

MONEDELE ROMANE POSTAURELIENE ÎN TERITORIILE CARPATO-DUNĂREANO-PONTICE (ANII 275—491)

III. PERIOADA 383—491

DE

VIOREL M. BUTNARIU

Pătrunderea hunilor în Europa, eveniment ce a marcat în istorie începutul epocii marilor migrații, a afectat spații largi în care s-au produs profunde restructurări etno-demografice, economice, și politice. Impactul nomazilor asiatici asupra lumii germanice aflate la granițele Imperiului va influența decisiv evoluția ulterioară a civilizației europene în ultimele decenii ale secolului IV și în veacul următor.

Sub puternica înrîurire a evenimentelor petrecute la Dunărea de Jos după 383, tabloul răspindirii monedelor romane în teritoriile carpato-dunărene și din regiunile limitrofe¹ reflectă în bună măsură profunde transformări petrecute în zonă. Astfel, din punct de vedere cantitativ, tipologic și al ariei de răspindire, descoperirile monetare din anii 383—491 se deosebesc de etapa precedentă².

Repertoriul monedelor descoperite izolat și teaurizate cuprinde peste 5000 piese provenite din 134 localități, din care aproximativ 2000 exemplare datează în limitele cronologice ale perioadei. Cele mai numeroase continuă să fie emisiunile din bronz, peste 90%, iar restul exemplarelor sînt alcătuite numai din piese de aur. Unele estimări sumare asupra frecvenței descoperirilor izolate vor avea în vedere arealul din care provin, ce cuprinde distinct, după statutul avut în epocă, regiunile situate la nordul Dunării de Jos și provincia Scythia Minor.

1. Din teritoriile carpato-dunărene și regiunile limitrofe situate între bazinul mijlociu al Dunării, izvoarele Vistulei, cursul mijlociu și inferior al Niprului și nordul Mării Negre provin +69 emisiuni descoperite izolat, din care +29 AE și 40 AV precis datate. Acest lot, considerat sugestiv pentru evidențierea unor fenomene petrecute în regiunile din care provine, a fost utilizat la alcătuirea unei statistici de frecvență cronologică, în care numerele de ordine corespund celor din repertoriu, cifrele din paranteze reprezintă numărul de exemplare din același an, iar pentru piesele de aur a fost utilizat un asterisc.

383 : 30 (1), 55 (1); total 2 AE.

383—395 : 8 (1), 80 (?), 82 (1)^x, 84 (1)^x, 86 (1)^x, 89 (1)^x, 96 (1); total +7 (2AE; + 5 AV).

383—392 : 2 (1), 3 (1)^x, 13 (1), 15 (2), 27a (1)^x, 32 (1), 46 (1), 55a (1), 83 (1)^{*}, 87 (1)^x, total 11 (7 AE; 4 AV).

393—395 : 5 (1), 38 (1)^x, 39 (1), 45 (1)^x, 50 (1), 85 (1), 90 (1)^{*}; total 7 (4 AE; 3 AV).

395—408 : 52 (1), 88 (1), 94 (1), 95 (1); total 4 AE.

395—402 : 9 (1), 30 (1), 48 (1), 53 (1); total 4 AE.

402 : 34 (1); total 1 AE.

402—408 : —

408—423 : 17 (1), 49 (1); total 2 AE.

423—455 : 4 (2)^x, 7 (1)^x, 11 (1)^x, 12 (1)^x, 15 (1)^x, 16 (1)^x, 18 (1)^x, 19 (1)^x, 21 (1)^x, 23 (1)^x, 25 (1)^x, 26 (1)^x, 28 (1)^x, 35 (1)^x, 40 (1)^x, 47 (1)^x, 51 (1)^x, 94 (1), 98 (1)^x, 99 (1)^x, 104 (1)^{*}; total 22 (1 AE; 21 AV).

455—491 : 14 (1)^x, 36 (1), 41 (1)^x, 43 (1)^x, 91 (1)^x, 92 (1)^x, 93 (1)^x, 97 (1)^x, 100 (1); total 9 (2 AE; 7 AV).

¹ Desenele au fost executate de Emilia Drumea de la Institutul de istorie și arheologie „A. D. Xenopol”, Iași.

² Viorel M. Butnariu, în *ArchMold*, XII, Iași, 1988, p. 131—196.

Unele estimări asupra frecvenței materialului numismatic provenit din zona romană de la nord de fluviu se vor rezuma la situația înregistrată la Dierna, Hinova și Sucidava. O statistică corespunzătoare pentru aceste descoperiri ne oferă următoarele date:

383 : 20 (12), 56 (4), 58 (2); total 18 AE.
 383—395 : 20 (22), 56 (17), 58 (10); total 49 AE.
 383—392 : 20 (24), 56 (8), 58 (6); total 38 AE.
 393—395 : 20 (2), 56 (2); total 4 AE.
 395—408 : 56 (4); total 4 AE.
 395—402 : 56 (13), 58 (3); total 16 AE.
 402—408 : 20 (2), 56 (5); total 7 AE.
 408—423 : 56 (6); total 6 AE.

Analizarea structurii lotului alcătuit din cele 211 monede provenite din descoperiri izolate ne-a condus la câteva observații asupra penetrației pieselor de bronz la nordul Dunării de Jos, în strinsă legătură cu frecvența aurului. Pentru a ușura înțelegerea realității numismatice prezentăm un tabel recapitulativ în care am inclus datele sigure furnizate de piesele de bronz și de aur descoperite izolat.

Etapa	Regiunile carpato-dunărene		Dierna	Hinova	Sucidava	TOTAL	
383—395	51 AE	12 AV	18 AE	60 AE	31 AE	124 AE	12 AV
395—408	9 AE		3 AE	2 AE	22 AE	36 AE	
408—423	2 AE				6 AE	8 AE	
423—455	1 AE	21 AV				1 AE	21 AV
455—491	2 AE	7 AV				2 AE	7 AV
TOTAL	29 AE	40 AV	21 AE	62 AE	59 AE	171 AE	40 AV

Pe ansamblul perioadei remarcăm o reducere substanțială de numerar în comparație cu anii 324—383, dispariția argintului și preponderența pieselor de bronz în raport cu cele de aur pînă în primele decenii ale secolului V. Demn de remarcat este apoi frecvența, în mare parte asemănătoare în primele două etape, a pieselor de bronz provenite din regiunile carpato-dunărene și capetele de pod romane de la nordul Dunării de Jos. Astfel, pentru anii 383—395 înregistrăm 18 monede la Dierna, 60 la Hinova și 31 la Sucidava, iar din regiunile carpato-dunărene provin 27 emisiuni, din care aproape jumătate sînt din aur, cu o concentrare predilectă în spațiul est-carpatic. În intervalul 395—402 teritoriile nord-dunărene furnizează patru piese, la care trebuie adăugată o emisiune datată 402, iar pe linia Dunării și imediată ei apropiere asistăm la aceeași reducere de numerar: Dierna — 3, Hinova — 2, Sucidava — 22, cifră mai ridicată în comparație cu alte descoperiri. Chiar dacă emisiunile 402—408 au reprezentat inițial o nouă serie monetară³, numărul lor scăzut ne-a determinat să tratăm unitar și ea etapă distinctă, în raport cu cea precedentă, anii 395—408. După 408, în împrejurările cînd Dierna și Hinova au încetat a mai furniza monedă, din spațiul carpato-dunărean provin numai două emisiuni de bronz, iar de la Sucidava, șase. Etapa se încheie aproximativ la 423, dacă avem în vedere evenimentele de ordin politic, militar și monetar ce marchează finalul ei⁴. Din etapa 423—455 datează majoritatea emisiunilor de aur ale perioadei, 21 exemplare, și o piesă de bronz de la Valentinianus III, iar restul de 9 monede, din care 2 de bronz, sînt eşalonate în intervalul 455—491. În urma cartării emisiunilor provenite din regiunile carpato-dunărene consemnăm, drept trăsătură definitorie a perioadei, o nouă repartizare a bronzului provenit din aceleași regiuni, odată cu concentrarea, predilectă, dar în același timp separată de bronz, a pieselor de aur.

2. Al doilea lot, ce evidențiază unele particularități ale circulației monetare într-o provincie a Imperiului, a fost socotit în continuare *lotul dobrogean*, alcătuit din 486 emisiuni de bronz, precis datate, descoperite izolat în așezări rurale, orașe și cetăți din Scythia Minor. Calcularea, pentru fiecare loc de descoperire, a indicilor de reprezentativitate raportați la totalul emisiunilor din acel punct (a), și a indicilor de reprezentativitate a aceluiași număr de emisiuni în raport cu totalul celor aflate în acel interval de timp pe piața provinciei (b), s-a făcut cu aceleași rezerve, întrucît statistica noastră cuprinde doar proporțiile numerice, nu și valorice, ale monedelor (anexa 1).

³ Apud, Gh. Poenaru Bordea, V. Barbu, în *Dacia*, N.S., 14, 1970, p. 294.

⁴ Pentru anul 423 reținem extincția lui Honorius și închiderea atelierelor de la Lugdunum, Aquileia și Siscia. Între 423—425 au fost emise piese de tip VICTORIA AVGG (aes 1 — Arles), SALVS REIPUBLICAE (aes 1 — Roma), GLORIA ORBIS TERRAR (aes 2 — Constantinopol, Ni-

comedia, și aes 1 — Cyzic), CONCORDIA AVG (aes 3 — Constantinopol); cf. P. V. Hill, J. P. C. Kent, B. A. G. Carson, *LRBC*. Pentru emisiunile de aur orientale, 423—425, vezi W. Hahn, *Die östliche Gold- und Silberprägung unter Theodosius II*, în *Litterae Numismatae Vindobonenses*, Wien, p. 103—128 și 3 pl.

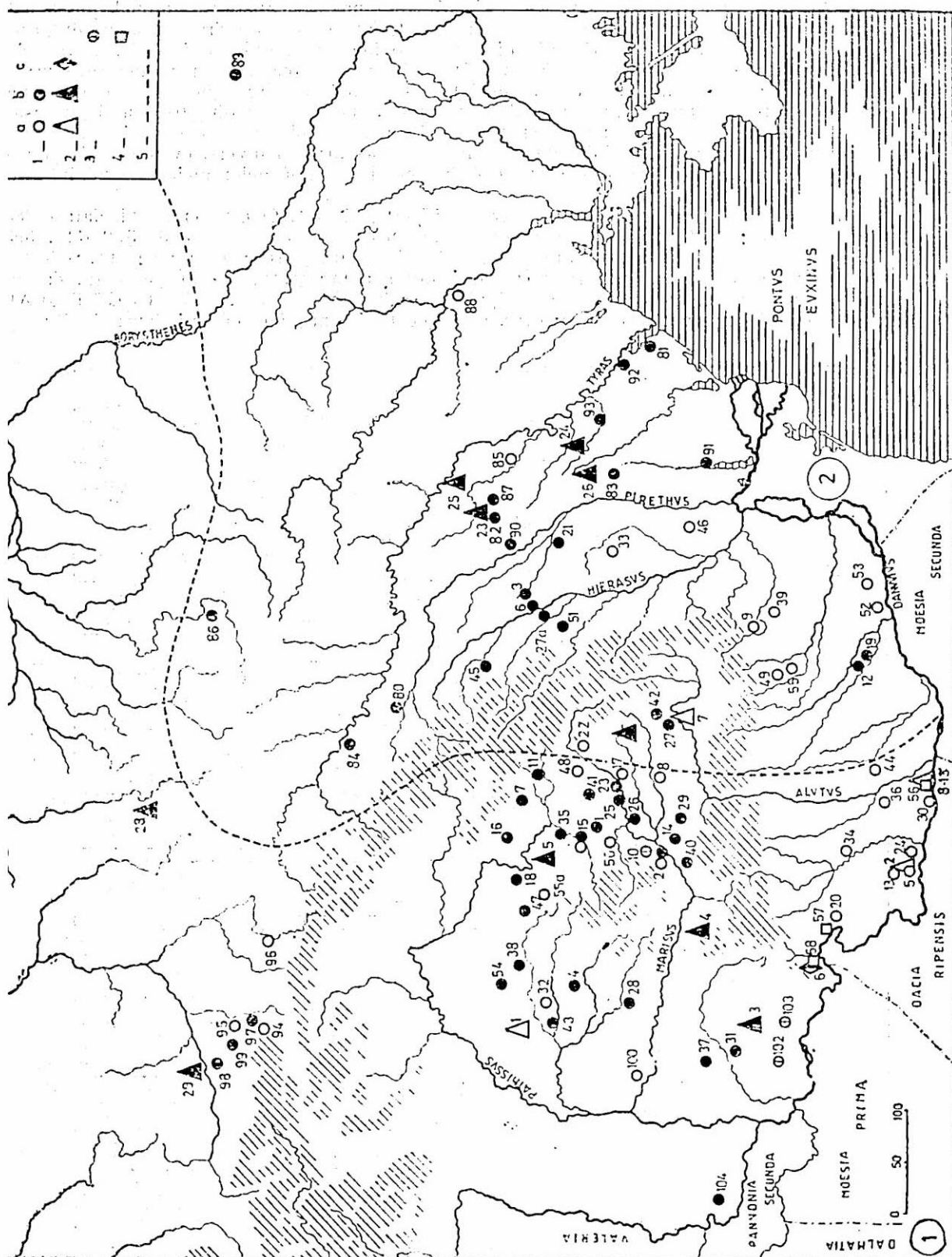

Fig. 1. Răspândirea monedelor romane postaureliene din perioada 383—491. a: bronz; b: aur; c: tezaure mixte. 1 — descoperiri izolate; 2 — tezaure; 3 — descoperiri izolate (metal necunoscut); 4 — cetăți, orașe; 5 — aria culturii Sântana de Mureș-Cernjachov.

Apreciată sub acest aspect, structura *lotului dobrogean* poate fi analizată cronologic în cadrul aceluiași etape. Unele deosebiri, cum era de așteptat, față de descoperirile de la nordul Dunării, decurg din statutul avut de teritoriile din care provine materialul numismatic. Dacă cele 486 monede descoperite izolat reflectă, chiar parțial, fenomene economice și monetare dintr-o zonă în care moneda se află „la ea acasă”, emisiunile provenite din regiunile carpato-dunărene pot sugera „o filtrare” a numerarului provenit din Imperiu prin intermediul *limes*-ului; de asemenea, unele fluctuații se află în strinsă dependență de factorii politici și economici locali, care aici se fac direct simțiți, iar la nordul Dunării sînt vag reflectați, ori invers, evenimentele petrecute la nord de *limes* ar putea să influențeze decisiv penetrația monedelor aici, pe cînd în provincie să-și găsească doar un vag eou.

Materialul monetar din prima etapă reprezintă 17,48% din lot. Cele 85 emisiuni, datate 383–395, înregistrează o repartizare cronologică după cum urmează: 383 (15), 383–392 (32), 393–395 (15), 383–395 (23). Era de așteptat ca după 392 să se înregistreze un revirement, reflectat în viața economică a provinciei prin creșterea substanțială a numerarului aflat pe piață, dar aparenta uniformitate se datorează faptului că tipul predominant al etajei, *SALVS REIPUBLICAE* este dificil de atribuit în majoritatea cazurilor, deoarece LRBC nu oferă criterii sigure de diferen-

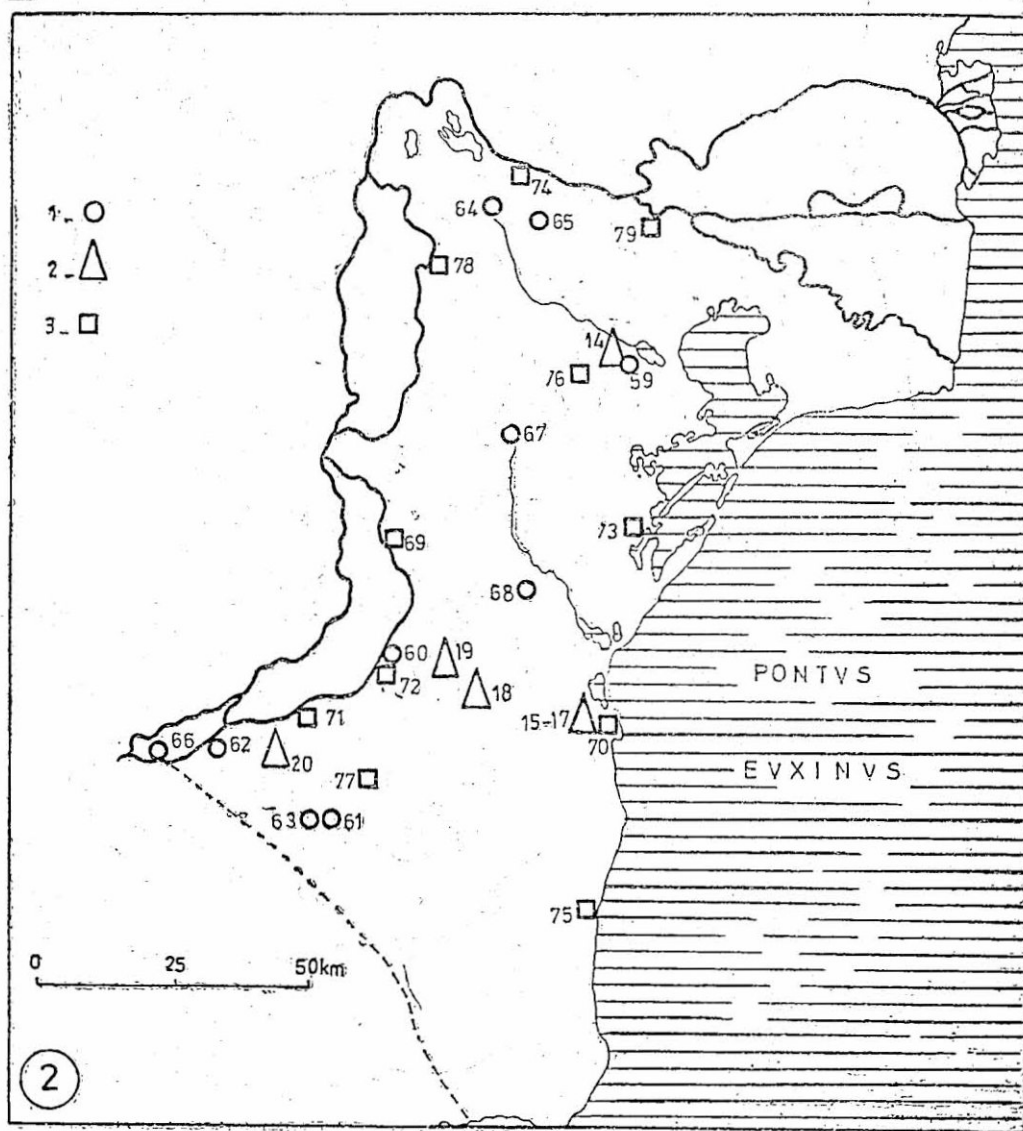

Fig. 2. Răspîndirea monedelor romane post-aureliene de bronz din peribada 383–401 în provincia Scythia Minor. 1 – descoperiri izolate; 2 – tezaure; 3 – cetăți, orașe.

tiere: Pentru anii 395—408 înregistrăm, spre deosebire de primul lot, o ușoară creștere: 91 monede, ce reprezintă 18,72% din totalul exemplarelor date. Și în acest caz, diferențierea emisiunilor 402—408, de tip CONCORDIA AVG(GG), este dificil de realizat, majoritatea pieselor etapei fiind date global. Anii 408—423 înregistrează o scădere sensibilă, doar 17 piese (3,5%), cifre ce reprezintă la nivel de provincie anii grei prin care trece Imperiul. După 423 asistăm la o intensificare a penetrației monetare în provincie, chiar dacă stațiunea Izvoarele furnizează 97 monede din totalul de 128 cit înregistrează etapa. Demn de subliniat este proveniența majorității emisiunilor din mediul urban, care conservă și chiar dă mai mult material în raport cu etapa precedentă: Iglîța — 8, Tropaeum Traiani — 6, Histria — 5, Noviodunum — 2; dar trebuie de avut în vedere și Tomis, Capidava, Aegyssus, fără nici un exemplar. În fapt, nominalurile etapei sînt emisiuni de tip *aes 4*, fără un conținut real de metal fin care, în împrejurările trecerii pe scară tot mai largă de la economia de schimb la plățile în natură, exprimau doar o valoare simbolică și nu una reală. Materialul numismatic din ultima etapă, 455—491, reprezintă 33,74% din lot, o proporție aproape dublă comparativ cu anii 395—408, dar cu aceeași deosebire în ce privește calitatea monedei. După numărul de exemplare, stațiunea Izvoarele rămîne pe primul loc, cu 144 monede, urmată de Iglîța — 9, Tropaeum Traiani — 4, și reducerea este mai evidentă pentru Histria — 2, iar Noviodunum nici un exemplar.

Acumularea pieselor de bronz, proces reflectat în citeva tezaure, a fost simțitor diminuată după 378. Excepție fac depozitele provenite de pe cetățuia de la Sucidava, care oferă aproximativ 50% din piesele date 383—408. Din păcate, o analiză de detaliu asupra acestei categorii de izvoare este dificil de efectuat, intrucit materialul numismatic provenit din tezaure nu s-a bucurat în totalitate de o valorificare pe măsura importanței avute. În baza informațiilor de care dispunem consemnăm, pentru unele depozite monetare provenite de la nordul Dunării de Jos, Biharia⁵, Orșova⁶, Bihor (judet)⁷, ori din provincia Scythia Minor, Tomis I⁸ și II⁹, Medgidia¹⁰, o evidentă reducere a numerarului acumulat între 383—402. După 400, în contextul politico-militar de la Dunărea de Jos, tezaurele în care se continuă acumularea provin numai din teritoriul roman: cetățuia de la Sucidava¹¹, iar din provincie, descoperirile de la Ulmetum¹², Mircea Vodă¹³ și Tomis — „Edificiul cu mozaic”¹⁴. În cazul tezaurelor de la Denta¹⁵, Dobra¹⁶, Hida¹⁷, Chirileni¹⁸, Chișinău¹⁹, Cremenciug²⁰, Malcoci²¹, Meletin²² și Witów²³, loturi gata constituite pe alte piețe, nu se poate vorbi de acumulare de numerar aflat în circulație, intrucit piesele de aur care le alcătuiesc în exclusivitate au servit în epocă drept stipendii. Cartarea acestor descoperiri și corelarea ariei geografice de proveniență cu anii de emisiune în care sînt încadrate monedele *terminus post quem* din tezaure, evidențiază unele evenimente politice și militare în cadrul raporturilor între Imperiu și populațiile migratoare.

I. Pentru etapa 383—395 tipurile monetare predominante, VOTA și SALVS REIPUBLICAE aparțin împăraților Gratian (383), Valentinianus II, Theodosius I și Arcadius.

Materialul numismatic provenit din fosta provincie Dacia este alcătuit în exclusivitate din emisiuni de bronz, iar numeric nu înregistrează modificări sensibile în raport cu anii 378-383.

⁵ B. Mitrea, în *Dacia*, N.S., 24, 1980, p. 374 (74); Al. Sășianu, *Moneda antică în vestul și nord-vestul României*, Oradea, 1980, p. 4 (89) (în continuare, *Moneda antică*); B. Mitrea, *Dacia*, N.S., 28, 1984, 1—4; p. 187 (87).

⁶ Eug. Chirilă, N. Gucea, N. Stratan, *Drei Münzhorte des 4. Jahrhunderts aus dem Banat*, Lugoj, 1974, p. 29—47 (în continuare *Drei Münzhorte*); C. Preda, în *SCIVA*, 26, 1975, 4, p. 475.

⁷ B. Mitrea, în *Dacia*, N.S., 24, 1980, p. 374 (71); Al. Sășianu, *Moneda antică*, p. 95—96 (18.V).

⁸ R. Ocheșeanu, în *BSNR*, 121—123, 1975, p. 105—112.

⁹ R. Ocheșeanu, P. Dicu, în *BSNR*, 129—130, 1980, p. 451—453.

¹⁰ R. Ocheșeanu, A. Dumitrașcu, în *Pontica*, 5, 1972, p. 537—541.

¹¹ Gh. Poenaru Bordea, V. Barbu, în *Dacia*, N.S., 14, 1970, p. 254—267; C. Preda, în *SCIVA*, 26, 1975, 4, p. 461—462; Oct. Toropu, *Romanitatea tirzie și străromânii în Dacia Traiană sud-carpatică*, Craiova, 1976, p. 207 (în continuare, *Romanitatea tirzie*). Ultima emisiune din tezaurul descoperit sub planșul unei locuințe incendiate odată cu fortăreața se află într-o stare precară de conservare (Gh. Poenaru Bordea, V. Barbu, *op. cit.*).

¹² Gh. Poenaru Bordea, R. Ocheșeanu, E. Nicolae, în *RIN*, XC, 1988, p. 295—328.

¹³ C. Moisil, în *BSNR*, 10, 1913, 19, p. 21 (7); R. Ocheșeanu, în *BSNR*, 70—74, 124—128, 1981, p. 231—237;

Gh. Poenaru Bordea, R. Ocheșeanu, E. Nicolae, în *RIN*, XC, 1988, p. 320, nota 29.

¹⁴ Gh. Poenaru Bordea, R. Ocheșeanu, E. Nicolae, în *RIN*, XC, 1988, p. 320, nota 30.

¹⁵ I. Berkeszi, *Délmagyarország éremlelcti*, Timișoara, 1907, p. 15; D. Protase, *Problema continuității în lumina arheologiei și numismatice*, București, 1966, p. 174 (87) (în continuare, *Problema continuității*); C. Preda, în *SCIVA*, 26, 1975, 4, p. 466; Eug. Chirilă, N. Gucea, N. Stratan, *Drei Münzhorte*, p. 72 (7).

¹⁶ C. Daicovicu, în *ACMI*, I, 1926—1928, p. 174; K. Horedt, *Contribuții la istoria Transilvaniei în secolele IV—XIII*, București, 1958, p. 32 (17) (în continuare, *Contribuții*); D. Protase, *Problema continuității*, p. 164 (23); C. Preda, în *SCIVA*, 26, 1975, 4, p. 466.

¹⁷ D. Protase, *Problema continuității*, p. 165 (27); C. Preda, în *SCIVA*, 26, 1975, 4, p. 468.

¹⁸ C. Preda, în *SCIVA*, 26, 1975, 4, p. 462; A. A. Nudelman, *Topografiia kladov i nachodok ediničnich monet (Arheologičeskaja karta Moldavskoj SSR)*, 8), Chișinău, 1976, p. 51—52 (7) (în continuare, *Topografiia*).

¹⁹ A. A. Nudelman, *Topografiia*, p. 55 (14).

²⁰ *Ibidem*, p. 50 (2).

²¹ *Ibidem*, p. 55 (12).

²² A. Kunisz, *Znaleziska monet rzymskich z Malopolski*, Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk-Lódz, 1985, p. 119 (143) (în continuare, *Znaleziska monet*).

²³ *Ibidem*, p. 245 (307).

Pentru regiunile intracarpatică consemnăm restrângerea ariei de răspîndire a celor cîteva exemplare cunoscute la sectorul Dealul Feleacului — Cîmpia Fizeşului, iar spre nord-vest în Cîmpia Barcăului, de unde, post 378, provin două exemplare, unul descoperit izolat, ultimul, o piesă care încheie tezaurul de la Biharia. Transtormări notabile sugerează tabloul descoperirilor monetare provenite din alte regiuni ale fostei provincii. Avem în vedere restrîngerea zonei de penetrație a monedelor în apropierea malului stîng al Dunării numai la sectorul Dierna — Sucidava, în care primul cap de pod furnizează un singur tezaur încheiat 383—392, iar cele șase depozite provenite de pe cetățuie concentrează pe întreaga etapă aproximativ jumătate din materialul acumulat și determinat. Penetrația de numerar în depresiunea Bistra-Timiș-Cerna, suficient marcată între 378—383, încetează pe măsura concentrării monedelor la Dierna, iar zona castrului de Hinova înregistrează cote ridicate în raport cu anii precedenți.

În aria culturii Sintana de Mureș-Černjachov tabloul descoperirilor monetare sugerează restructurări radicale. Reaparitia sporadică a monedelor de bronz conturează o zonă restrînsă la perimetrul Cîmpiei Ialomiței și Colinele Tutovei, la est de care, interfluviul Prut-Nistru, iar spre nord Podișul Sucevei și Cîmpia Moldovei, cu o prelungire pe cursul superior al Nistrului, concentrează o nouă categorie de emisiuni, ale căror prezență a fost sporadică semnalată după 378, și a devenit caracteristică arealului după 383—388. Piese de aur, provenite din descoperiri izolate și cîteva tezavre, amintesc, prin răspîndirea lor în regiunile est-carpatică, de orizonturile de *siliguae* din etapele 340—348 și indeosebi 351—361. Corelarea caracterului lor stipendiar cu evenimentele politico-militare petrecute în zonă după 375 evaluează, și de această dată, importanța avută de această categorie de izvoare, ce „traduce” cu fidelitate perturbările petrecute în secolul IV în lumea germanică de la est de Carpați.

Lotul dobrogean înregistrează pentru anii 378—383 doar cîteva emisiuni provenite din Podișul Niculiței și Oltinei și de la Histria. După această restrîngere zonală și reducere numerică de monedă, urmează pentru etapa 383—395 o redresare estimată prin concentrarea predilectă a materialului monetar în zona urbană (aproximativ 90%), în care Capidava și Callatis înregistrează cîte 50% din numerarul perioadei din stațiune, Histria — 39,13%, Tropaeum Traiani — 36%, Tomis — 30,43%.

II. *Etapa 395—408* cuprinde emisiunile lui Arcadius, Honorius, Theodosius II (402—408) și Eudoxia (400, 402), de la extincția lui Theodosius I pînă la cea a lui Arcadius.

Descoperirile monetare din aria fostei provincii Dacia sînt evidențiate de un număr redus de exemplare provenite din imediata apropiere a Dunării, cetățuia de la Sucidava, așezarea rurală de la Orlea, zona castrului de la Hinova și orașul Dierna. În regiunile intracarpatică cunoaștem un singur exemplar descoperit la Teaca, pe cursul superior al Mureșului, și tezaurul de la Rupea-Hoghiz²⁴. Cu acest prilej consemnăm și două exemplare descoperite izolat în regiunile Vistulei superioare.

În aria culturii Sintana de Mureș-Černjachov remarcăm dispariția aurului și aceeași raritate a pieselor de bronz izolate, provenite, în majoritate din Cîmpia Ialomiței și Bărăganului, iar lipsa tezaurilor constituie un indiciu că procesul de acumulare a încetat după 375—378²⁵.

Pe ansamblul etapei, *lotul dobrogean* oferă un ușor spor de numerar în comparație cu anii precedenți, dar creșterea este realizată prin apariția mai frecventă a monedelor în mediul urban. În general, numărul mai mare de exemplare datate 395—402 în raport cu emisiunile 402—408 constituie un indiciu pentru restrîngerea circulației monetare în Scythia Minor după 402. În sprîjinul celor arătate, cele două tezavre de la Tomis, *intra-* și *extramuros*, și cel de la Babadag — „La podul Topraichioi”, oferă o bună reflectare a situației din provincie.

III. *Etapa 408—423* datează un număr extrem de redus de monede. Din aria fostei provincii Dacia provin un exemplar descoperit în așezarea de la Cristești, pe Mureș, și doar cîteva piese tip GLORIA ROMANORVM de pe cetățuia de la Sucidava²⁶. Din același interval datează o emisiune Honorius-Theodosius II aflată într-o stare de conservare precară în tezaurul descoperit pe cetățuie, sub planșul unei locuințe incendiate post 408, dar nu mai tîrziu de 412²⁷.

Din aria culturii Sintana de Mureș-Černjachov provine un singur exemplar de bronz, descoperit pe suprafața necropolei de la Tirgșor²⁸, în pămîntul de umplutură al mormîntului de înhumatie nr. 96. Discuțiile purtate în jurul acestei emisiuni tip GLORIA ROMANORVM au evidențiat tocmai proveniența monedei dintr-un nivel arheologic datat ulterior mormîntului²⁹.

²⁴ M. J. Ackner, *Mitteilungen der k.k. Centralkommission zur Erforschung und Erhaltung der Baudenkmale*, 1, 1856, p. 153—156; K. Horedt, *Contribuții*, p. 32—33 (21); D. Protase, *Problema continuității*, p. 165 (28); I. Pop, G. Bakó, în CSC, I, Brașov, p. 108 (27); C. Preda, în SCIVA, 26, 1975, 4, p. 467.

²⁵ V. Mihăilescu-Bîrliba, V. Ursachi, în *ArhMold*, XII, 1988, p. 117—130.

²⁶ Gh. Poenaru Bordea, V. Barbu, în *Dacia*, N.S., 14, 1970, p. 289; Gh. Poenaru Bordea, în SCN, 6, 1975, p. 79 (206—208), 86.

²⁷ Gh. Poenaru Bordea, V. Barbu, *op. cit.*, p. 294.

²⁸ Gh. Diaconu, *Tirgșor. Necropola din secolul III—IV e.n.*, București, 1965, p. 58, 100.

²⁹ Gh. Diaconu, *op. cit.*; idem, în SCIVA, 34, 1983, 3, p. 236, 237.

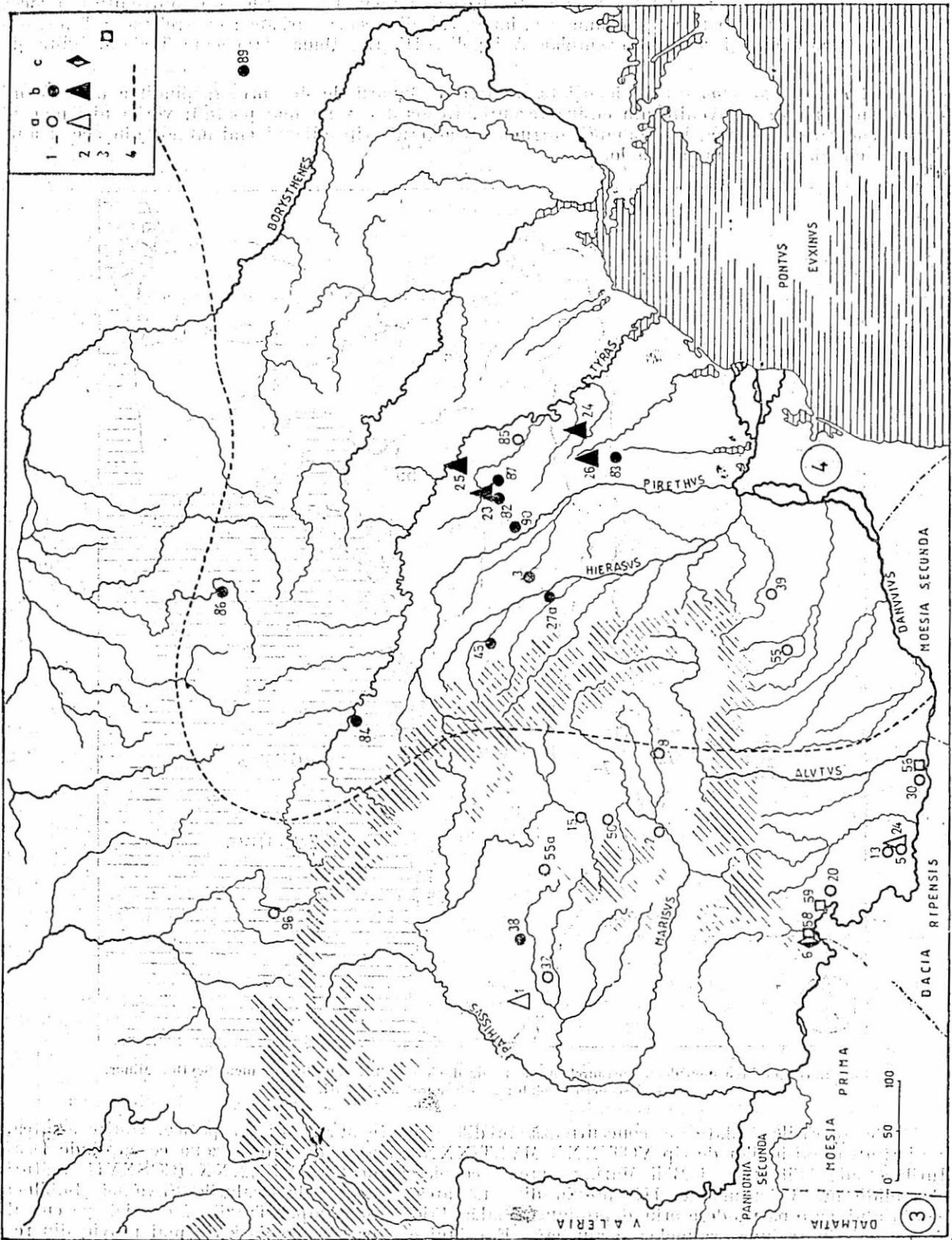

Fig. 3. Răspândirea monedelor romane postaureliene din clapa 383-395. a: bronz; b: aur; c: tezaure mixte. 1 - descoperiri izolate; 2 - tezaure; 3 - cetăți; orașe; 4 - aria culturii Sintana de Mureș-Cerrișachov.

La nivelul provinciei, *lotul dobrogean* totalizează numai 17 monede, opt provenite din mediul rural, din care Izvoarele oferă jumătate, iar restul, din centre urbane: cu trei piese Tomis — „Parcul catedralei”, și cite un exemplar Axiopolis, Histria, Ibida, Tropaeum Traiani, Iglîța și Aegyssus.

IV. *Etapa 423—455* este evidențiată la nordul Dunării de Jos prin răspîndirea monedelor de aur, majoritatea provenite din citeva tezaure. În acest caz nu mai poate fi vorba nici măcar de o penetrație a monedelor romane, întrucît caracterul stipendiar al emisiunilor din acești ani exclude circulația și acumularea lor.

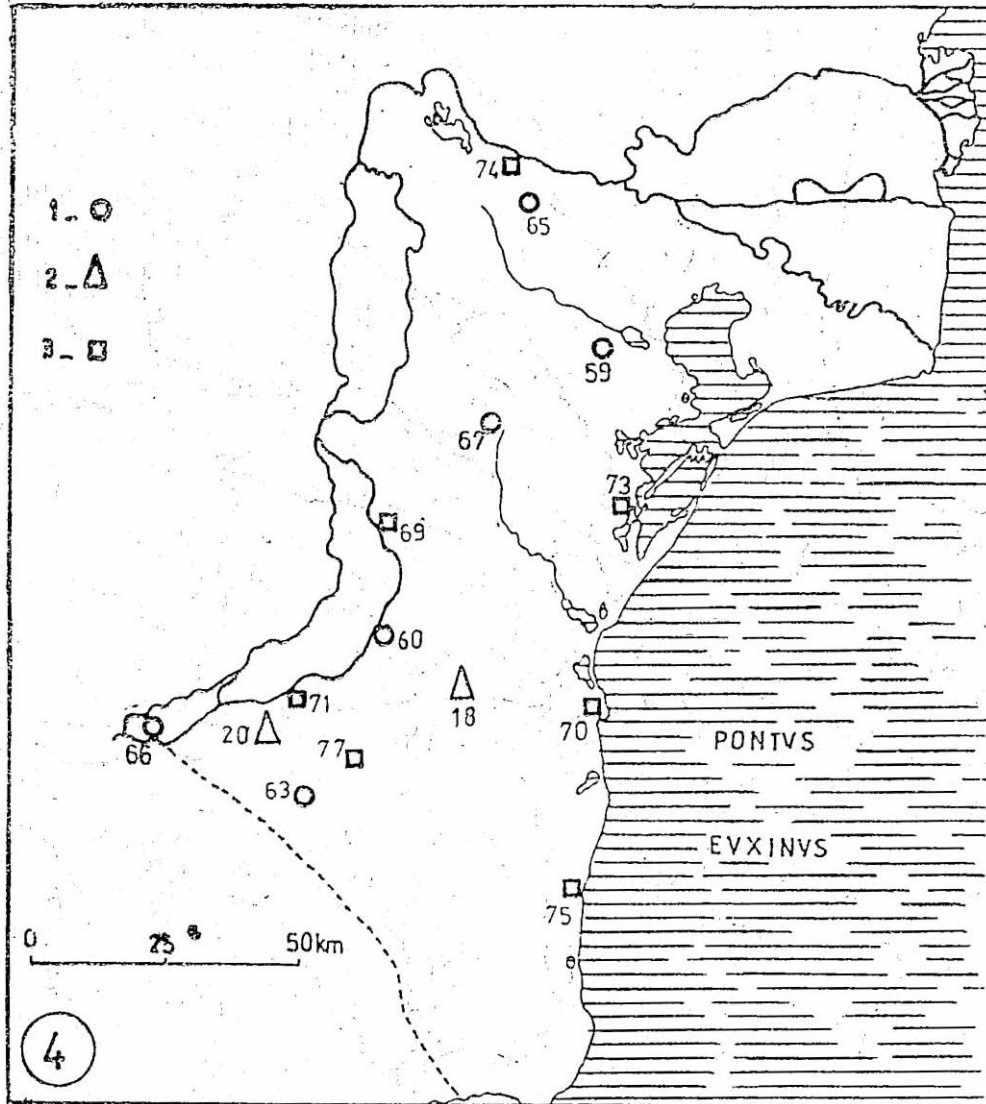

Fig. 4. Răspîndirea monedelor post-aureliene de bronz din etapa 383—395 în provincia Scythia Minor.
1 — descoperiri izolate; 2 — tezaure; 3 — cetăți, orașe.

Descoperirile izolate se concentrează predilect în regiunile intracarpatică. Dintre acestea, majoritatea emisiunilor de tip VOT/XXX/MVLT/XXXX sînt răspîndite în zona ce cuprinde Dealurile Oradei, Silvaniei și Băii Mari, în vreme ce piesele de tip IMPXXXXIICOSXVII, alături de solidii lui Valentinianus III, provin dintr-un areal conturat de Dealurile Silvaniei, Bobîlnei și Clujului, cu o pătrundere prin depresiunea Vlahă-Hăjdăte în Cimpia Turzii, și de aici, pe cursul Mureșului, în regiunea salinelor și auriferă. Emisiuni ce aparțin aceluiași tip mai provin din regiunea subcarpatică de la izvoarele Nistulei, care furnizează și un tezaur din care au fost recuperate patru monede. Alte depozite, alcătuite din solidi emiși de împărații Theodosius II și Va-

lentinianus III, au fost descoperite la Denta, Dobra și Hida, aceasta din urmă conținând și o emisiune de tipul IMPXXXXIIICOSXVII.

În regiunile extracarpătice astfel de emisiuni sînt rare. Consemnăm, pentru aria fostei culturi Sintana de Mureș-Cernjachov, doar cîteva exemplare provenite din descoperiri fortuite: un exemplar de tipul VOT/XXX/MVLT/XXXX la Ciorogîrla, două emisiuni de tipul IMPXXXXIIICOSXVII la Domnești și Holboca și o monedă de la Valentinianus III la Țibucani.

Lotul dobrogean furnizează 128 monede (26,54%), ce indică un numerar de 9,84 ori mai numeros în comparație cu etapa precedentă. Un număr de 97 exemplare au fost descoperite la Izvoarele, alte 5 provin din trei localități rurale, 2 aparțin colecției „Dobrogea de nord”, iar restul de 24 piese sînt furnizate de centre urbane: Iglîța — 8, Tropaeum Traiani — 6, Histria — 5, Noviodunum — 2, Sacidava, Callatis și Ibida, cite una.

V. *Etapa 455—491* înscrie pentru regiunile nord-dunărene o prezență cu totul sporadică a pieselor de aur, cîteva provenite din arcul intracarpatic, trei exemplare, relativ grupate, între cursul inferior al Nistrului și lacul Ialpug și o monedă pe cursul inferior al Vistulei. Monedele de bronz, reprezentate prin două exemplare descoperite în fosta așezare de la Romula și pe cursul inferior al Mureșului, reapar cu totul întimplător în zonă.

Emisiunile intrate în alcătuirea *lotului dobrogean* cuprind 164 exemplare (33,74%), din care 144 provin de la Izvoarele, două piese din colecția „Dobrogea de nord”, iar restul de 18 monede sînt furnizate de localități urbane: Iglîța — 9, Tropaeum Traiani — 4, Histria — 2, Capidava, Tomis și Ibida, cite una.

Aceste observații preliminare asupra tabloului răspîndirii monedelor romane, chiar dacă nu le putem socoti complete și definitive, evidențiază modificările produse în repartiția geografică a materialului numismatic în perioada 383—491. Pe baza monedelor de bronz descoperite izolat, ce reflectă direcțiile și ritmul de penetrație (prin atelierele de emisiune, respectiv anii de emisiune), și a tezaurelor, care oglindesc structura numerarului aflat pe piață în epoca acumulării, informații ce trebuie coroborate cu alte izvoare arheologice și literare din epocă, se pot surprinde mai nuanțat principalii factori de natură economică, politică și militară care s-au interferat în continuarea acestei imagini sugerate numismatic.

În anii care au urmat dezastrului de la Adrianopol circulația monetară din Imperiu a fost reflectată de frecvența, atît pe limes, cît și pe piața internă, a pieselor de modul diferit.

În cazul zonei renane³⁰ se continuă circulația pieselor de modul *aes 2*, constantiniene (ante 348) și îndeosebi valentiniene (378—387) de tipul REPARATIO REIPVB. Monedele au fost emise pentru întregul interval numai la Trier, Lugdunum și Arles, iar, cu excepția Carthaginei, Mediolanum și Ravenna, celelalte ateliere au furnizat astfel de piese pînă la 383³¹. Alte emisiuni, frecvent întîlnite după această dată, au fost cele de tipul GLORIA ROMANORVM, VIRTVS EXERCITI și SALVS REIPUBLICAE.

Emisiunile de tip *aes 3*, din care cele mai numeroase sînt de tipul VIRTVS EXERCITI și GLORIA ROMANORVM, provin în număr mare din regiunile răsăritene, cît și din Pannonia și Britania³². Între 395—408 tipul de bază rămîne VIRTVS EXERCITI, iar după 408 a cedat locul emisiunilor de tip GLORIA ROMANORVM.

Monedele de tip *aes 4* (*nummus centenionalis*), destinate circulației interne, au fost acumulate în proporții notabile după 388. Pînă la 392—395 numerarul de bază era asigurat de tipul SALVS REIPUBLICAE, care va rămîne după această dată alături de piesele de tipul VICTORIA AVG (GG) (Trier, Lugdunum, Arles) și CONCORDIA AVG (GG) (Constantinopol, Nicomedia, Cyzic, Antiochia și Alexandria), toate cunoscute sub numele de *centenionalis communis*.

Aceste sumare observații asupra tipurilor monetare frecvent întîlnite se verifică în bună măsură de situația înregistrată la Dunărea de Jos în structura *lotului dobrogean*, alcătuit din emisiunile provenite din mediul urban — SCYTHIA MINOR I (anexa 2), monedele descoperite în mediul rural — SCYTHIA MINOR II (anexa 3) și piesele ce alcătuiesc colecția „Dobrogea de nord” — SCYTHIA MINOR III (anexa 4); descoperirile de la Dierna, Hinova și Sucidava (anexa 5) și, nu în ultimul rînd, cele provenite din regiunile carpato-dunărene (anexa 6). Unele estimări, asupra emisiunilor intrate în alcătuirea acestor loturi, pe module, tipuri și ateliere, în măsura în care materialul numismatic a oferit datele necesare, se vor face în continuare în cadrul etapelor stabilite anterior.

I. *Etapa 383—395* cuprinde un număr de 137 monede, din care, SCYTHIA MINOR I — 34, SCYTHIA MINOR II — 19, SCYTHIA MINOR III — 10, Dierna — 8, Hinova — 29, Sucidava 17, regiunile carpato-dunărene — 11 de bronz și 9 de aur provenite din descoperiri izolate.

³⁰ Jean-Pierre Callu, în *BAR*, International Series, 76, 1980, p. 43—44.

³¹ Vezi *LRBC*, p. 109.

³² Jean-Pierre Callu, *op. cit.*, p. 43—44.

După frecvență, observăm că cele mai numeroase exemplare sînt piesele de modul *aes 4* de tipul VOTA și SALVS REIPUBLICAE, majoritatea furnizate de atelierele capitalei. Urmează de aproape, emisiunile de modul *aes 2*; majoritatea de tip GLORIA ROMANORVM, emise în mare parte la Constantinopol, iar pe ultimul loc, cu un număr redus de exemplare, sînt piesele de modul *aes 3* de tip GLORIA ROMANORVM, GLORIA REIPUBLICAE și VIRTVS EXERCITI.

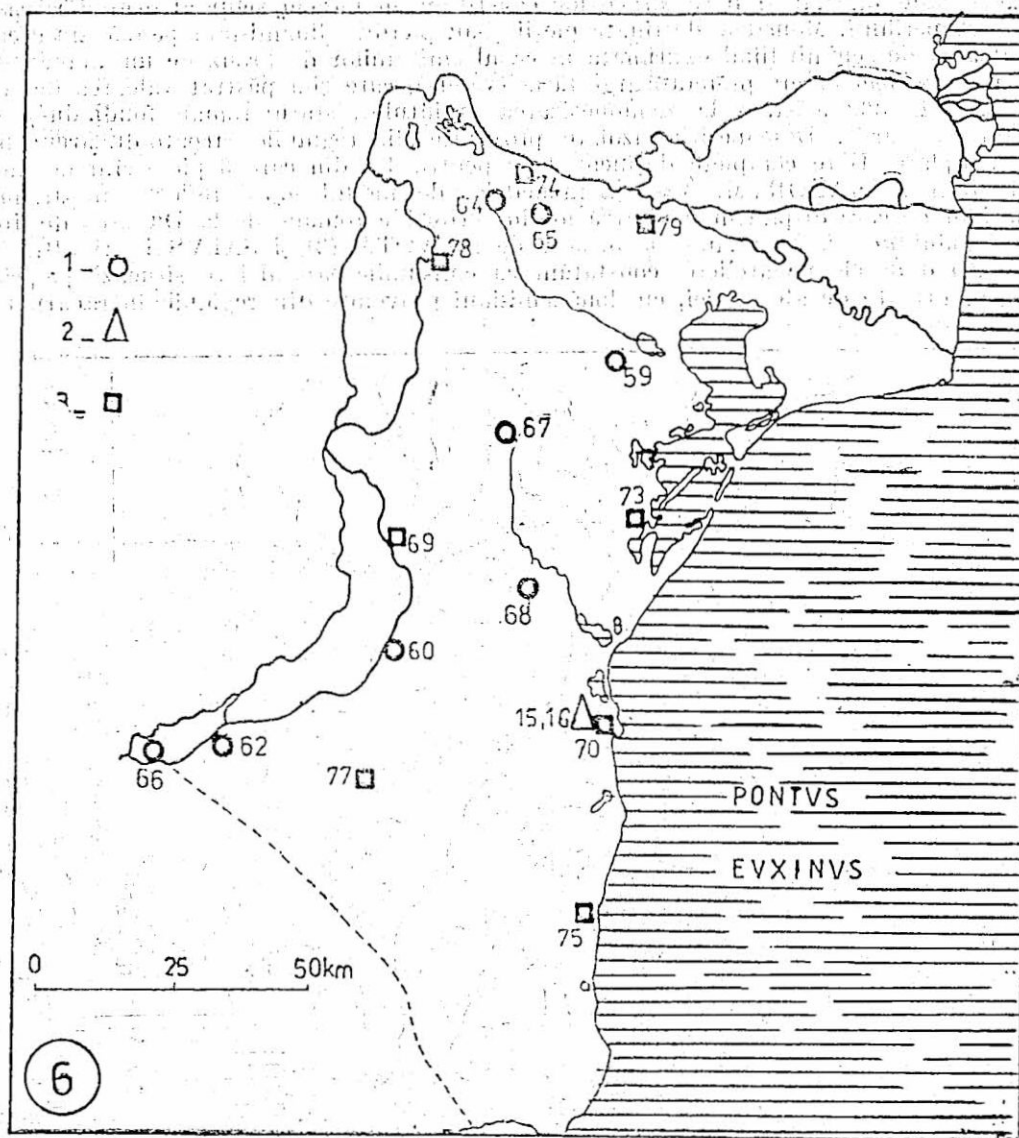
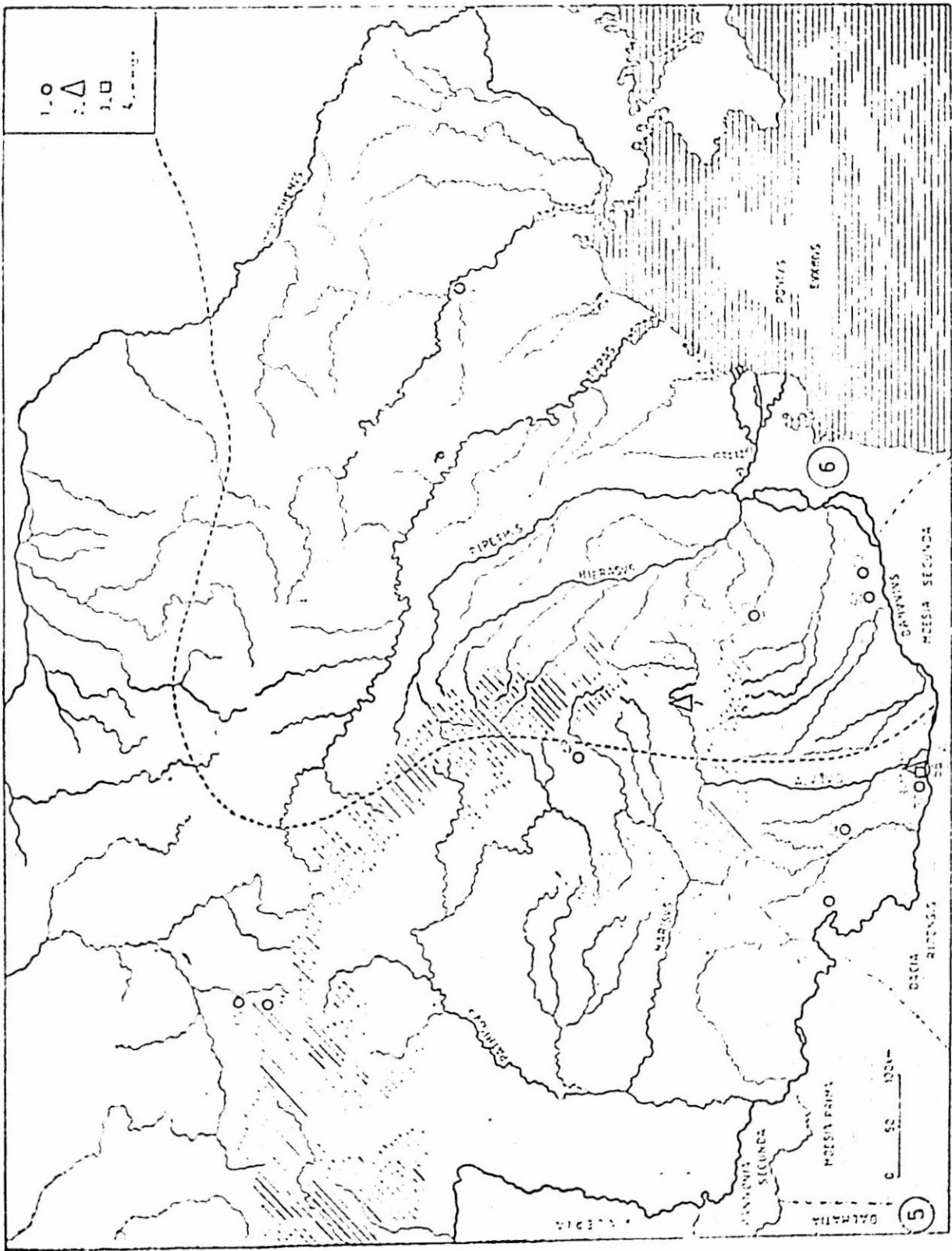

Fig. 6. Răspîndirea monedelor romane postaureliene de bronz din etapa 395—408 în provincia Scythia Minor. 1 — descoperiri izolate; 2 — tezaure; 3 — cetăți, orașe.

După activitatea monetară, reflectată în structura numerarului etapei, pe primul loc se situează atelierele de la Constantinopol (*aes 2* = 17, *aes 3* = 2 și *aes 4* = 24), urmat de Heraclea (*aes 2* = 8, *aes 3* = 3 și *aes 4* = 7), iar Nicomedia și Cyzie furnizează împreună 20 exemplare. Totuși, cronologic, se pare că numerarul de bază pînă la 392 a fost furnizat de Heraclea, urmată de Constantinopol, deoarece majoritatea pieselor de modul *aes 4* provin din atelierele capitalei după 393.

Nu mai puțin sugestivă este remarcă că majoritatea pieselor de modul *aes 2* și *aes 3* provin din mediul urban (Scythia Minor: *aes 2* = 20, *aes 3* = 5), iar în număr redus de la Dierna, Hinova și Sucidava. Cele mai numeroase exemplare sînt de modul *aes 4*, intrate în alcătuirea loturilor SCYTHIA MINOR II (12) și III (8), iar la Dierna, Hinova și Sucidava dețin ponderea.

După frecvență, observăm că cele mai numeroase exemplare sînt piesele de modul *aes 4* de tipul VOTA și SALVS REIPUBLICAE, majoritatea furnizate de atelierele capitalei. Urmează de aproape, emisiunile de modul *aes 2*; majoritatea de tip GLORIA ROMANORVM, emise în mare parte la Constantinopol, iar pe ultimul loc, cu un număr redus de exemplare, sînt piesele de modul *aes 3* de tip GLORIA ROMANORVM, GLORIA REIPUBLICAE și VIRTVS EXERCITI.

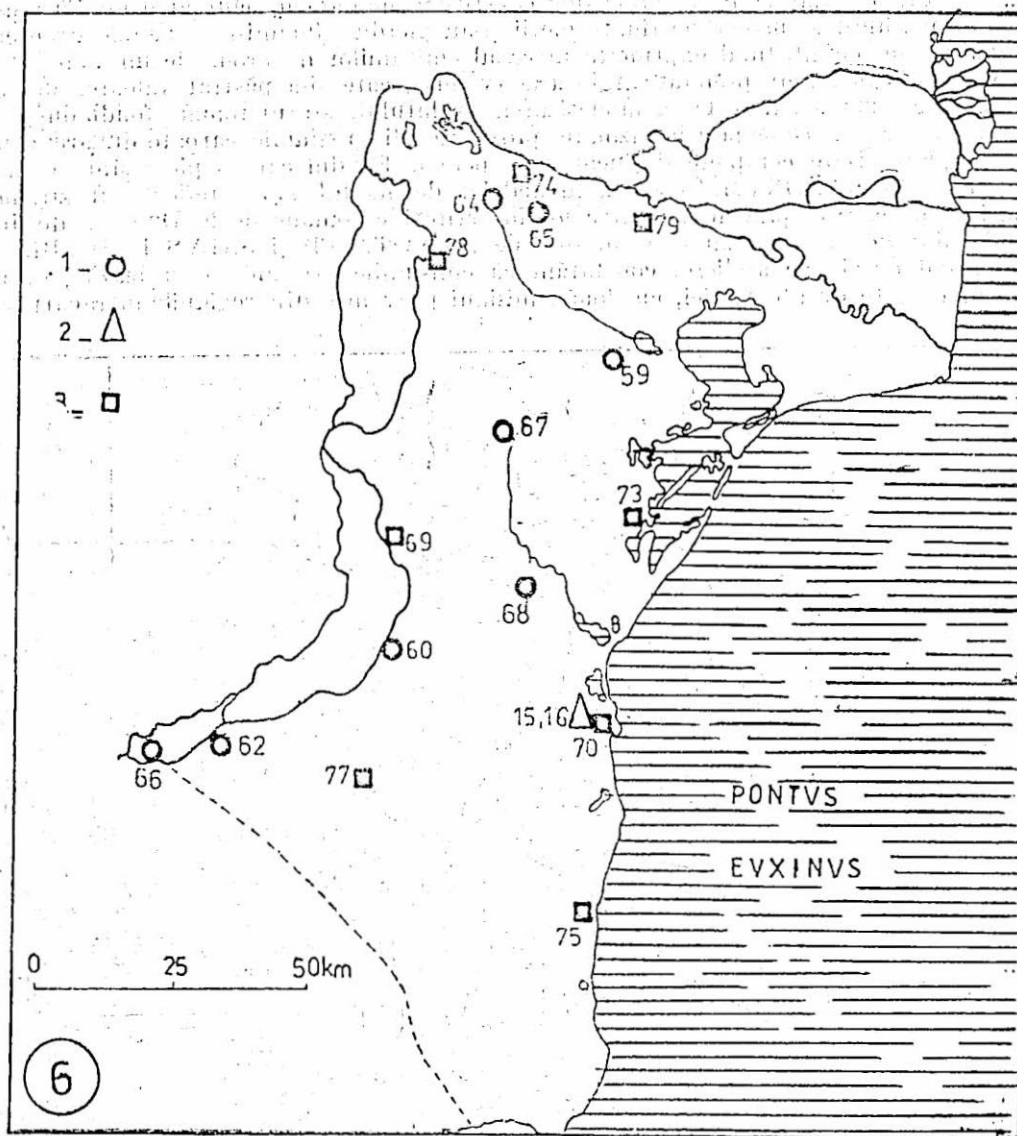

Fig. 6. Răspîndirea monedelor romane postaureliene de bronz din etapa 395-408 în provincia Scythia Minor. 1 - descoperiri izolate; 2 - tezaure; 3 - cetăți, orașe.

După activitatea monetară, reflectată în structura numerarului etapei, pe primul loc se situează atelierele de la Constantinopol (*aes 2* = 17, *aes 3* = 2 și *aes 4* = 24), urmat de Heraclea (*aes 2* = 8, *aes 3* = 3 și *aes 4* = 7), iar Nicomedia și Cyzie furnizează împreună 20 exemplare. Totuși, cronologic, se pare că numerarul de bază pînă la 392 a fost furnizat de Heraclea, urmată de Constantinopol, deoarece majoritatea pieselor de modul *aes 4* provin din atelierele capitalei după 393.

Nu mai puțin sugestivă este remarcă că majoritatea pieselor de modul *aes 2* și *aes 3* provin din mediul urban (Scythia Minor: *aes 2* = 20, *aes 3* = 5), iar în număr redus de la Dierna, Hinova și Sucidava. Cele mai numeroase exemplare sînt de modul *aes 4*, intrate în alcătuirea loturilor SCYTHIA MINOR II (12) și III (8), iar la Dierna, Hinova și Sucidava dețin ponderea.

Caracterele circulației monetare de la Dunărea de Jos după 378 ne sînt sugerate și de structura unor tezaure monetare încheiate în această perioadă. Astfel, descoperirile de la Strunga³³ și Medgidia³⁴, la care se poate adăuga depozitul de la Orșova³⁵, reflectă lipsa de numerar adecvat, întrucît, alături de cîteva emisiuni post 378, numerarul de bază este asigurat de piese constantiene alături de emisiuni anterioare secolului IV, probabil reintegrate acum în circulație.³⁶ Această situație, alături de statistica întocmită de noi, conduce la următoarele concluzii. Abundența numerarului mărunt și lipsa *siliqae*-lor constituie un indiciu sigur al degradării sistemului monetar al Imperiului. Monedele destinate pieții și-au pierdut dinamismul pe măsura urcării prețurilor, valoarea de schimb fiind exprimată în cazul emisiunilor de bronz de un număr sporit de piese, iar în locul *siliqae*-lor era preferată argintăria (vesela), care și-a păstrat valoarea de schimb.³⁷ Drept urmare, la 392 asistăm la demonetizarea argintului, statul roman fondîndu-și sistemul său monetar pe aur³⁸. Descoperirile izolate provenite din regiunile carpato-dunărene ne oferă doar 17 exemplare. Date complete deținem doar pentru 11, din care 6 piese sînt de modul *aes* 2, tip GLORIA ROMANORVM. Absența monedelor de modul *aes* 3 reflectă, în stadiul actual al informațiilor de care dispunem, raritatea lor în teritoriile romane de la Dunărea de Jos. Emisiunile de modul *aes* 4, în număr de 5, sînt de tip VOTA (3) și SALVS REIPUBLICAE (2).

Comparînd datele pe ateliere, constatăm că emisiunile capitalei se situează pe primul loc. 5 exemplare, urmate de ale Sisciei, cu două emisiuni provenite din regiunile intracarpateice, apoi

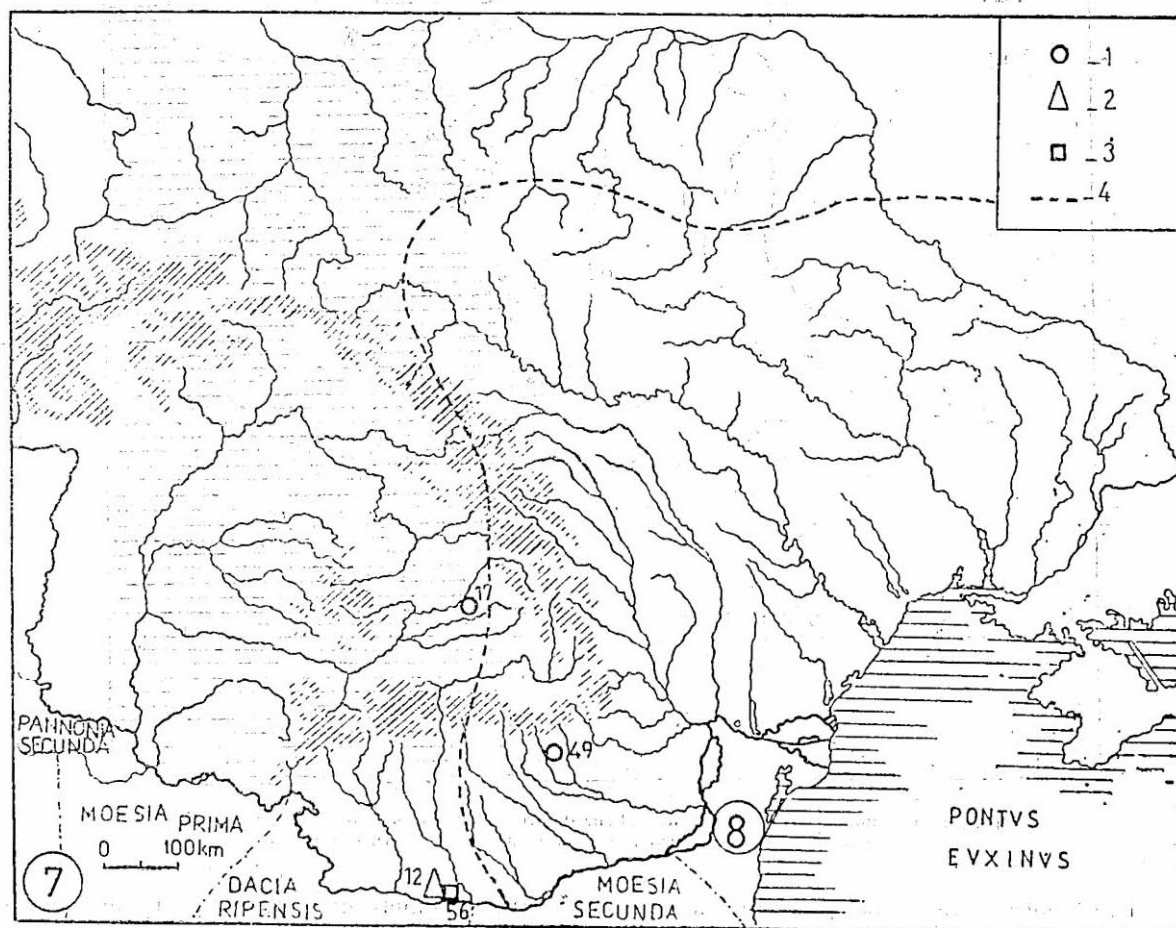

Fig. 7. Răspîndirea monedelor romane post-aureliene de bronz din etapa 408–423. 1 — descoperiri izolate; 2 — tezaure; 3 — cetăți, orașe; 4 — aria culturii Sântana de Mureș-Cernjachov.

³³ Oct. Iliescu, in *SCN*, 2, 1958, p. 453 (10); R. Ocheșeanu, in *BSNR*, 121–123, 1975, p. 111, nota 7. *Supra*, nota 10.

³⁵ Eug. Chirilă, N. Gudea, N. Strătan, *Drei Münzhorte*, p. 29–47; C. Preece, in *SCIVA*, 26, 1975, 4, p. 475.

³⁶ R. Ocheșeanu, A. Dumitrescu, in *Pontica*, 5, 1972, p. 545.

³⁷ Jean-Pierre Callu, *op. cit.*, p. 187–188.

³⁸ *Ibidem*.

Thessalonic, Heraclea, Cyzic și Antiochia, cu câte o piesă. Fără a stăruii prea mult, trebuie să reținem că majoritatea monedelor aparțin intervalului 383—392 (SIS—2, CON—3, ANT—1 și THE—1), ce sugerează o posibilă venire a monedei la nordul Dunării chiar din primii ani care au urmat tratatului din 382.

Așa cum s-a arătat, descoperirile monetare din teritoriile est-carpătice cuprind și câteva monede de aur, izolate ori intrate în alcătuirea unor tezaure. Concentrarea orizontului de aurci într-o regiune învecinată *limes*-ului scythic nu este deloc întâmplătoare, mai ales dacă avem în vedere că la 386 împăratul Theodosius I a venit în Scythia Minor pentru a cunoaște personal situația de la Dunărea de Jos³⁹. La aceste date de ordin numismatic și istoric, adăugăm informațiile transmise de Zosimos: „Cam în acel timp apărură dincolo de Istru un neam scitic, necunoscut păstorilor de acolo; barbarii localnici îi numeau greutungi [...]. Ajungând la malul Istrului cerură voie să treacă fluviul”⁴⁰. Noile populații venite din răsărit, conduse de Odotheus, încercau astfel să se sustragă dominației hunice. Oprți de flota romană să treacă Dunărea, au devenit ulterior foederati ai romanilor, întrucât împăratul „dădu drumul prizonierilor și le oferă cu bunăvoință daruri, determinându-i prin omenia sa să treacă de partea lui, mai ales că aveau să-i fie de folos în războiul contra lui Maximus”⁴¹. Având în vedere că piesele de aur aparțin toate emisiunilor din anii 383/388—395, credem că aceste stipendii au fost plătite ostrogoților în intervalul 386/388—395.

II. *Etapa 395—408* ne-a dat pe ansamblu 105 monede de bronz, repartizate astfel: SCYTHIA MINOR I — 45, SCYTHIA MINOR II — 21, SCYTHIA MINOR III — 5, Dierna — 3, Hinova — 2, Sucidava — 20 și teritoriile carpato-dunărene — 9 exemplare. Cu oarecare rezerve s-ar putea considera că materialul numismatic din a doua etapă este mai puțin numeros față de etapa precedentă. Însă, o examinare atentă a pieselor pe loturi dă impresia că situația generală este inversă față de cea oferită de SCYTHIA MINOR I și II, care înregistrează un spor de numerar.

Dacă lotul SCYTHIA MINOR III, în constituirea căruia ar fi putut interveni jocul hazardului, este aproape lipsit de importanță în evidențierea circulației monetare, exemplarele descoperite la Dierna, Hinova și Sucidava reflectă, împreună cu emisiunile provenite din regiunile carpato-dunărene o situație generală și întăresc impresia că în acest timp s-au petrecut la Dunărea de Jos unele evenimente în urma cărora au fost tăiate canalele de pătrundere a monedelor la nord de fluviu, în vreme ce în Scythia Minor asistăm la un reviriment în penetrația monetară.

Urmărind datele din tabele constatăm că cele mai numeroase exemplare (90) sînt de modul *aes 3*, pentru care tipul VIRTUS EXERCITI este predominant (66, dar lipsește la Hinova), urmat de GLORIA ROMANORVM (11, dar absent la Dierna și în lotul SCYTHIA MINOR II). Sporului considerabil de emisiuni de modul *aes 3* îi corespunde o reducere apreciabilă a pieselor de modul *aes 4* (11) și *aes 2* (4), reprezentate prin emisiuni de tip CONCORDIA AVG(GG), respectiv GLORIA ROMANORVM.

Unele modificări notabile înregistrăm și în repartizarea monedelor pe ateliere. În vreme ce Constantinopolul se detașează clar, cu 42 emisiuni (*aes 2* = 3, *aes 3* = 35, din care 23 de tip VIRTUS EXERCITI, *aes 4* = 4, urmat de Nicomedia (13), Cyzic (12), Antiochia (5), Heraclea (4). Absența monedelor de la Thessalonic se explică prin închiderea *officinae*-lor între 392—408⁴².

O altă problemă ne reține atenția, numai pentru numerarul provenit din provincie, și anume frecvența pieselor pe ani de emisiune: din 68 exemplare, 42 sînt datate lejer 395—408, intervalului 395—402 aparțin 25, iar pentru anii 402—408 se cunosc 9 monede.

Dacă materialul numismatic din provincia Scythia Minor oferă pe ansamblu un spor de numerar față de etapa precedentă, să revenim asupra descoperirilor de la Dierna, Hinova și Sucidava, și mai ales, a celor provenite din teritoriile carpato-dunărene. Unele observații de detaliu ar putea elucida aparenta contradicție ce ar exista între creșterea substanțială de numerar venit pe piața provinciei și numărul mai mic de emisiuni ce aparțin etapei. De la Dierna și Hinova avem un total de cinci piese de modul *aes 3*, trei de tipul VIRTUS EXERCITI (ANT și ? 2) emise 395—402, și două de tipul GLORIA ROMANORVM (CYZ), din anii 400/402—408. În ce privește Sucidava, am înregistrat, din cele 22 monede ale etapei, 20 de piese emise 395—408 (9), 395—402 (10) și 402—408 (1). Aceste observații preliminare, rezumate doar la numărul total de exemplare, pun în evidență o reducere substanțială de monedă în comparație cu etapa precedentă: —16 la Dierna, —58 la Hinova, —9 la Sucidava.

Materialul numismatic provenit din regiunile carpato-dunărene completează datele noastre pentru etapa 395—408. Numărul monedelor cunoscute se ridică la 9. Atelierele care au furnizat numerarul ar putea reflecta direcțiile de penetrație a monedelor: Aquileia (Grabiny, *aes 3*, 395—

³⁹ R. Vulpe, I. Bârnea, *Din istoria Dobroyei*, II, 1968, p. 405, 406 și nota 10 (I. Bârnea).

⁴⁰ Zosimos, *Istorie contemporană*, IV, 38, 20; cf. *FHDR*,

II, 1970, p. 313.

⁴¹ *Ibidem*; cf. *FHDR*, II, 1970, p. 315.

⁴² *LRBC*, II, p. 82.

408), Heraclea (Buzău, *aes* 3, 395–402), Constantinopol (Teaca, *aes* 3, 395–402; Ulmu, *aes* 2, 395–402), Nicomedia (Răcari, *aes* 4, 402), Cyziç (Ulmeni, *aes* 3, 395–408), Antiochia (Orlea, *aes* 3, 400) și rămase nedeterminate pentru două emisiuni de modul *aes* 3, datate 395–408 (Pervomaisk și Biecz). Este de presupus că descoperirile din regiunile Vistulei provin din vest, în vreme ce restul exemplarelor au pătruns din sud, de pe *limes*-ul scythic ori danubian. La aceste

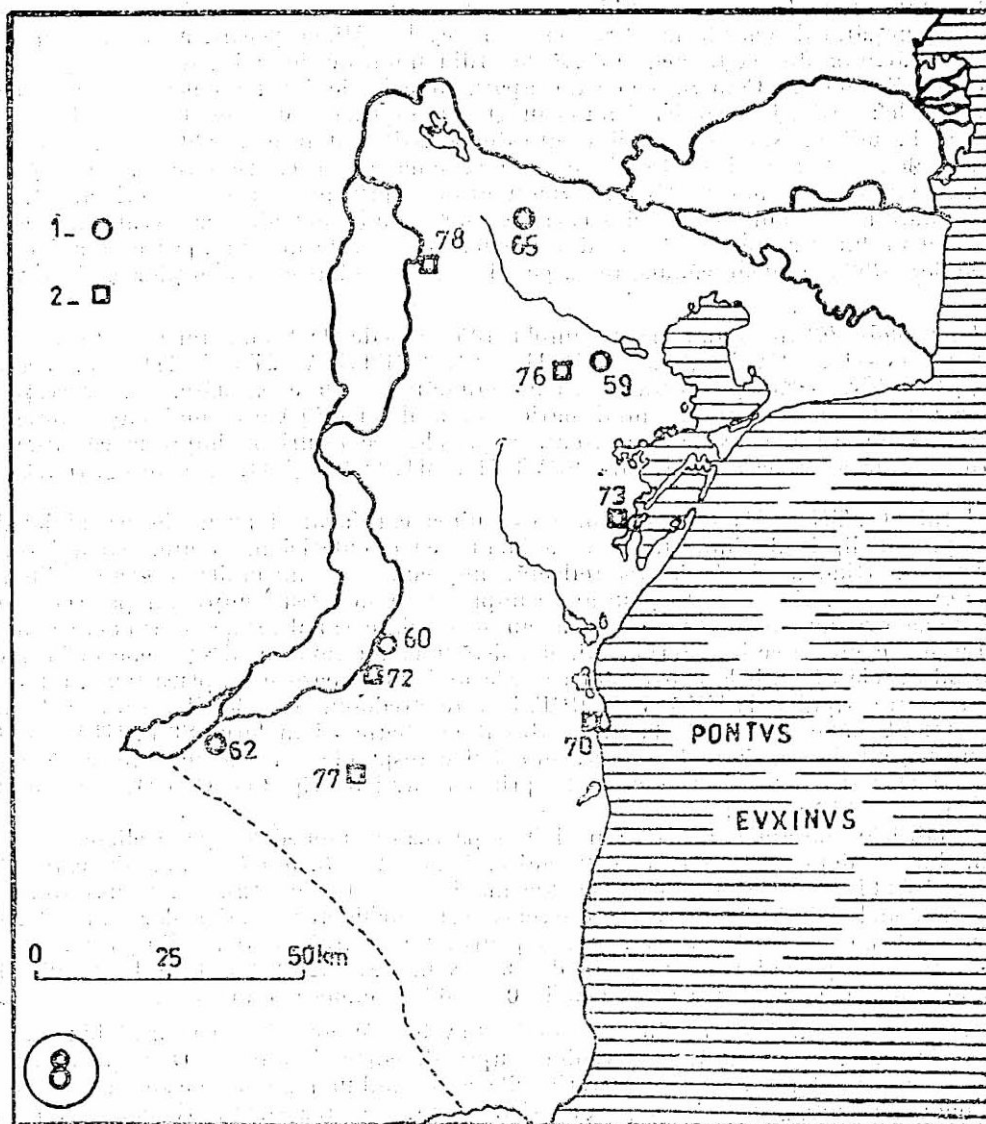

Fig. 8. Răspândirea monedelor romane post-aureliene de bronz din etapa 408–423 în provincia Scythia Minor. 1 – descoperiri izolate; 2 – cetăți, orașe.

date adăugăm observația că un număr de patru monede datează lejer 395–408 și cinci între 395–400/402. Deci, nici o emisiune nu este atribuită cert intervalului 402–408, pentru care ar trebui luate în discuție în special descoperirile de la Ulmeni și Pervomaisk, situate în apropiere de linia Dunării. Așadar, contradicția între creșterea substanțială de numerar de pe piața provinciei Scythia Minor și numărul redus de exemplare ce aparțin etapei rezultă din scăderea considerabilă a monedelor venite la Hinova, Dierna și în ținuturile carpato-dunărene. Observația rămâne insuficientă, dacă, având în vedere frecvența monedelor în provincie, pe linia Dunării și la nordul ei, nu departajăm emisiunile din anii 395–400/402 de cele datate 402–408. Sub rezerva că re-examinarea pieselor încadrate larg 395–408 va aduce în viitor noi precizări, trebuie de subliniat că intervalul 395–400/402 oferă date extrem de sugestive pentru cunoașterea circulației monetare la Dunărea de Jos. După cum s-a arătat, numerarul prezent în provincie își găsește o sla-

bă reflectare pe linia Dunării, fapt ce ilustrează că într-un interval de timp relativ scurt monedele au avut o viteză de circulație foarte redusă, așa cum o probează și tezaurele descoperite pe cetățuia de la Sucidava, ce conțin un număr redus de piese datate 395—400/402. După 402 situația înregistrată în provincie, pe linia Dunării ori la nordul ei, este aproximativ aceeași⁴³. Ea constituie expresia numismatică a unor realități politice și militare noi, care au creat dificultăți atât în calea unei acumulări normale, chiar dacă la Sucidava piesele din tezaure înregistrează un salt numeric, cât și în calea penetrației monedelor în regiunile carpato-dunărene. Indiferent de scăderea numărului de exemplare înregistrate pe linia Dunării între 400—402, aspectul esențial al problemei ar putea fi tocmai încetarea pătrunderii monedelor la nordul Dunării după acești ani. Evenimentele politice și militare petrecute în Imperiu, și, pentru problema care ne interesează, la Dunărea de Jos, își găsește, fără îndoială, o bună reflectare în situația arheologică și numismatică cunoscută de noi. Invazia hunilor și aliaților lor a provocat după 395 o stare de insecuritate pe toată linia Dunării de Jos, afectând permanent Tracia, Macedonia și Thessalia⁴⁴. Se adaugă, apoi, intrarea comandantului got Gainas în capitala Imperiului de răsărit (399), pe care o părăsește în urma unei răscoale a populației. Retras la nordul Dunării, a fost ucis în urma unei confruntări militare cu cetele hunice conduse de Uldis (400)⁴⁵, primul conducător hunic cunoscut, ce exercita controlul asupra unor teritorii de la nord de fluviu. Coroborarea acestor date cu rezultatele cercetărilor arheologice desfășurate la Sucidava ar putea explica raritatea emisiunilor 402—408 și lipsa lor din regiunile carpato-dunărene. Atestarea hunilor la Dunărea de Jos la o dată ce a precedat cu puțin primul nivel de incendiu la Sucidava, constituie dovada că între 400—408 prezența militară a nomazilor, ca o forță dinamică pe toată linia fluviului a oprit penetrația monedelor din Imperiu doar la limita impusă de capetele de pod stăpânite, împrejurări în care primul nivel de arsură hunic la Sucidava, datat după 408, dar mai devreme de 412 când au avut loc măsuri de consolidare pe cetățuia⁴⁶, marchează sfârșitul etapei.

III. *Etapa 408—423* cuprinde un număr extrem de redus de monede. Exemplarele cunoscute ne sînt furnizate de SCYTHIA MINOR I — 7, SCYTHIA MINOR II — 8, Sucidava 6 și regiunile carpato-dunărene—2. Piesele sînt de modul *aes 3*, tip GLORIA ROMANORVM (17) și CONCORDIA AVGGG (1), iar două emisiuni de modul *aes 4* sînt reprezentate de tipurile GLORIA ROMANORVM și SALVS REIPUBLICAE. Un număr de 7 monede (*aes 3*, GLORIA ROMANORVM) au officinele neidentificate, 4 provin de la Constantinopol, 3 de la Cyzic, iar pentru Siscia, Heraclea și Nicomedia este atribuită câte o emisiune. Dacă piesele provenite din atelierele capitalei se întîlnesc numai în provincie, emisiunile de la Cyzic sînt prezente atît în mediul rural de la Dunărea de Jos, cît și de la Sucidava, observație valabilă și pentru exemplarele de modul *aes 4*, descoperite în împrejurări similare. Fără îndoială, numărul redus de monede provenite de la Dunărea de Jos evidențiază o restrîngere și decădere treptată a vieții urbane pe măsură ce economia naturală devine preponderentă. Cazul Scythiei Minor, element de comparație cu regiunile situate la nord de limesul dunărean, nu este singular, analogii pentru raritatea monedelor într-o provincie romană după 400 putînd fi găsite, spre exemplu, la Conimbriga⁴⁷. La Dierna și Hinova penetrația monedelor se încheie odată cu încetarea funcționării lor ca avanposturi romane în urma raidurilor hunilor din 408/409. Primul incendiu hunic la Sucidava s-a datorat acestor evenimente. Dar nivelul ulterior de reconsolidare a fortăreței, nu mai tîrziu de 412, dovedește, alături de materialul numismatic, redus la 6 exemplare, funcționarea cetății, rămasă singurul cap de pod roman la Dunărea de Jos, probabil pînă în deceniul al III-lea (aproximativ 424—427)⁴⁸. După 402/408 penetrația monedelor de bronz în spațiul nord-dunărean este îndoielnică, din regiune provenind numai două exemplare, tip GLORIA ROMANORVM — *aes 3*. O atentă examinare a informațiilor oferite de aceste emisiuni ne pare utilă pentru înțelegerea situației din acest spațiu în etapa de referință. Primul exemplar provine din necropola de la Tîrșor. Deoarece moneda a fost descoperită în pămîntul de umplutură al mormîntului de înhumăție nr. 96, s-a apreciat că ea ar data un nivel postcîrnjachovian, întrucît evoluția culturii Sintana de Mureș—Cîrnjachov a fost curmată de invazia nimicitoare a hunilor⁴⁹. În sprijinul ipotezei a fost invocată, drept argument, și lipsa monedelor post 375 din complexele ce aparțin acestei culturi. Or, moneda provenită de pe podeaua locuinței nr. 815 de la Poieniști, datată post 383, cît mai ales cercetarea compa-

⁴³ Observația, valabilă pentru situația numismatică oferită de monedele descoperite izolat, ar putea fi confirmată și de emisiunile *terminus post quem* din tezaurele provenite de la Rupea-Hoghiz, o emisiune Arcadius, datată larg 395—408 (*supra*, 24), dar posibil 395—402, și de la Babadag — „podul Topraichioi”, care, alături de cele două depozite, *extra- și intramuros* de la Tomis, cu piese din anii 395—402, ilustrează „situația precară din provincie” (Gh. Poenaru Bordea, R. Ocheșeanu, E. Nicolae, în *RIN XC*, 1988, p. 320 și nota 21).

⁴⁴ R. Vulpe, I. Barnea, *op. cit.*, p. 402—408 (I. Barnea).

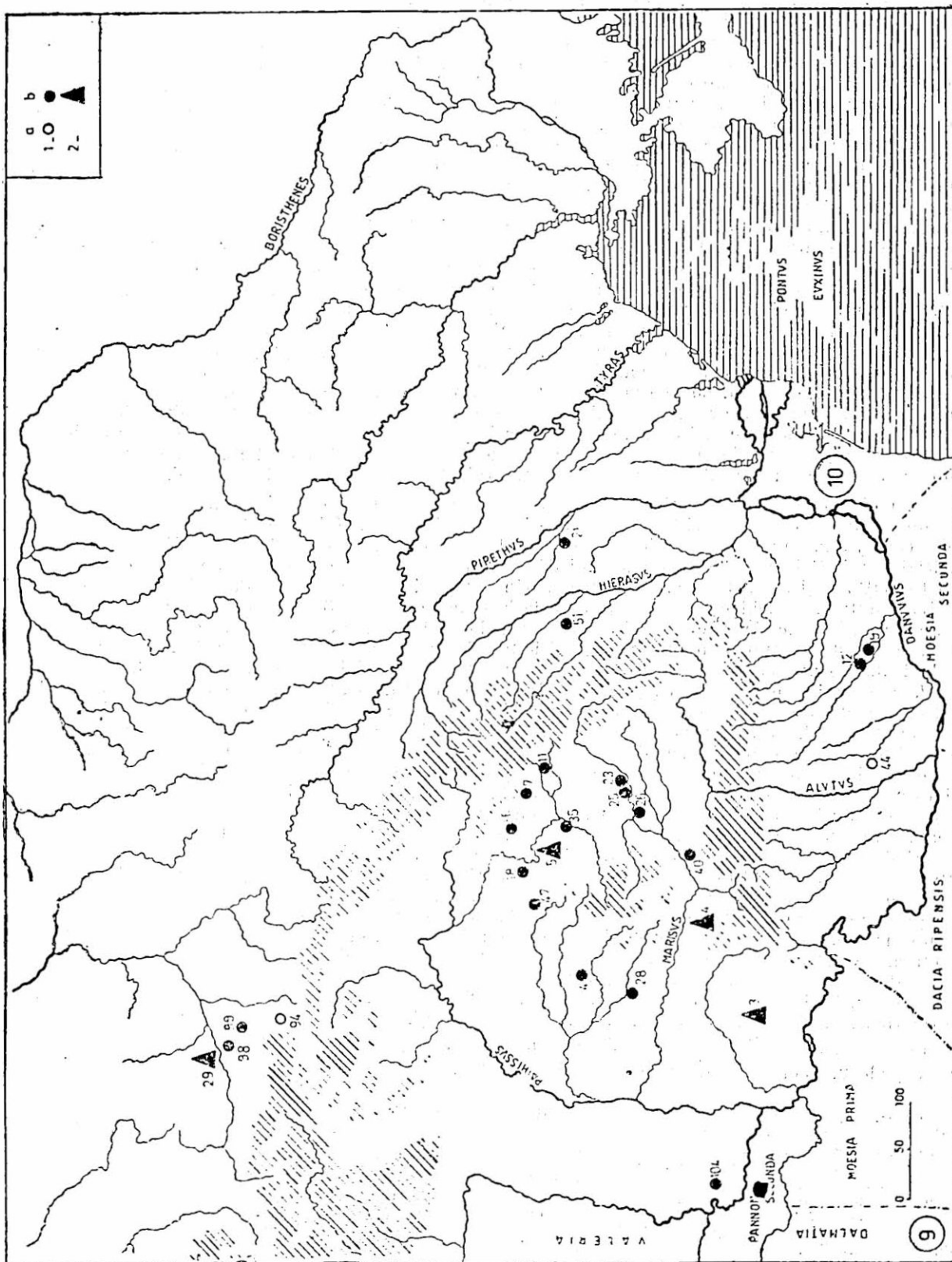
⁴⁵ Philostorgios, *Istoria bisericească*, XI, 8, 10; cf. *FHDR*, II, 1970, p. 205; Zosimos, *Istorie contemporană*, V, 22; cf. *FHDR*, II, 1970, p. 317; Theodoretos, *Istoria bisericească*, V, 32, 13—15; cf. *FHDR*, II, 1970, p. 237.

⁴⁶ *Supra*, nota 26.

⁴⁷ I. Pereira, J-Pierre Bost, J. Hiernard, *Fouilles de Conimbriga*, III, *Les monnaies*, Paris, 1974 (apud C. Preda, în *SCN*, 7, 1980, p. 207—208).

⁴⁸ Gh. Poenaru Bordea, V. Barbu, *op. cit.*, p. 294; Gh. Poenaru Bordea, în *SCN*, 6, 1975, p. 86.

⁴⁹ Gh. Diaconu, în *SCIVA*, 34, 1983, 3, p. 244.

rativă a răspîndirii monedelor romane și în alte teritorii, evidențiază, cum a fost cazul fostei provincii Dacia, revenirea sporadică a monedelor de bronz, o restrîngere microzonală, apoi totala lor dispariție. Fenomen general, observat chiar în regiuni din imediata apropiere a limesului, el reflectă o stare de fapt întîlnită și în provincie. Dacă pentru moneda de la Tirgșor datele referitoare la atelierul de emisiune ne-au rămas inaccesibile, proveniența piesei descoperite la Cristești, pe Mureș, din officinele Sisciei, ar putea sugera o penetrație a monedelor de bronz, în regiunile intracarpătice, din vest. Posibila modificare a direcției de penetrație a materialului numismatic în aceste regiuni a avut loc în urma lichidării capetelor de pod de la Dierna și, probabil în același timp, Drobeta⁶⁰, fără îndoială, datorate evenimentelor evidențiate la Sucidava de primul nivel de arsură hunic. Dar, așa cum sugerează descoperirile monetare din etapa următoare, procesul a fost de scurtă durată.

IV. *Etapa 423—455.* Monedele din acești ani sînt piese de bronz provenite din Scythia Minor și emisiuni de aur, majoritatea descoperite în spațiul intracarpătice.

Lotul dobrogean furnizează 129 exemplare, din care aproximativ 2/3 provin din stațiunea Izvoarele, unde, se pare că a funcționat un atelier în care erau imitate monede ale împăraților

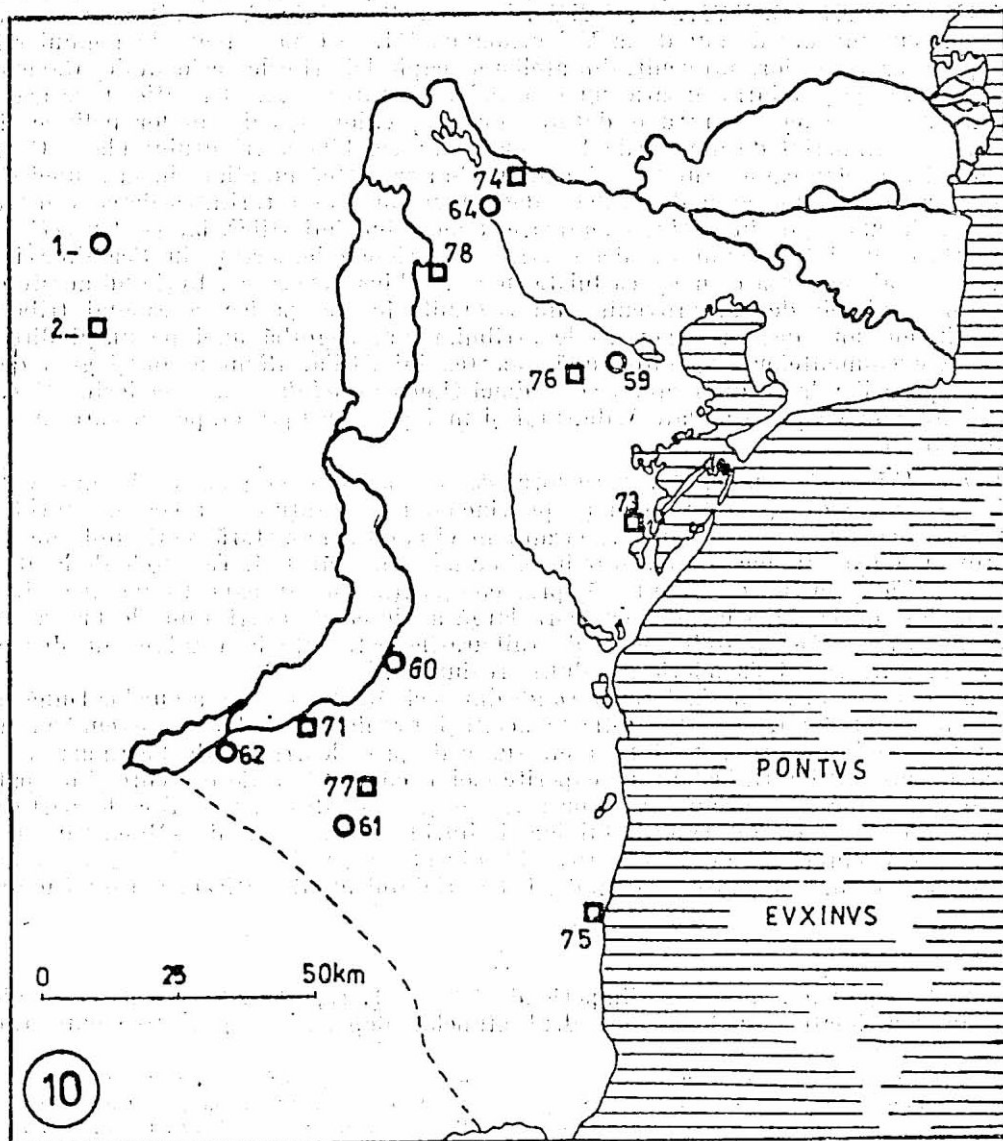

Fig. 10. Răspîndirea monedelor romane postaureliene de bronz din etapa 423—455 în provincia Scythia Minor. 1 — descoperiri izolate; 2 — cetăți, orașe.

⁶⁰ M. Davidescu, *Drobeta în secolele I — VII e.n.*, Craiova, 1980, p. 220.

din secolul V⁵¹. Tot acum asistăm la creșterea numărului de monede în mediul urban, aproximativ o triplare față de perioada precedentă. Chiar dacă se poate vorbi de o intensificare a circulației monetare la nivelul provinciei, în condițiile de după stabilirea centrului de dominație a hunilor în Panonia, fenomenul este extrem de redus datorită numărului scăzut de piese provenite din mediul rural și degradării sistemului monetar, cele mai numeroase exemplare binoșute fiind de modul *aes I*, furnizate aproape în exclusivitate de atelierele capitalei. Tezaurul de la Ulmetum completează sub raportul acumulării de numerar aflat în circulație, situația înregistrată numismatic pentru anii 425—455. Ascunderea lui ar putea fi apreciată ca un efect periferic al marilor raiduri hunice din anii 441 și 443⁵².

Pentru regiunile nord-dunărene repertoriul etapei consemnează aproape numai emisiuni de aur ale împăraților Theodosius II și Valentinianus III, numerice mult superioare cifrelor atinse de monedele de aur ale celorlalți împărați de după Aurelian⁵³ și predilect concentrate în spațiul intracarpatic. Proveniența acestor emisiuni în care a fost posibil un control hunic exercitat prin intermediul aliaților, ostrogoții sau gepizi, ar putea oferi unele dovezi numismatice cu privire la natura raporturilor între huni și Imperiu. Așa cum s-a arătat, monedele de aur de la Theodosius II sînt alcătuite în cea mai mare parte din piesele de tip VOT/XXX/MVLT/XXXX (*vota tricennalia*) și IMPXXXXHICOSXVIIIP (al XVII-lea consultat al împăratului)⁵⁴, acestea din urmă asociate uneori cu emisiuni de aur de la Valentinianus III, se concentrează în regiuni relativ distincte. Răspîndirea *solidi*-lor, proveniți din atelierele capitalei ori cele occidentale, Ravenna, Roma și Mediolanum, în spațiul intracarpatic nu este deloc înfăptuire. O relație între aceste descoperiri și huni nu este exclusă, întrucît datarea lor în preajma evenimentelor politice și militare care au constrîns Imperiul de a proceda la sporirea apreciabilă a tributului plătit Confederației hunice evidențiază clar caracterul lor stipendiar. S-ar părea că ne aflăm în fața unei situații relativ clare, dar care devine greu de explicat dacă avem în vedere raritatea descoperirilor similare din Pannonia, de unde provin puține exemplare, unele fiind imitații⁵⁵, iar pentru *solidi* din insulele Öland, Gotland și Bornholm s-a demonstrat că primele importuri în Scandinavia datează după 450, cele mai numeroase în epoca lui Leon I și Libius Severus⁵⁶. Reținînd aceste observații și noi credem că piesele de aur provenite din regiunile intracarpatică corespund tributului plătit de Imperiu hunilor, dar ca importuri le atribuim mai degrabă unei populații direct beneficiară în urma evenimentelor survenite după moartea lui Atilla. Rămîne totuși greu de explicat departajarea, pe arii relativ distincte, a celor două tipuri de *solidi* de la Theodosius II, ce ne oferă doar indicii cronologice pentru plata tributului și mai puțin asupra etapei în care au pătruns în spațiul intracarpatic.

V. Etapa 455—491 însumează pentru lotul *dobrogean* 164 exemplare de bronz. Atelierele capitalei alimentează în evasi-totalitate piața provinciei, unde stațiunea Izvoarele furnizează 144 piese. Cu toate că nu se observă nici o cezură în circulația monetară, emisiunile de *minimi* nu permit aprovizionarea satisfăcătoare a provinciei cu monedă măruntă. Tezaurule de la Mircea Vodă și Tomis — „Edificiul cu mozaic” reflectă, prin compoziția lor, aproape totala dispariție din circulație a pieselor mari⁵⁷ și utilizarea pe scară largă a pieselor monetiforme de bronz sau plumb. Ascunderea acestora a fost posibil legată de tulburările petrecute la Dunărea de Jos după 471, provocate de activitatea lui Theodorie Amalul în regiune⁵⁸.

Proveniența descoperirilor izolate de *solidi* din vecinătatea nordică a gurii Dunării, Tabaki, Tudorovo și probabil Zaim, ar putea reflecta aceleași evenimente, dar nu excludem nici alternativa provenienței lor în urma raidurilor efectuate de primele triburi de kutriguri și utriguri.

Monedele împăraților răsăriteni, descoperite izolat, continuă să fie prezente și în spațiul intracarpatic sub forma pieselor de aur, a căror raritate și răspîndire neuniformă le particularizează în raport cu etapa precedentă. Din rîndul lor, imitațiile de la Copalnic—Mănăstur și Valea lui Mihai, alături de exemplarele de bronz provenite din alte regiuni, Reșca și Magyaresanád, datate post 474, reflectă tocmai încetarea pătrunderii materialului numismatic la nordul Dunării de Jos după 455.

Tabloul descoperirilor monetare din perioada 383—491, repertoriat cantitativ și valoric, cartate geografic și estimate cronologic în cadrul etapelor departajate prin frecvența raporturilor

⁵¹ V. Culică, în *Pontica*, 5, 1972, p. 280.
⁵² Gh. Poenaru Bordea, R. Ocheșanu, E. Nicolae, *op. cit.*, p. 320.
⁵³ C. Preda, în *SCIVA*, 26, 1975, 4, p. 451.
⁵⁴ Aline Abaccherlie Boyce, în *NNM*, 153, New York, 1965, p. 71.
⁵⁵ Biróne Sey Katalin, în *FolArch*, XIX, 1968, p. 99—103.
⁵⁶ Jean M. Fagerlie, în *NNM*, 157, New York, 1967,

p. 83—99, 163—164; Helmut Geisslinger, în *Offa Blücher*, 19, Neumünster, 1967, harta 8; Gh. Poenaru Bordea, V. Barbu, *op. cit.*, p. 291—292; C. Preda, în *SCIVA*, 26, 1975, 4, p. 452.

⁵⁷ Credem că dispariția pieselor mari din circulație s-a produs, cel tîrziu, în etapa anterioară, fapt probat de raritatea pieselor datate 423/425—450.

⁵⁸ Fuse în legătură și cu incendierea Histriei; v. Gh. Poenaru Bordea, în *BMI*, XL1, 1971, 3, p. 52.

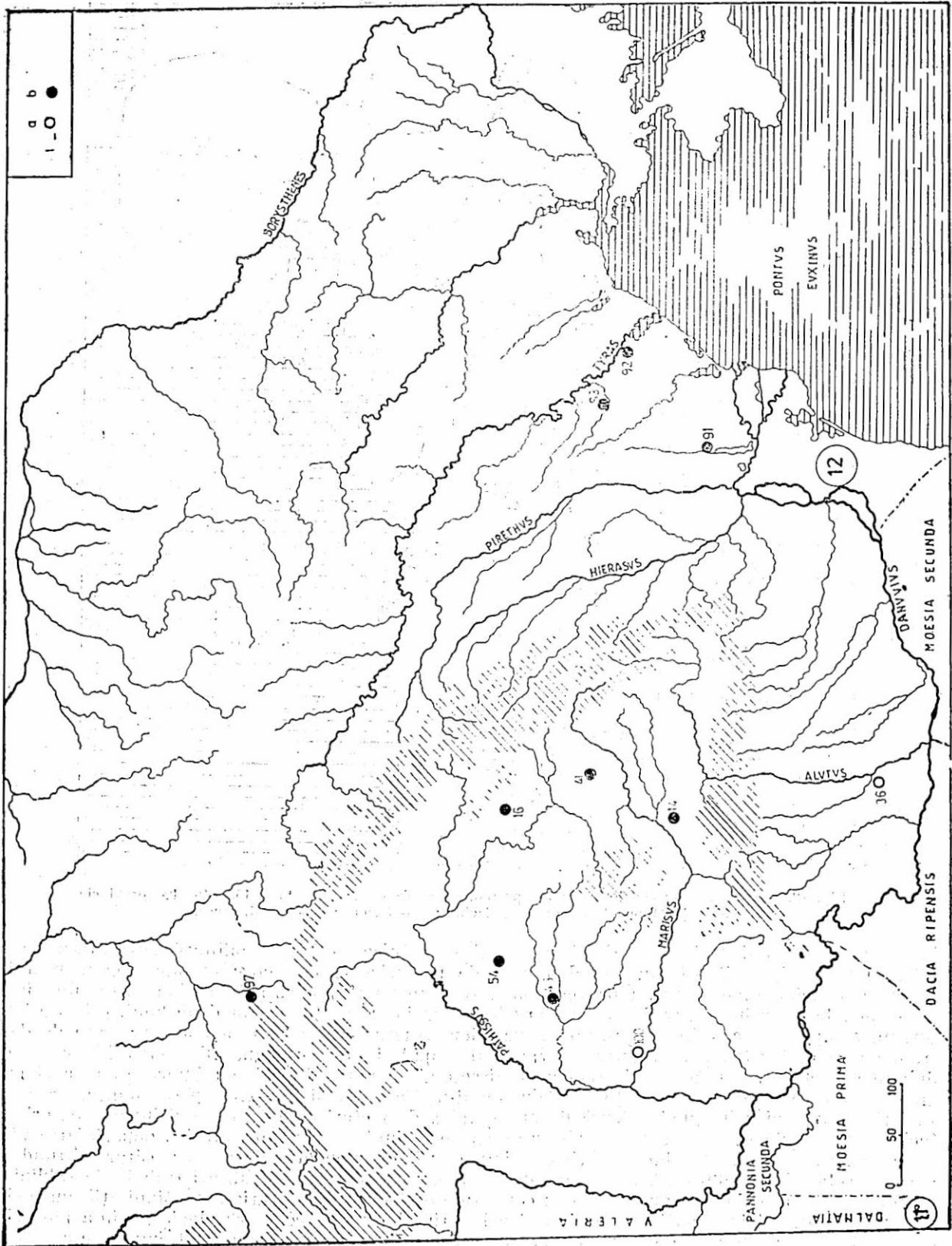

Fig. 11. Răspândirea monedelor romane postauréliene din etapa 455-491. a: bronz; b: aur. 1 - descoperiri izolate.

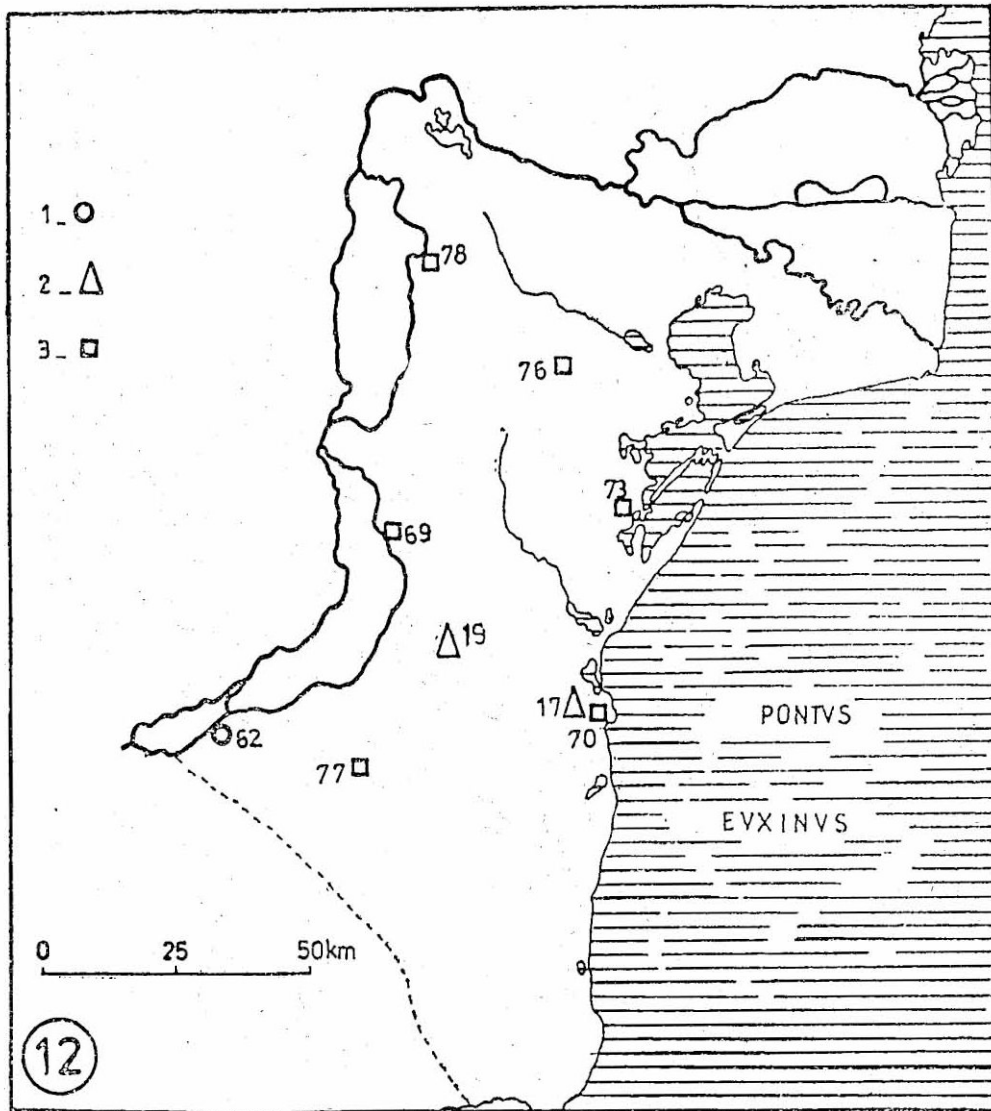

Fig. 12. Răspindirea monedelor romane postaureliene de bronz din etapa 455-491 în provincia Scythia Minor. 1 - descoperiri izolate; 2 - tezaure; 3 - cetăți, orașe.

bronz-aur pe regiuni, reflectă profundele mutații economice, politice și militare petrecute în acest interval pe largi spații. Ele au fost dominate de perturbările petrecute în lumea germanică în urma migrației hunilor, care au provocat o stare aproape permanentă de conflict între Imperiu și migratori. La marginea, dar de cele mai multe ori la interferența acestor două lumi, prima aflată într-un complex proces de reorganizare a vechilor structuri sclavagiste, a doua, marcată de destrămarea relațiilor tribale, s-a situat permanent populația daco-romană din teritoriile carpato-dunăreano-pontice. Contactele și raporturile directe ale populației locale cu lumea romană și migratorii sînt elocvent sugerate de materialul numismatic, a cărui frecvență și răspindire, așa cum s-a arătat, a depins în bună măsură de un complex de factori care au creat și întreținut, ori au închis canalele de penetrație a monedelor în aceste regiuni. Potrivit observației, departajarea pieselor de aur, venite la nordul Dunării ca „importuri” de monedele de bronz a căror pătrundere aici a încetat după 400-402, s-a impus de la sine. În fața acestor realități trebuie de subliniat că prezența monedelor romane de bronz constituie o elocventă mărturie a continuității numai în măsura coroborării informațiilor numismatice în primul rînd cu cele arheologice. Lipsa monedei curente la nordul Dunării de Jos aproape tot secolul V sporește considerabil importanța izvoarelor arheologice și impune particularizarea lor tipologică în raport cu materialele care datează în afara limitelor acestui veac.

REPERTORIUL DESCOPERIRILOR MONETARE

A. DESCOPERIRI IZOLATE

I. ROMÂNIA

- AITON (jud. Cluj); 1803.
- 1) 1 AV Theodosius II; $\frac{R|V}{COMOB}$ (Ravenna); Sabatier, p. 115 (10), pl. V/8, tip VICTORIA AVG. K. Koredt, *Contribuții*, p. 39 (1); I. Winkler, *SCN*, 3, 1960, p. 440 (1); D. Protase, *Problema continuității*, p. 160 (2); C. Preda, *SCIVA*, 26, 1975, 4, p. 476.
- ALBA IULIA — „APVLYM” (jud. Alba).
- 2) Din donații, dar mai ales din săpăturile efectuate de B. Cserni, provin mai multe monede postaureliene de bronz, din care: 1 AE (centenionalis — *aes 4*) Valentinianus II. *ArchKözl*, 10, 1867, 1, p. 132; K. Horedt, *Contribuții* p. 27—29 (3); D. Protase, *Problema continuității*, p. 160—162; C. Preda, *SCIVA*, 26, 1975, 4, p. 457; M. Blăjan, *Apulum*, 22, 1985, p. 99.
- Lingă stația de gaz metan, în dreptul balastierei. 1 AV Theodosius II, 408—422, $\frac{x|}{COMOB}$ (Thessalonice); 4,40 g; 20,8 mm; tip CONCORDIA AVGGH. În colecțiile Muzeului de istorie; inv. 6877. V. Pavel, *Apulum*, 15, 1977, p. 664—665 (6); B. Mitrea, *Dacia*, N.S., 22, 1978, p. 365 (21).
- BOURENI — comună suburbană Tg. Frumos (jud. Iași).
- 3) 1 AV Arcadius, 383—388; CON; 3,99 g; 19 mm; Sabatier, p. 103 (16), pl. IV/1, tip CONCORDIA AVGGG; RIC, IX, 67 (c). Institutul de arheologie, Iași, inv. IV-9. Ș. Sanic, *CercetIsl*, XIV—XV, 1983—1984, p. 148.
- BICACI (com. Cefa, jud. Bihor); în hotarul satului; 1887?
- 4) 2 AV Theodosius II, 430—440; CONOB; tip VOT/XXX/MVLT/XXXX; Muzeul de istorie Oradea, din 1887—1897, inv. 265—266. B. Mitrea, *SCIV*, 18, 1961, 1, p. 198; idem, *Dacia* N.S., 11, 1967, p. 385 (44); Gh. Lazin, *Alula*, 2, 1970, p. 109; C. Preda, *SCIVA*, 26, 1975, 4, p. 459; Al. Sășianu, *Moneda antică*, p. 93 (16).
- BISTREȚ (jude. Dolj); în ruinele romane.
- 5) 1 AE Arcadius, 393—395; CON; 1,89 g; 15 × 18 mm; LRBC, II, 2187; în colecția C. Lupescu, Craiova; inf. Oct. Toropu. D. Protase, *Problema continuității*, p. 180 (135); C. Preda, *SCIVA*, 26, 1975, 4, p. 459; Oct. Toropu, *Romanitatea țirzie*, p. 205.
- BLĂGEȘTI — localitate suburbană a orașului Pașcani (jud. Iași).
- 6) 1 AV Honorius, $\frac{R|V}{COMOB}$; 4,35 g; 19 × 20 mm; tip VICTORIA AVGGG. Ș. Sanic, *CercetIsl*, XIV—XV, 1983—1984, p. 148.
- BORLEASCA (com. Tirligău, jud. Bistrița); 1977.
- 7) 1 AV Theodosius II, 430—440; CONOB; tip VOT/XXX/MVLT/XXXX; 4,45 g; 20 mm. Sabatier, p. 116 (14), pl. V/6. Muzeul de istorie Bistrița, 12325. C. Gaiu, *ActaMP*, 3, 1979, p. 535—536; B. Mitrea, *Dacia*, N.S., 25, 1981, p. 385 (99).
- BRATEI (jud. Sibiu); în necropola nr. 1, „La Zăvoi”.
- 8) M 87 de incinerație. 1 AE Theodosius I, 383—395; 0,71 g; 11 mm; Institutul de arheologie București, inv. 1186; inf. Gh. Poenaru Bordea. D. Protase, *Problema continuității*, p. 182 (151); B. Mitrea, *SCIV*, 13, 1962, 1, p. 219 (21); L. Băzau, *AUB*, 15, 1966, p. 44; idem, *Continuitatea populației autohtone în Transilvania în secolele IV—V (cimitirul nr. 1 de la Bratei)*, București, 1973, p. 77; C. Preda, *SCIVA*, 26, 1975, 4, p. 460.
- BUZĂU (jud. Buzău); împrejurimi.
- 9) 1 AE Arcadius, 395—402; HER; LRBC, II, 1992 și urm.
- 1 AE Theodosius II?; conservare rea și atribuire problematică. În colecția profesor D. Ionescu, Buzău B. Mitrea, D. Ionescu, *BSNR*, 124—128, 1976—1980 p. 622 (93).
- 1 AE Arcadius; 1 AE Honorius. B. Mitrea, *SCIV*, 24, 1973, 1, p. 146—147; C. Preda, *SCIV*, 26, 1975, 4, p. 460.
- CETEA (com. Galda de Jos, jud. Alba).
- 10) O emisiune Theodosius I sau II donată de Ioan Hențescu la MNA în a doua jumătate a secolului XIX, dosar 1887, nr. 39, 85. K. Horedt, *Contribuții*, p. 31 (8); D. Protase, *Problema continuității*, p. 162 (9); C. Preda, *SCIVA*, 26, 1975, 4, p. 462.
- CEPARI (com. Dumitra, jud. Bistrița-Năsăud); în mormint, împreună cu cataramă, brățară și inel; 1958.
- 11) 1 AV Theodosius II, 430—440; CONOB; tip VOT/XXX/MVLT/XXXX. Sabatier, p. 116 (14), pl. V/6. D. Protase, *SCIV*, 10, 1959, 2 p. 475; idem, *Dacia*, N.S., 4, 1960, p. 571; B. Mitrea, *Dacia*, N.S., 4, 1960, p. 591 (17); C. Preda, *SCIVA* 26, 1975, 4, p. 462.
- CIOROGÎRLA (jud. Giurgiu)
- 12) 1 AV Theodosius II, 430—440; CONOB; tip VOT/XXX/MVLT/XXXX; 2,05 g; 19 mm; perforată. Institutul de arheologie București, inv. 1709. B. Mitrea, *Dacia*, N.S., 7, 1963, p. 593 (21); Oct. Iliescu, *CercetColec*, 8, 1963, p. 333; C. Preda, *SCIVA*, 26, 1975, 4, p. 463.
- CIOROIU NOU (com. Cioroiși, jud. Dolj).
- 13) 1 AE Arcadius 383—392; CON; 4,80 g; 22 mm; LRBC, II, 2166; în colecția C. Lupescu, Craiova; inf. Oct. Toropu. Oct. Toropu, *Romanitatea țirzie*, p. 208; B. Mitrea, *BSNR*, 124—128, 1976—1980, p. 583 (157).
- CLNIC (jud. Alba); 1969.
- 14) 1 AV Leon I, 457—474; CONOB, Sabatier, p. 130 (2), 131 (4), și pl. VI/22. Muzeul de istorie Sebeș, inv. 5714/710. Al. Popa, Gh. Fleșer, *Apulum*, 12, 1974, p. 295—296; M. Blăjan, *Apulum*, 22, 1985, p. 99.
- CLUJ-NAPOCA — „NAPOCA” (jud. Cluj).
- 15) 1 AE Valentinianus II, 383—392; THE; LRBC, II, 1873. 1 AE Valentinianus II, 383—392; SIS; LRBC, II, 1561. Eug. Chirilă, I. Chifor, *ActaMP*, 2, 1972, p. 54 (51—52). „Lingă podul de fier de peste Someș”. 1 AV Theodosius II, 430—440; CON; 4,40 g; 20,4 mm; tip VOT/XXX/MVLT/XXXX. Muzeul de istorie Cluj-Napoca, inv. 14220. M. Macrea, *AISC*, III (1936—1940), p. 300; K. Horedt, *Contribuții*, p. 31 (11); D. Radu, *ActaMN*, 4, 1967, p. 497; C. Preda, *SCIVA*, 26, 1975, 4, p. 464; R. Ardevan, *BSNR*, 131—133, 1983—1985 (1986), p. 251 (64).
- COPALNIC — MĂNĂȘTUR (jud. Maramureș).
- 16) 1 AV Theodosius II, 430—440; tip VOT/XXX/MVLT/XXXX; Tolstoi, pl. V/49. B. Mitrea, *Dacia*, N.S., 10, 1966, p. 412; Al. Sășianu, *Moneda antică*, p. 104 (40). 1964. Imitație barbară după un aureus romano-bizantin din secolul V. Muzeul de istorie Baia Mare. B. Mitrea, *SCIV*, 17, 1966, 2, p. 424—425; C. Preda, *SCIVA*, 26, 1975, 4, p. 464.
- CRISTEȘTI (jud. Mureș); în așezarea romană țirzie.
- 17) 1 AE Honorius, 408—423; SIS; LRBC, II, 1583. Eug. Chirilă, N. Gudea, V. Lazăr, A. Zrinyi, *Tezaur și descoperiri monetare din Muzeul județean Mureș*, Tg. Mureș, 1980, p. 28.
- DOBA MARE (com. Dobrin, jud. Sălaj); în apropierea fostei granițe a provinciei Dacia.
- 18) 1 AV Theodosius II, 439—443; COMOB; tip IMP-XXXXIIICOSXVIIPF; Sabatier, p. 115 (6). Muzeul de istorie Zalău.

- D. Protase, *Problema continuității*, p. 164 (22); C. Preda, *SCI VA*, 26, 1975, 4, p. 466; Al. Sășianu, *Moneda antică*, p. 122 (48).
- DOMNEȘTI (jud. Giurgiu).
- 19) 1 AV Theodosius II, 439-443; CONOB; tip IMP-XXXXIICOSXVIIIPC; Tolstoi, p. 68 (18); 4,48 g; Institutul de arheologie București, inv. 1709.
B. Mitrea, *SCIV*, 14, 1963, 2, p. 470; Oct. Iliescu, *Creșt Colecf*, 8, 1963, p. 333 (326); B. Mitrea, *Dacia*, N.S., 7, 1963, p. 595 (28); C. Preda, *SCI VA*, 26, 1975, 4, p. 466.
- HINOVA (jud. Mehedinți); în zona castrului roman.
- 20) 1 AE Gratian, 383; tip VOT/XX/MVLT/XXX; 0,80 g; 14 mm.
1 AE Valentinianus II, 383; HER; 1,42 g; 14 mm; LRBC, II, 1921 sau 1934.
1 AE Valentinianus II, 383; HER; 1,10 g; 13 mm; LRBC, II, 1961.
1 AE Theodosius I, 383; CON; tip VOT/XX/MVLT/XXX; 4,35 g; 21 mm.
1 AE Theodosius I, 383; CON; 1,41 g; 13 mm; LRBC, II, 2159.
1 AE Theodosius I, 383; CYZ; 0,84 g; 14,5 mm; LRBC, II, 2557.
1 AE Gratian, Valentinianus II sau Arcadius, 383; ANT; 0,91 g; 14 mm; LRBC, II, 2729-2731.
1 AE Gratian, Valentinianus II sau Theodosius I, 383; tip VOT/XX/MVLT/XXX; 1,06 g; 13 mm.
1 AE Gratian, Valentinianus II sau Theodosius I, 383; tip VOT/XX/MVLT/XXX; 1,25 g; 15,5 mm.
1 AE Gratian, Valentinianus II sau Theodosius I, 383; tip VOT/XX/MVLT/XXX; 1,30 g; 15 mm.
1 AE Gratian, Valentinianus II, Theodosius I sau Arcadius, 383; HER; 1,36 g; 15,5 mm; LRBC, II, 1952-1953.
1 AE Arcadius, 383; HER; 0,98 g; 15 mm; LRBC, II, 1964.
5 AE Gratian, Valentinianus II, Theodosius I sau Arcadius, 378-392.
1 AE Valentinianus II, 383-392; THE; 0,74 g; 13 mm; LRBC, II, 1840.
1 AE Valentinianus II, 383-392; THE; 1,85 g; 16 mm; LRBC, II, 1850.
1 AE Valentinianus II, 383-392; THE; 0,87 g; 15 mm; LRBC, II, 1867.
1 AE Valentinianus II, 383-392; THE; 1,02 g; 13,5 mm; LRBC, II, 1873.
1 AE Valentinianus II, 383-392; CON; 0,82 g; 12 mm; LRBC, II, 2177.
1 AE Valentinianus II, 383-392; CON; 0,98 g; 15 mm; LRBC, II, 2183.
1 AE Valentinianus II, 383-392; NIC; 0,96 g; 14 mm; LRBC, II, 2403.
1 AE Valentinianus II, 383-392; 1,35 g; 15 mm; tip SALVS REIPUBLICAE.
1 AE Valentinianus II, Theodosius I sau Arcadius, 383-392; THE; 0,42 g; 15 mm; LRBC, II, 1858-1860.
1 AE Valentinianus II, Theodosius I sau Arcadius, 383-392; THE; 1 g; 12 mm; LRBC, II, 1861-1863.
1 AE Valentinianus II, Theodosius I sau Arcadius, 383-392; THE; 0,5 g; 13 mm LRBC, II, 1867-1869.
1 AE Valentinianus II, Theodosius I sau Arcadius, 383-392; THE; 1,60 g; 15 mm; LRBC, II, 1867-1872.
1 AE Valentinianus II, Theodosius I sau Arcadius, 383-392; THE; 0,77 g; 14 mm; LRBC, II, 1867-1872.
1 AE Arcadius, 383-392 sau 393-395; CON; 0,98 g; 13 mm; LRBC, II, 2185 sau 2193.
5 AE Valentinianus II, Theodosius I sau Arcadius, 383-392.
1 AE Arcadius, 383-392; 0,84 g; 13 mm; tip GLORIA ROMANORVM.
11 AE Valentinianus II, Theodosius I, Arcadius sau Honorius, 383-395.
8 AE Arcadius, 383-395; tip SALVS REIPUBLICAE.
1 AE Theodosius I, 383-395; 1,72 g; 15 mm; tip SALVS REIPUBLICAE.
1 AE Theodosius I, 383-395; 0,95 g; 13 mm; tip GLORIA ROMANORVM.
- 1 AE Theodosius I, Arcadius sau Honorius, 393-395; CON; 2,05 g; 14 mm; LRBC, II, 2186-2188.
1 AE Theodosius I, Arcadius sau Honorius, 393-395; CON; 0,75 g; 13 mm; LRBC, II, 2192-2194
1 AE Arcadius, Honorius sau Theodosius II, 400-408; CYZ; 1,31 g; 14 mm; LRBC, II, 2590-2592.
1 AE Theodosius II, 402-408; CYZ; 1,08 g; 13 mm; LRBC, II, 2591.
M. Davidescu, I. Sîngă, *Drobeta*, 6, 1985, p. 80-97.
- HOLBOCA — comună suburbană a municipiului Iași (jud. Iași); 1970?
- 21) 1 AV Theodosius II, 439-443; COMOB; tip IMP-XXXXIICOSXVIIIPC; 4,25 g; 22 mm; Muzeul de istorie Iași, inv. 3482.
B. Mitrea, *SCIV*, 23, 1972, 1, p. 144 (70); idem, *Dacia*, N.S., 16, 1972, p. 370 (70); idem, *SCIV*, 24, 1973, 1, p. 148 (61); V. Mihăilescu-Brliba, *La monnaie romaine chez aux Daces orientaux*, București, 1980, 268 (128) (în continuare *La monnaie*); C. Preda, *SCI VA*, 26, 1975, 4, p. 469; Ș. Sanie, *Cercelst*, 14-15, 1983-1984, p. 148.
- IDECIU DE SUS (jud. Mureș)
- 22) 1 AE Theodosius II.
C. Gooss, *AVSL*, XIII, 1876, p. 332; D. Protase, *Problema continuității*, p. 165 (30); C. Preda, *SCI VA*, 26, 1975, 4, p. 469.
- IERNUT (com. Iernut, jud. Mureș).
- 23) 1 AV Theodosius II, 439-443; COMOB; tip IMP-XXXXIICOSXVIIIPC; 4,45 g; 19,5 mm.; Italia, Ratto, 154.
C. Maria Petolescu, *Apulum*, 11, 1973, p. 771-772; C. Preda, *SCI VA*, 26, 1975, 4, p. 469; B. Mitrea, *BSNR*, 124-128, 1976-1980, p. 586 (192); C. Maria Petolescu, *MuzNaf*, 1, 1974, p. 282 (14).
- MĂCEȘU DE JOS (jud. Dolj).
- 24) 1 AE Arcadius, 383 sau 395-408; CON?; 0,85 g; 12 × 13 mm; reversul este puternic tocit; în colecția Al. Dinu, Craiova; inf. Oct. Toropu.
C. Preda, *SCI VA*, 26, 1975, 4, p. 472; Oct. Toropu, *Romanitatea țiric*, p. 213; B. Mitrea, *BSNR*, 124-128, 1976-1980, p. 587 (198).
- LUDUȘ (jud. Mureș).
- 25) 1 AV Valentinianus III; într-o colecție particulară. M. Macrea, *ASC*, III (1936-1940), p. 300; K. Horedt, *Contribuții*, p. 33 (24); D. Protase, *Problema continuității*, p. 166 (33); C. Preda, *SCI VA*, 26, 1975, 4, p. 471.
- LUNA DE JOS (com. Dăbica, jud. Cluj); 1859.
- 26) 1 AV Valentinianus III.
K. Horedt, *Contribuții*, p. 33 (25); D. Protase, *Problema continuității*, p. 166 (34); C. Preda, *SCI VA*, 26, 1975, 4, p. 471.
- MEȘENDORF (com. Bunești, jud. Brașov); 1876.
- 27) 1 AV Theodosius II.
C. Gooss, *AVSL*, 13, 1876, p. 334; K. Horedt, *SCIV*, 1, 1950, p. 124; idem, *Contribuții*, p. 33 (26); D. Protase, *Problema continuității*, p. 166 (37); C. Preda, *SCI VA*, 26, 1975, 4, p. 472.
- MIROSLĂVEȘTI (jud. Iași); 1965.
- 27a) 1 AV Arcadius, 383-388; CONOB; 4,40 g; 20,5 mm; Sabatier, p. 103 (15), pl. III/13; RIC, IX, 67 (d). Muzeul Național, inv. 22650.
C. Maria Petolescu, *Muz Naf*, 1, 1974, p. 282 (13).
- MORODA (jud. Arad); în curtea școlii; 1968.
- 28) 1 AV Valentinianus III; $\frac{R}{COMOB}$ (Roma); 4,80 g; Coh, VIII/19.
Eug. Chirilă, S. Dumitrașcu, D. Bălănescu, *Apulum*, 9, 1971, p. 171 (14); C. Preda, *SCI VA*, 26, 1975, 4, p. 473.
- OCNA SIBIULUI (jud. Sibiu); la „Dealul Taberei”.
- 29) 1 AV Honorius.
C. Gooss, *AVSL*, 13, 1876, p. 336; K. Horedt, *Contribuții*, p. 34 (29); D. Protase, *Problema continuității*, p. 167 (42); C. Preda, *SCI VA*, 26, 1975, 4, p. 474.
- ORLEA (jud. Olt).
- 30) 1 AE Arcadius, 383; CON; LRBC, II, 2161.
1 AE Honorius, 400; ANT; LRBC, II, 2802-2803.

- B. Mitrea, *SCIV*, 17, 1966, 2, p. 423; I. Winkler, C. Băloi, *ActaMN*, 8, 1971, p. 165; idem, *ActaMN*, 10, 1973, p. 203—209; C. Preda, *SCIVA*, 26, 1975, 4, p. 474; I. Winkler, *ActaMN*, 10, 1973, p. 181—212.
- PETROMAN (jud. Timiș).
- 31) 1 AV secolul V. Muzeul de istorie Timișoara.
D. Protase, *Problema continuității*, p. 176 (110); C. Preda, *SCIVA*, 26, 1975, 4, p. 476.
- POCLUȘA DE BARCĂU (jud. Bihor).
- 32) 1 AE Theodosius I 383—392; Muzeul Țării Crișurilor, Oradea, inv. 75/1902.
Al. Sășianu, *Moneda antică*, p. 145 (96).
- POIENEȘTI (jud. Vaslui); în locuința 815; 1984
- 33) 1 AE emisiune post 383; 9,5 × 9 mm; cu încercare de perforare. Identificare Gh. Poenaru Bordea; inf. M. Babeș. *Inedită*.
- RĂCARI — „SALDAE” (com. Brădești, jud. Dolj); din zona castrului roman.
- 34) 1 AE Theodosius II, 402; NIC; LRBC, II, 2453.
1 AE Theodosius II.
D. Protase, *Problema continuității*, p. 181 (144); D. Tudor, *Apulum*, 5, 1964, p. 233; C. Preda, *SCIVA*, 26, 1975, 4, p. 477.
- RĂȘCRUCI (com. Bonțida, jud. Cluj); în punctul „Lă Piatră”.
- 35) 1 AV Theodosius II, 439—443; COMOB; tip IMP-XXXXIHCOSXVIIIIC; 4,46 g; Muzeul de istorie a Transilvaniei, inv. 19/1943.
I. Winkler, *SCN*, 2, 1958, p. 410 (25); D. Protase, *Problema continuității*, p. 167 (44); C. Preda, *SCIVA*, 26, 1975, 4, p. 477.
- REȘCA — „ROMULA” (jud. Olț).
- 36) 1 AE Zenon, 474—491.
Al. Odobescu, *AARMSI*, 10, p. 262; C. Schuckard, *AEM*, 9, 1885, p. 230; D. Protase, *Problema continuității*, p. 82 (140); C. Preda, *SCIVA*, 26, 1975, 4, p. 478.
- SĂCĂLAZ (jud. Timiș); 1874.
- 37) 1 AV Theodosius II;
I. Berkeszi, *Délmagyarország éremlelelei*, Timișoara, 1907, p. 37 (în continuare *Dém. éremi. n.*); D. Protase, *Problema continuității*, p. 177 (119); C. Preda, *SCIVA*, 26, 1975, 4, p. 479.
- SĂCUIENI (jud. Bihor); 1957.
- 38) 1 AV Honorius, 394—395; $\frac{R|V}{\text{CONOB}}$ (Ravenna); Coh², VIII, 43; RIC, 35 c? Muzeul Țării Crișurilor, Oradea, inv. 34.
Al. Sășianu, *Moneda antică*, p. 158 (22).
- SĂRATA MONTEORU (jud. Buzău).
- 39) 1 AE Honorius, 393—395; HER; 4,40 g; 21 mm; LRBC, II, 1091.
B. Mitrea, *Dacia*, N.S., 17, 1973, p. 414 (83); idem, *SCIV*, 24, 1973, 1, 150; C. Preda, *SCIVA*, 26, 1975, 4, p. 479.
- SEBEȘ (jud. Alba); în împrejurimile orașului; 1963.
- 40) 1 AV Theodosius II, 430—440; COMOB; 4,50 g; 21 mm; tip VOT/XXX/MVLT/XXXX. Sabatier, p. 116 (14) pl. V/6. Muzeul Sebeș; la Institutul de arheologie București se păstrează un mular.
B. Mitrea, *Dacia*, N.S., 9, 1965, p. 499 (61); idem, *SCIV*, 16, 1965, 3, p. 616; D. Protase, *Problema continuității*, p. 168 (49 a); I. Raica, I. A. Aldea, *Apulum*, 6, 1967, p. 626; C. Preda, *SCIVA*, 26, 1975, 4, p. 480.
- SÎNGEORGIU DE CÎMPIE (jud. Mureș).
- 41) 1 AV Leon I, 457—474.
M. Macrea, *AJSC*, 3, 1936—1940, p. 300, nota 13; A. Zrinyi, *Marisia*, 6, 1976, p. 146.
- SÎNPAUL (Păulenii, jud. Harghita); în punctul „Dalal6”.
- 42) 1 AV Theodosius II?; Muzeul Sf. Gheorghe; azi pierdută.
D. Protase, *Problema continuității*, p. 169 (55); C. Preda, *SCIVA*, 26, 1975, 4, p. 480.
- SÎNTANDREI (jud. Bihor); 1966.
- 43) 1 AV Severus, 465—466; $\frac{R|M}{\text{COMOB}}$ (Roma); 4,30 g;
- 21 × 22 mm; Coh², 8; conservare slabă; Muzeul Național de istorie, inv. 22682.
C. Maria Petolescu, *Apulum*, 11, 1973, p. 771—772; B. Mitrea, *BSNR*, 124—128, 1976—1980, p. 591 (237).
- STOICĂNEȘTI (com. Slivilești, jud. Olț).
- 44) O emisiune Valentinianus III.
Gh. Vidu, *RevMuz*, 7, 1970, 4, p. 374—375; B. Mitrea, *SCIV*, 23, 1972, 1, p. 145; C. Preda, *SCIVA*, 26, 1975, 4, p. 481; Oct. Toropu, *Romanitatea Ilirică*, p. 216; D. Tudor, *OR*, 1978, p. 231.
- SUCEAVA (jud. Suceava); împrejurimi; înainte de 1936.
- 45) 1 AV Honorius, 394—395; CONOB; CNBARSR, inv., 475—24742 din 24.09.1936.
C. Moisil, *CrestColec*, 49—53, 1938—1942, p. 110 (1255); I. Dimian, *SCN*, 1, 1957, p. 191; C. Preda, *SCIVA*, 26, 1975, 4, p. 481; V. Mihăilescu Birliiba, *La monnaie*, p. 284 (240) Mediolanum?.
- SMULȚI (jud. Galați).
- 46) 1 AE Arcadius, 383—392 sau 395—402; CON?; tip VIRTVS EXERCITI.
C. Preda, *SCIVA*, 26, 1975, 4, p. 481; B. Mitrea, *BSNR*, 121—123, 1973—1975 (1975), p. 102 (28).
- ȘIMLEUL SILVANIEI (jud. Sălaj).
- 47) 1 AV Theodosius II, 430—440; COMOB; tip VOT/XXX/MVLT/XXXX; Sabatier, p. 116 (14).
P. Harsányi, *NumKözl*, 11, 1912, p. 19; Al. Sășianu, *Moneda antică*, p. 170 (124, XI).
- TEACA (jud. Bistrița-Năsăud); 1954.
- 48) 1 AE Arcadius, 395—402; CON; LRBC, II, 2205. Muzeul de istorie Bistrița.
D. Protase, *Problema continuității*, p. 169 (60); C. Preda, *SCIVA*, 26, 1975, 4, p. 482.
- TÎRȘSORUL VECHI (jud. Prahova); de pe suprafața necropolei de tip Sîntana de Mureș-Cernjachov, din pământul de umplură a mormintului nr. 96.
- 49) 1 AE Honorius, 408—423; tip GLORIA ROMANORVM. B. Mitrea, *SCIV*, 14, 1963, p. 471; Gh. Diaconu, *Tirșsor. Necropola din secolele III—IV e.n.*, București, 1965, p. 58, 100; C. Preda, *SCIVA*, 26, 1975, 4, p. 482.
- TURDA — „POTAISSA” (jud. Cluj); în Piața E. Varga; 1953—1954.
- 50) 1 AE Arcadius, 393—395; CON; LRBC, II, 2193.
D. Protase, *Problema continuității*, p. 170 (62); C. Preda, *SCIVA*, 26, 1975, 4, p. 482.
- ȚIBUCANI (jud. Neamț); 1975?
- 51) 1 AV Valentinianus III; $\frac{R|V}{\text{COMOB}}$ (Ravenna); 4,30 g; 20 mm.
V. Mihăilescu Birliiba, *Studia Antiqua et Archaeologica*, 1, 1983, p. 183, fig. 3; V. Mihăilescu Birliiba, Viorel M. Butnariu, *ArhMold*, XII, 1988, p. 316 (45).
- ULMENI (jud. Călărași); în împrejurimi.
- 52) 1 AE Arcadius-Honorius, 395—408; CYZ; 1,60 g; 15 mm; LRBC, II, 2580.
C. Preda, *BSNR*, 124—128, 1976—1980 (1981), p. 242 (12).
- ULMU (jud. Ialomița).
- 53) 1 AE Arcadius, 395—402; CON; LRBC, II, 2203. Institutul de arheologie București, inv. 330. Identificare și informație, Gh. Poenaru Bordea. *Inedită*.
- VALEA LUI MIHAI (jud. Bihor); în mormint germanic, în gura scheletului; 1926.
- 54) 1 AV Theodosius II, post 443; tip INQXXXXXCON-XVIIIPP (imitație); 0,59 g.
L. Huszár, *AAH*, 5, 1955, p. 75 (XLIX, 141).
- ZAHANAUA (com. Tirșșorui Vechi, jud. Prahova); 1965.
- 55) 1 AE Arcadius, 383; CYZ; Institutul de arheologie București, inv. 1336.
B. Mitrea, *SCIV*, 18, 1967, 1, p. 199—200; C. Preda, *SCIVA*, 26, 1975, 4, p. 484.
- ZALĂU — „POROLISSVM” (jud. Sălaj).
- 55a) 1 AE Valentinianus II, 383—392; SIS; Coh, VIII/23 = LRBC, II, 1569.
V. Lucăcel, *Muzeul Zalău*, 1969.

BANAT (regiune).

1 AV Theodosius II, 425—430; CONOB; 21 mm; 4,32 g; tip SALVS REIPUBLICAE. Informație E. Oberländer-Târnoaveanu. *Inedită*.

HAȚEG (regiune)

1 AV Zenon I, 474—491; Sabatier, 138 (I).
I. Winkler, *SCN*, 3, 1960, p. 455; C. Preda, *SCIVA*, 26, 1975, 4, p. 412.

MUREȘ (județ).

1 AE Valentinianus II, 383—392; SIS; LRBC, II, 1569. Muzeul de istorie Tg. Mureș.
Eug. Chirilă, N. Gudea, V. Lazăr, A. Zrinyi, *Tezaurul și descoperiri monetare din Muzeul județean Mureș*. Tg. Mureș, 1980, p. 30.

CORABIA, cartier Ceclai — „SVCIDAȚA” (jud. Olț).

56) De pe cetățiuie, din necropolă și împrejurimi provin numeroase emisiuni de bronz Gratian-Theodosius II; cf. C. Preda, *SCIVA*, 26, 1975, 4, p. 462; Oct. Toropu, *Romanitatea tirzie*, p. 207—208 și anexa 20.

Din campaniile arheologice XVIII—XX (1966—1968) și XXII—XXIII (1970—1971) provin următoarele monede:

1 AE Valentinianus II, 383—392; SIS; 0,95 g; 15 mm; LRBC, II, 1579.

1 AE Arcadius, 383—392; THE; 0,73 g; 14 mm; LRBC, II, 1843.

1 AE Arcadius, 383—392; THE; 1,12 g; 14 mm; LRBC, II, 1860.

1 AE Theodosius I, 383—392; THE; 0,67 g; 13 mm; LRBC, II, 1865.

1 AE Valentinianus II, Theodosius I sau Arcadius, 383—392; THE; 0,95 g; 13 mm; LRBC, II, 1870—1872.

1 AE Honorius sau Theodosius II, 408—423; THE; 1,37 g; 15 mm; LRBC, II, 1867—1877.

1 AE Honorius, 393—395; HER; 5,07 g; 22 mm; LRBC II, 1991.

1 AE Theodosius I, 383; CON; 1,20 g; 13 mm; LRBC, II, 2159.

1 AE Arcadius, 393—395; CON; 4,15 g; 21 mm; LRBC, II, 2187.

1 AE Arcadius, 395—402; CON; 1,31 g; 15 mm; LRBC, II, 2203.

2 AE Arcadius, 395—402; CON; 1,87 g și 2,32 g; 18 mm; LRBC, II, 2205.

1 AE Arcadius, 395—402; CON; 1,66 g; 17 mm; LRBC, II, 2205.

1 AE Arcadius, 395—402; CON; 2,18 g; 16 mm; LRBC, II, 2205.

1 AE Honorius, 395—402; CON; 2,61 g; 16 mm; LRBC, II, 2206.

1 AE Honorius, 395—402; CON; 0,92 g; 10 mm; LRBC, II, 2208.

1 AE Arcadius, 402—408; CON; 1,28 g; 17 mm; LRBC, II, 2211.

1 AE Arcadius, 402—408; CON; 2,22 g; 18 mm; LRBC, II, 2211.

1 AE Arcadius, Honorius sau Theodosius II, 402—408; CON; 1 g; 16 mm; LRBC, II, 2214—2216.

1 AE Arcadius, 395—402 sau 402—408; CON; 0,60 g; 11 mm; LRBC, II, 2207 sau 2221.

1 AE Arcadius, Honorius sau Theodosius II, 395—408; CON; 0,75 g; 12 mm; tip CONCORDIA AVG sau CONCORDIA AVGGG.

1 AE Theodosius I sau Arcadius, 383—392; NIC; 0,87 g; 11 mm; LRBC, II, 2413—2414.

1 AE Theodosius I, 383—392 sau 393—395; NIC; 0,85 g; 16 mm; LRBC, II, 2404 sau 2428.

1 AE Honorius, 395—402; NIC; 2,12 g; 18 mm; LRBC, II, 2436.

1 AE Eudoxia, 400—408; NIC; 1,87 g; 19 mm; LRBC, II, 2445.

1 AE Arcadius, Honorius sau Theodosius II, 395—408; NIC; 0,38 g; 10 mm; tip CONCORDIA AVG sau CONCORDIA AVGGG.

1 AE Theodosius I, 383; CYZ; 0,95 g; 15 mm; LRBC, II, 2557.

1 AE Theodosius I, 383—392 sau 393—395; CYZ; 0,92 g; 14 mm; LRBC, II, 2569 sau 2577.

1 AE Arcadius, 383—392 sau 393—395; CYZ; 1,37 g; 15 mm; LRBC, II, 2570 sau 2578.

1 AE Honorius, 395—402; CYZ; 1,90 g; 19 mm; LRBC II, 2581.

1 AE Honorius, 408—423; CYZ; 1,20 g; 15 mm; LRBC, II, 2598.

1 AE Theodosius II, 408—423; CYZ; 1,92 g; 14 mm; LRBC, II, 2599.

1 AE Arcadius, 395—402; ANT; 1,70 g; 19 mm; LRBC, II, 2791—2792.

2 AE Theodosius I, 383; ?; tip VOT/X/MVLT/XX.

1 AE Theodosius I, 383—392; ?; tip VIRTUS EXERCITI.

3 AE Theodosius I, 383—395; ?; tip SALVS REIPUBLICAE.

6 AE Arcadius, 383—395; ?; tip SALVS REIPUBLICAE.

1 AE Honorius, 383—395; ?; tip SALVS REIPUBLICAE.

3 AE Valentinianus II, Theodosius I, Arcadius sau Honorius, 383—395; ?; tip SALVS REIPUBLICAE.

1 AE Valentinianus II, Theodosius I, Arcadius sau Honorius?, 383—395; ?; tip SALVS REIPUBLICAE.

1 AE Honorius, 395—402; ?; tip VIRTUS EXERCITI.

2 AE Arcadius sau Honorius, 395—402; ?; tip VIRTUS EXERCITI.

1 AE Arcadius, 402—408; ?; tip GLORIA ROMANORVM.

1 AE Theodosius II, 402—408; ?; tip CONCORDIA AVGGG.

1 AE Theodosius II, 408—423; ?; tip GLORIA ROMANORVM.

2 AE Honorius sau Theodosius II, 408—423; ?; tip GLORIA ROMANORVM.

1 AE Theodosius II, 425—450; ?; tip cruce în cunună? Gh. Poenaru Bordea, *SCN*, 6, 1975, p. 73—78.

DROBETA-TURNU SEVERIN — „DROBETA” (jud. Mehedinți).

57) De pe teritoriul orașului provin emisiuni de bronz Valentinianus II — Arcadius (393—408?).

D. Protase, *Problema continuității*, p. 182 (149); C. Preda, *SCIVA*, 26, 1975, 4, p. 483; Oct. Toropu, *Romanitatea tirzie*, p. 210; B. Mitrea, *BSNR*, 124—128, 1976—1980, p. 585 (179).

ORȘOVA — „DIERNA” (jud. Mehedinți).

58) 1 AE Gratian, 383; CON; 0,90 g; 13 mm; LRBC, II, 2156.

1 AE Theodosius I, 383; CON; 1,50 g; 13 mm; LRBC, II, 2157.

1 AE Theodosius I, 383—392; HER; 1,17 g; 13 mm; LRBC, II, 1859.

1 AE Theodosius I, 383—392; HER; 1,03 g; 13 mm; LRBC, II, 1865.

1 AE Arcadius, 383—392; HER; 1,79 g; 13 mm; LRBC, II, 1863.

1 AE Arcadius, 383—392 sau 393—395; CON; LRBC, II, 2185.

4 AE Theodosius I, 383—392 sau 393—395; tip SALVS REIPUBLICAE.

1 AE Valentinianus II, 383—392; SIS; 1,05 g; 15 mm; LRBC, II, 1579.

1 AE Valentinianus II, 383—392; tip SALVS REIPUBLICAE.

1 AE Theodosius I, 383—395; tip SALVS REIPUBLICAE; 0,89 g; 14 mm.

1 AE tip VOT...MVLT...; 383—392; 0,80 g; 12 mm.

5 AE tip SALVS REIPUBLICAE; 383—395.

1 AE Arcadius, 395—402; NIC; 2,12 g; 16,5×18 mm; LRBC, II, 2438.

2 AE, tip VIRTUS EXERCITI, 395—402.

1 AV Theodosius II.
M. Chițescu, Gh. Poenaru Bordea, *BSNR*, 129—130, 1981—1982, p. 173—182.

DOBROGEA (SCYTHIA MINOR)

BABADAG (jud. Tulcea).

59) *In burgul roman*

1970. 1 AE Theodosius I, 383; CON.
 1981. 1 AE Arcadius, 383; CON; 1,12 g; 14 mm; LRBC, II, 2162; MDDT, inv. 42335.
 1 AE Arcadius, 383; CYZ; LRBC, II, 2385.
 1 AE Arcadius, 383-392; ANT; LRBC, II, 2771.
 1 AE Arcadius, 383-395; tip SALVS REIPUBLICAE.
 1 AE Theodosius I, 383-395; ANT; LRBC, II, 2764.
 1 AE Arcadius, 395-402; CON; LRBC, II, 2205.
 1979. 1 AE Honorius, 395-402; CON; tip VIRTVS EXERCITI.
 1979. 1 AE Honorius, 393-402; CON; LRBC, II, 2206.
 1 AE Arcadius, 395-408; tip VIRTVS EXERCITI.
 1 AE Arcadius, 402-408; tip GLORIA ROMANORVM.
 1979. 1 AE Honorius, 402-408; NIC; LRBC, II, 2443.
 1979. 1 AE epoca theodosiană, 402-408.
 1979. 1 AE Honorius, 408-423; CON; LRBC, II, 2223.
 1979. 1 AE Theodosius II, 425-450; NIC; LRBC, II, 2450.
 1979. 1 AE Theodosius II, 425-450; ANT; LRBC, II, 2810.
 1979. 1 AE Theodosius II, 425-450; tip cruce în cunună.
 A. Opaît, M. Zahariade, *Materialc*, 1980, p. 339-340.
La podul Topraichtoi
 1 AE Arcadius, 395-408; MDDT, inv. 40091.
 1978. 1 AE Honorius, 395-408; tip VIRTVS EXERCITI; MDDT, inv. 40090.
 1 AE Arcadius, 400-402; MDDT, inv. 40092.
 1 AE Arcadius, 400-402; tip GLORIA ROMANORVM.
 E. Oberländer-Târnoveanu, *Peuce*, 8, 1980, p. 505.

CERNAVODA (jud. Constanța).

- 60) 1 AE Arcadius, 395-408; CON; 2,60 g; 17,5 mm; LRBC, II, 2205; MINAC, inv. 3479.
 A. Vertan, G. Custurea, *Pontica*, 13, 1980, p. 354.
 1 AE Theodosius I, 388-392 sau 394-395; AQU; 0,90 g; 14 mm; LRBC, II, 1106 sau 1109.
 1 AE Gratianus, 383; CON; 4,92 g; 22 mm; LRBC, II, 2150.
 1 AE Theodosius I, 383; CON; 1,27 g; 13,5 mm; tip VOT/X/MVLT/XX.
 1 AE Arcadius, 383; CON; 4,66 g; 24 mm; LRBC, II, 2154.
 2 AE Theodosius I, 383-392 sau 393-395; CON; LRBC, II, 2184 sau 2192.
 1 AE Arcadius, 393-395; CON; 3,96 g; 21 mm; LRBC, II, 2187.
 1 AE Honorius, 393-395; CON; 5,37 g; 20 mm; LRBC, II, 2188.
 1 AE Theodosius I, 383-392 sau 393-395; CYZ; 1,25 g; 14 mm; LRBC, II, 2569 sau 2577.
 1 AE Arcadius, 383-392 sau 393-395; CYZ; fragment; LRBC, II, 2570 sau 2578.
 1 AE Honorius, 393-395; CYZ; 2,33 g; 15 mm; LRBC, II, 2576.
 1 AE Valentinianus II, 383-392; ?; 0,83 g; 12,5 mm; tip SALVS REIPUBLICAE.
 1 AE Arcadius, 395-402; HER; 2,59 g; 17 mm; LRBC, II, 1992.
 1 AE Arcadius, 395-402; CON; 1,26 g; 16,5 mm; LRBC, II, 2205.
 2 AE Honorius, 395-402; ?; tip VIRTVS EXERCITI.
 1 AE Arcadius, 402-408; ?; 1,33 g; 15,5 mm; tip GLORIA ROMANORVM.
 1 AE, 402-408.
 1 AE, 402-408; tip CONCORDIA AVGGG.
 2 AE, 402-408; tip GLORIA ROMANORVM; fragment.
 1 AE Honorius, 408-423; CON; 2,75 g; 15 mm; LRBC, II, 2223.
 3 AE Theodosius II, 408-423; tip GLORIA ROMANORVM.

- 1 AE Theodosius II, 423-450; CYZ; 0,68 g; 11,5 mm; LRBC, II, 2604-2605.
 Gh. Poenaru Bordea, R. Ocheșeanu, E. Nicolae, *Numizmatika*, 7, Zagreb, 1988, p. 37-38.
 CETATEA (com. Dobromir, jud. Constanța).
 61) 1 AE Arcadius?; 1,05; 11,2 mm.
 1 AE Theodosius II sau Valentinianus III, 425-450; CYZ; 0,75 g; LRBC, II, 2604-2606.
 Al. Popoca, *SCN*, 7, 1980, p. 157.
 IZVOARELE - fost Pirjoaia (com. Lipnița, jud. Constanța).
 62) 1 AE Arcadius, 395-408; CON; LRBC, II, 2221.
 1 AE Arcadius, 395-408; CON; LRBC, II, 2205.
 1 AE Arcadius sau Honorius, 395-408; tip VIRTVS EXERCITI; 1,14 g; fragment; MINAC, inv. 53874.
 1 AE Theodosius II, 402-408; HER; LRBC, II, 1998.
 1 AE Honorius, 408-423; CON; LRBC, II, 2226.
 1 AE Honorius, 408-423; CYZ; LRBC, II, 2587.
 1 AE Honorius, 408-423; CYZ; LRBC, II, 2591.
 7 AE Theodosius II, 425-450; CON; LRBC, II, 2230.
 8 AE Theodosius II, 425-450; CYZ; LRBC, II, 2604.
 1 AE Theodosius II, 425-450; CYZ; LRBC, II, 2605.
 3 AE Theodosius II, 425-450; CON; LRBC, II, 2244.
 78 AE Theodosius II sau Valentinianus III; ANT; CYZ; NIC; CON; HER.
 28 AE Marcian, 450-457; CON.
 65 AE Leon, 457-474; CON; CYZ?; THE?; NIC.
 50 AE Zeno, 474-475, 476-491; CON; LRBC, II 2270-2280.
 1 AE Basilicus, 475-476; CON; LRBC, II, 2286.
 V. Culică, *Pontica*, 5, 1972, p. 285-286; idem, *SCN*, 7, 1980, p. 161; B. Mitrea, *Dacla*, N.S., 25, 1981, p. 386 (133).
 LESPEZI (com. Dobromir, jud. Constanța); pe teritoriul așezării romane.
 63) 1 AE Arcadius, 393-395; CON; 1,12 g; 13 mm; LRBC, II, 2193; MINAC, inv. 61.c.10.
 R. Ocheșeanu, Gh. Papuc, *Pontica*, 5, 1972, p. 475.
 MĂNĂȘTIREA COCOȘ (jud. Tulcea); „la grădina mănăstirii”.
 64) 1 AE Arcadius, 395-408; CON; 1,52 g; 17 mm; LRBC, II, 2205; M-rea Cocos, inv. 565.
 1 AE Theodosius II, 425-450; ANT; 1,05 g; 11 mm; LRBC, II, 2810; M-rea Cocos, inv. 568.
 E. Oberländer-Târnoveanu, Cr. Opaît, *Peuce*, 9, 1984, p. 273.
 NICULIȚEL (jud. Tulcea).
 65) *Monumentul paleocreștin*
 1 AE Valentinianus II, 383-392; CON; 5,76 g; 23 mm; LRBC, II, 2177; MDDT, inv. 10509/76.
 1 AE Honorius, 395-402; 0,86 g; 12,5 mm; MDDT, inv. 10520/76.
 1 AE Arcadius, 395-408; 1,48 g; 15 mm; MDDT, inv. 10513/76.
 1 AE Theodosius II, 402-408; NIC; 1,40 g; 15 mm; LRBC, II, 2444; MDDT, inv. 10499/76.
 1 AE Theodosius II, 408-423; 1,42 g; 13 mm; MDDT, inv. 10497/76.
Valca Iancuții
 1 AE Valentinianus II, 383-392; tip SALVS REIPUBLICAE; 1,04 g; 11,8 mm; MDDT, inv. 467.
 V. H. Baumann, *ActaMN*, 14, 1977, p. 254 (35-39); Gh. Poenaru Bordea, V. H. Baumann, *Peuce*, 4, 1973-1975, p. 151.
 PĂCUIUL LUI SOARE (jud. Constanța).
 66) 1 AE Valentinianus II?, 383-395; tip SALVS REIPUBLICAE; 1,22 g; 13,5 mm; MINAC, inv. 45937.
 1 AE Arcadius sau Honorius, 395-408; tip VIRTVS EXERCITI; 2,08 g; 17 mm; MINAC, inv. 45944.
 1 AE Theodosius II, 402; CON; tip GLORIA ROMANORVM; 1,38 g; 14,5 mm; MINAC, inv. 46528.
 A. Vertan, G. Custurea, *Pontica*, 14, 1981, p. 388-389.
 RĂZBOIENI (com. Casimcea, jud. Tulcea); la „Baba Caira”.
 67) 1 AE Arcadius, 395-402; NIC; 2,11 g; 16 mm; LRBC, II, 2436; MDDT, inv. 468
 Gh. Poenaru Bordea, V. H. Baumann, *Peuce*, 4, 1973-1975, p. 152.

ȚIRGUȘOR (jud. Constanța): 1983.

68) 1 AE Theodosius I, Arcadius sau Honorius, 393-395; NIC; 4,15 g; 21 mm; LRBC, II, 2122-2124; MINAC, inv. 53511.

1 AE Arcadius sau Honorius, 395-408; CYZ; 1,68 g; 18,5 mm; LRBC, II, 2580-2582; MINAC, inv. 53513.

A. Vertan, G. Cuturea, *Pontica*, 16, 1983, p. 304.

NORDUL DOBROGEI (regiune) (ND)

1 AE Gratian, 383; NIC; LRBC, II, 2378.

1 AE Arcadius, 383; CON; LRBC, II, 2162; MDDT, inv. 466.

1 AE Theodosius I, 383-392; CYZ; LRBC, 2569; MDDT, inv. 466.

3 AE Arcadius, 383-392; CON; LRBC, II, 2185; MDDT, inv. 466.

2 AE epoca theodosiană, 383-392; CON; LRBC, II, 2192-2194.

1 AE epoca theodosiană, 383-395; tip SALVS REIPUBLICAE; MDDT, inv. 466.

1 AE Honorius, 393-395; CYZ; LRBC, II, 2573; MDDT, inv. 466.

1 AE Honorius, 393-395; ANT; LRBC, II, 2791; MDDT, inv. 466.

1 AE Honorius, 393-395; tip SALVS REIPUBLICAE; MDDT, inv. 466.

1 AE Arcadius, 395-402; NIC; LRBC, II, 2436; MDDT, inv. 466.

1 AE Arcadius, 395-402; ANT; LRBC, II, 2791; MDDT, inv. 466.

1 AE Honorius, 395-402; CYZ; LRBC, II, 2581; MDDT, inv. 466.

1 AE Honorius, 402-408; tip GLORIA ROMANORVM; MDDT, inv. 466.

1 AE Arcadius, 402-408; CON; LRBC, II, 2210; MDDT, inv. 466.

1 AE Arcadius, 402-408; CYZ; LRBC, II, 2590; MDDT, inv. 466.

1 AE Theodosius II, 425-450; CYZ; LRBC, II, 2606; MDDT, inv. 466.

1 AE Valentinianus III, 425-450; CYZ; LRBC, II, 2606; MDDT, inv. 466.

1 AE Leon 457-478; CON; LRBC, II, 2272; MDDT, inv. 466.

1 AV Leon, 457-474; CON; Sabatier, p. 132 (9); MINAC, inv. 6110.

Gh. Poenaru Bordea, V. H. Baumann, *Peuce*, 4, 1973-1975, p. 142, 143, 145, 146; R. Ocheșanu, *SCN*, 6, 1975, p. 235.

CAPIDAVA - „CAPIDAVA” (com. Topalu, jud. Constanța).

69) *Sectorul de vest al cetății, in praefurnium*

1976. 1 AE Arcadius, 383-392; HER; LRBC, II, 1978.

1979. 1 AE Arcadius, 395-408; CYZ; LRBC, II, 2580.

1975. 1 AE Arcadius, 402-408.

Z. Covacef, *Materiale*, 1979, p. 177; idem, *Pontica*, 13, 1980, p. 269

Passim

1978-1979. 1 AE Theodosius I, 383; ANT; 0,71 g; 13 mm; LRBC, II, 2710-2711; MINAC, inv. 46109.

1978-1979. 1 AE Theodosius I, 383-392; NIC; 1,81; 16 mm; LRBC, II, 2393; MINAC, inv. 46041.

1 AE tip SALVS REIPUBLICAE, 383-395; 0,70 g; 12 mm.

1978-1979. 1 AE Arcadius, 395-408; CON; 2,21 g; 16,5 mm; LRBC, II, 2205-2206; MINAC, inv. 46439.

1 AE Marcian, 450-457; 0,45 g; 10 mm; fragment.

A. Vertan, G. Cuturea, *Pontica*, 14, 1981, p. 335; Gh. Poenaru Bordea, *BSNR*, 131-133, 1983-1985 (1986), p. 170 (17, 18).

CONSTANȚA - „TOMIS” (jud. Constanța).

70) *B-dul Lăpusneanu - Obor*; 1981.

1 AE Valentinianus III sau Marcian, 425-455 sau 450-457; 0,71 g; 11 mm; LRBC, II, 2468; MINAC, inv. 53883.

A. Vertan, G. Cuturea, *Pontica*, 17, 1984, p. 217.

Edificiul roman cu mozaic

1 AE Arcadius și Honorius, 395-408; ALE; 1,13 g; 12 mm; LRBC, II, 2020; MINAC, inv. 51165.

A. Vertan, G. Cuturea, *Pontica*, 15, 1982, p. 277.

Parcul catedral

1 AE Theodosius I, 383; HER; 1 g; 14 mm; LRBC, II, 1962; MINAC, inv. 9508.

1 AE Valentinianus II, 383-392; THE; fragm.; LRBC, II, 1856; MINAC, inv. 9700.

1 AE Theodosius I, 383-392; THE; 1,43 g; 13,5 mm; LRBC, II, 1865; MINAC, inv. 9597.

1 AE Valentinianus II, Theodosius I sau Arcadius, 383-394; NIC; LRBC, II, 2106-2120; MINAC, inv. 9630.

1 AE Arcadius, 393-395; CON; 5,48 g; 19 mm; LRBC, II, 2187; MINAC, inv. 9701.

1 AE Arcadius, 393-395; CON; 0,85 g; 11,5 mm; LRBC, II, 2193; MINAC, inv. 9600.

1 AE Honorius, 393-395; CON; 0,91 g; 14 mm; LRBC, II, 2194; MINAC, inv. 9594.

3 AE Arcadius, 395-408; CON; LRBC, II, 2205; MINAC, inv. 9601, 9602, 9603.

1 AE Arcadius, 395-408; NIC; fragm.; LRBC, II, 2436; MINAC, inv. 9604.

1 AE Arcadius, 395-408; CON; fragm.; tip VIRTVS EXERCITI; MINAC, inv. 9608.

1 AE Honorius, 395-408; NIC; 1,74 g; 15 mm; LRBC, II, 2437; MINAC, inv. 9623.

1 AE Honorius, 395-408; CYZ; 1,80 g; 18 mm; LRBC, II, 2581; MINAC, inv. 9621.

1 AE Arcadius sau Honorius, 395-408; CON; 2,28 g; 16 mm; LRBC, II, 2205-2206; MINAC, inv. 9644.

1 AE Eudoxia, 400-408; CON; 1,95 g; 16 mm; LRBC, II, 2213; MINAC, inv. 9702.

1 AE Eudoxia, 400-408; ANT; fragm.; LRBC, II, 2805; MINAC, inv. 9593.

1 AE Theodosius II, 402-408; CYZ; 2,73 g; 15 mm; LRBC, II, 2588; MINAC, inv. 9620.

1 AE Arcadius, Honorius sau Theodosius II, 402-408; CON?; LRBC, II, 2214-2216; MINAC, inv. 9637.

1 AE Honorius, 408-423; CON?; 1,80 g; 16 mm; LRBC, II, 2223; MINAC, inv. 9595.

1 AE Honorius, 408-423; NIC?; 1,46 g; 13 mm; LRBC, II, 2456; MINAC, inv. 9622.

1 AE Honorius sau Theodosius II, 408-423; HER; 0,90 g; 14 mm; LRBC, II, 2000-2001; MINAC, inv. 9638.

R. Ocheșanu, Gh. Papuc, *Pontica*, 7, 1974, p. 403; *Ibidem*, 9, 1976, p. 223-225.

Plașa Independenței; 1974.

1 AE Arcadius sau Honorius, 395-402; tip VIRTVS EXERCITI; 2,20 g; 15 mm; MINAC, inv. 9534.

R. Ocheșanu, Gh. Papuc, *Pontica*, 8, 1975, p. 441.

Passim

1 AV Theodosius II.

B. Mitrea, *Dacia*, N.S., 12, 1968, p. 453 (52).

DUNĂRENI - „SACIDAVA” (com. Aliman, jud. Constanța).

71) 1 AE Arcadius, 383-392; HE; 4,86 g; 24 mm; LRBC, II, 1978; MINAC, inv. 21465.

1970-1971. 1 AE Valentinianus III, 425-450; Roma 1,30 g; 10 mm; LRBC, II, 840.

R. Ocheșanu, Gh. Papuc, *Pontica*, 6, 1973, p. 374; A. Vertan, G. Cuturea, *Pontica*, 13, 1980, p. 355.

HINOG - „AXIOPOLIS” (jud. Constanța).

72) 1 AE Theodosius II, 408-423; tip GLORIA ROMANORVM; 1,45 g; 14,5 mm; MINAC, inv. 9518.

R. Ocheșanu, Gh. Papuc, *Pontica*, 8, 1975, p. 439.

ISTRIA - „HISTRIA” (com. Istria, jud. Constanța).

73) 1963. 1 AE Flacilla, 379-386; 0,79 g; 13 mm.

1 AE Arcadius, 383; NIC; 3,50 g; 13 mm; LRBC, II, 2377.

1 AE Arcadius, 383-392; ANT; 1,04 g; 14 mm; LRBC, II, 2771.

1924. 1 AE Theodosius I, 383-392; CON; 3,85 g; 22 mm; RIC, IX, 83 b.

1969-1970. 1 AE Arcadius, 383-395; 0,73 g; 11 mm; 1967. 1 AE Theodosius I, 383-395; 0,82 g; 13 mm; 1969-1970. 1 AE Theodosius I, 383-395; 0,98 g; 12 mm.

- 1969—1970. 1 AE Valentinianus II, Theodosius I, Arcadius sau Honorius, 383—395; 1,06 g; 10 mm.
1950. 1 AE Theodosius I, 392—395; CON; 0,85 g; 14,05 mm; RIC, IX, 86 (b).
1953. 1 AE Honorius, 395—402; HER; 1,47 g; 18 mm; LRBC, II, 1993.
- 1 AE Arcadius, 395—402; CON; 1,57 g; 18 mm; LRBC, II, 2205.
- 1 AE Eudoxia, 400; CON; 2,25 g; 17,8 mm; LRBC, II, 2213.
- 1969—1970. 1 AE Arcadius, 396—408; CON; 1,73 g; 18 mm; LRBC, II, 2210.
- 1 AE Honorius, 395—408 sau 402—408; HER; 1,10 g; 15 mm.
1967. 1 AE Arcadius, 402—408; 0,67 g; 10 mm.
- 1969—1970. 1 AE Honorius sau Theodosius II, 410—423; 1,08 g; 11 mm.
- 1 AE Theodosius II, 425—450; NIC; 0,61 g; 13 mm; LRBC, II, 2604.
- 1969—1970. 1 AE Theodosius II, 425—450; CON; 1,50 g; 10 mm; LRBC, II, 2244.
- 1 AE Theodosius II, 425—450; 0,77 g; 11 mm.
- 1 AE Theodosius II sau Valentinianus III, 425—450/455; 0,65 g; 10 × 15 mm; MINAC, inv. 9525.
- 1969—1970. 1 AE Placidia, 425—450; Roiba; 0,77 g; 11 mm; LRBC, II, 854.
- 1 AE Marcianus, 450—457; THE; 0,42 g; 8 mm; LRBC, II, 1880.
- 1 AE Leon, 457—474; 1,44 g; 12 mm.
- H. Nubar, *Histria*, III, 1973, p. 188—197; Gh. Poenaru Bordea, *Histria*, 6, 1983, p. 154, 165; R. Ocheșanu, Gh. Papuc, *Pontica*, 8, 1975, p. 442.
- ISACCEA — „NOVIODVNVM” (jud. Tulcea).
- 74) 1 AE Theodosius I, 383; NIC?; 3,70 g; 21 mm; LRBC, II, 2375; MINAC, inv. 20001.
- 1 AE Valentinianus II, 383—392; HER?; 3,20 g; 20 mm; LRBC, II, 1979; inv. 20013.
- 1 AE Valentinianus II, 383—392; tip GLORIA ROMANORVM; 1,54 g; 18 mm; MDDT, inv. 42404.
- 1 AE Flacilla, 383—392; SIS; 0,92 g; 12 mm; LRBC, II, 1566; MINAC, inv. 20000.
- 2 AE Arcadius, 383—395; tip SALVS REIPVBLICAE; MDDT, inv. 42407, 42406.
- 2 AE Valentinianus II, Theodosius I, Arcadius sau Honorius, 383—395; tip SALVS REIPVBLICAE; MINAC, inv. 20015, 20016.
- 1 AE Theodosius I, 383—395; tip SALVS REIPVBLICAE; 0,94 g; 12 mm; MDDT, inv. 42405.
- 1 AE Theodosius I, 393—395; CON; 5,37 g; 19,5 mm; LRBC, II, 2198; MINAC, inv. 20004.
- 1 AE Honorius, 393—395; tip SALVS REIPVBLICAE; 1,11 g; 13 mm; MDDT, inv. 42409.
- 1 AE Theodosius I, 393—395; CON; 5,15 g; 20,5 × 22 mm; LRBC, I, 2186; MDDT, inv. 42437.
- 2 AE Arcadius, 395—408; CON; LRBC, II, 2205; MDDT, inv. 42438, 42439.
- 1 AE Arcadius, 395—408; tip VIRTVS EXERCITI; 1,77 g; 15,5 mm; MDDT, inv. 42408.
- 1 AE Honorius, 395—408; CON; 2,34 g; 16,5 mm; LRBC, II, 2206; MDDT, inv. 42410.
- 1 AE Honorius sau Arcadius, 395—408; tip VIRTVS EXERCITI; MDDT, inv. 42440.
- 1 AE Honorius, 395—408; ANT; 2,12 g; 17 mm; LRBC, II, 2793; MINAC, inv. 20011.
- 1 AE Arcadius, Honorius sau Theodosius II, 402—408; CON; 1,28 g; 14 mm; LRBC, II, 2214—2216; MINAC, inv. 20017.
- 1 AE Theodosius II, 425—450; tip „cruce în cunună”; 1,05 g; 10,5 mm; MINAC, inv. 20012.
- 1 AE Theodosius II, 425—450; 1,94 g; 16 mm; MDDT, inv. 42412.
1910. 1 AV Marcian. CNBARSR.
1963. 1 AV Marcian, 450—457; 4,47 g; 21 mm; Sabatier, 4.
- B. Mitrea, *Dacia*, N.S., 8, 1964, p. 381 (33, 54); R. Ocheșanu, Gh. Papuc, *Pontica*, 9, 1976, p. 220—230; Fl. Topoleanu, *Peuce*, 9, 1984, p. 200.
- MANGALIA — „CALLATIS” (jud. Constanța).
- 75) *Pé terenul Fabricii de lape*.
- 1 AE Arcadius, 383; HER; 4,84 g; 23 mm; LRBC, II, 1955.
- 2 AE Gratian sau Theodosius I, 383; CON; tip VOT/XX/MVLT/XXX.
- 1 AE tip SALVS REIPVBLICAE, 383—392; 1,32 g; 15 mm.
- 1 AE Arcadius, 395—408; CON; 2,17 g; 16 mm; LRBC, II, 2205.
- 1 AE Theodosius I sau Arcadius, 395—408; tip CONCORDIA AVGG?; 1,07 g; 19 mm.
- 1 AE Theodosius II, 425—450; tip „cruce în cunună”; 0,69 g; 11 mm.
- C. Preda, *Callatis. Necropola romano-bizantină*, București, 1980, p. 71—72.
- Passim*.
1966. 1 AE Arcadius sau Honorius, 395—408; tip VIRTVS EXERCITI; 1,13 g; 16,2 mm; MINAC, inv. 9157.
- A. Vertan, G. Custurea, *Pontica*, 12, 1979, p. 231.
- SLAVA RUSĂ — „IBIDA” (com. Slava Cercheză, jud. Tulcea).
- 76) 1 AE Honorius sau Theodosius II, 408—423; CON; 2,04 g; 13 mm; LRBC, II, 2224—2225.
- 1 AE Theodosius II sau Valentinianus III, 425—450; 0,85 g; 10 mm.
- 1 AE Leon, 457—474; 0,83 g; 12,5 mm.
- Monedele se află în colecția școlii din localitate.
- E. Oberländer-Târnoveanu, A. Opați, *Peuce*, 9, 1984, p. 273.
- TROPAEVM TRAIANI — „ADAMCLISI” (jud. Constanța).
- 77) 1 AE Arcadius, 383; HER; 1,81 g; 12,5 mm; LRBC, II, 1964; MINAC, inv. 9113.
- 1 AE Theodosius I, 383; HER?; 0,93 g; 13 mm; LRBC, II, 1962; MINAC, inv. 9479.
- 1 AE Arcadius, 383—392; CON; 6,11 g; 21 mm; LRBC, II, 2179; MINAC, inv. 9149.
1977. 1 AE Theodosius I, 383—392; HER; LRBC, II, 1977.
1969. 1 AE Theodosius I, 383—392; CON; 4,70 g; 21 mm; LRBC, II, 2165; MINAC, inv. 56.
1977. 1 AE Arcadius, 383—392; HER; LRBC, II, 1978.
- 1979—1980. 1 AE Arcadius, 383—395; CON; 1,46 g; 13 mm; MINAC, inv. 21491.
- 1 AE Valentinianus II, Theodosius I, Arcadius sau Honorius, 383—395; tip SALVS REIPVBLICAE; 1,05 g; 12 mm; MINAC, inv. 9108.
1977. 1 AE Arcadius, 383—395.
- 1 AE Arcadius, 395—402?; tip VIRTVS EXERCITI; 1,39 g; 17 mm; MINAC, inv. 9150.
- 2 AE Arcadius sau Honorius, 395—402; tip VIRTVS EXERCITI; MINAC, inv. 9155, 9099.
- 1 AE Theodosius I, 395—402; tip VIRTVS EXERCITI; 1,15 g; 13 mm; MINAC, inv. 9097.
- 1 AE Honorius, 402—408; tip GLORIA ROMANORVM; 170 g; 14 mm; MINAC, inv. 9125.
- 1 AE Honorius, 408—423; tip GLORIA ROMANORVM; 408—423; 1,54 g; 14 mm; MINAC, inv. 9088.
1972. 1 AE Theodosius II, „datează stratul de mortar de deasupra celui de-al treilea nivel de calcare din exteriorul incintei”.
- 1979—1980. 3 AE Theodosius II, 425—450; MINAC, inv. 46563, 21497, 46556.
- 1 AE Theodosius II sau Valentinianus III, 425—450; tip CONCORDIA AVG; 1,55 g; 12 mm; MINAC, inv. 53877.
- 2 AE Theodosius II sau Valentinianus III, 425—450; MINAC, inv. 9117, 9146.
- 1 AE Marcian, 450—457; 1,11 g; 11 mm; MINAC, inv. 9098.
- 1 AE Leon, 457—474.
- 1 AE Leon, 457—474; CON; 0,98 g; 10,5 mm; LRBC, II, 2272—2273; MINAC, inv. 9109.
- 1979—1980. 1 AE Leon, 457—474; 1,14 g; 12 mm; MINAC, inv. 21500.

- R. Ocheșeanu, Gh. Papuc, *Pontica*, 5, 1972, p. 471; idem, *Pontica*, 8, 1975, p. 437-438.; A. Panaitescu, *Materiale*, 1979, p. 249; idem, *Pontica*, 12, 1979, p. 198; A. Verlan, G. Cuturea, *Pontica*, 14, 1981, p. 334; idem, *Pontica*, 17, 1984, p. 246.
- TURCOAIA — „IGLIȚA” (com. Turcoaia, jud. Tulcea); In punctul „Iglița”.
- 78) *Așezarea civilă*
 1 AE Theodosius I, 383-392; tip SALVS REIPVBLICAE; 0,18 g; 13 mm.
 1 AE Valentinianus III, 425-450; NIC; 1,13 g; 15 mm; LRBC, II, 2460.
 1 AE Theodosius II, 425-450; 0,60 g; 11 mm.
 2 AE Marcian, 450-457.
 1 AE Leon, 457-474; 0,79 g; 7,5 mm.
 E. Oberländer-Târnoveanu, *Peuce*, 8, 1980, p. 277.
Cetatea de est
 1 AE Honorius, 400-402; tip GLORIA ROMANORVM; 1,20 g; 12 mm; MDDT, inv. 39672.
 E. Oberländer-Târnoveanu, *Peuce*, 8, 1980, p. 266.
In vestul castrului
 1 AE Theodosius II, 425-450; CON; 1,10 g; 9 mm; LRBC, II, 2238; MDDT, inv. 11140.
 C. Chiriac, Oct. Bounegru, *Peuce*, 4, 1973-1975, p. 101 (4).
In zona conductei de irigație; 1977.
 1 AE Valentinianus II, 383-392; tip SALVS REIPVBLICAE; 0,44 g; 14 mm; MDDT, inv. 36657.
 1 AE Arcadius, 395-408; CON; 2,45 g; 16,5 mm; LRBC, II, 2205; MDDT, inv. 39658.
 1 AE Honorius, 395-408; CYZ; 3,24 g; 21 mm; LRBC, II, 2573; MDDT, inv. 39659.
 1 AE Arcadius sau Honorius, 395-408; tip VIRTVS EXERCITI; 1 g; 14 mm; MDDT, inv. 39660.
 1 AE Theodosius II, 425-450; 1,22 g; 10,5 mm; MDDT, inv. 39661.
 1 AE Zenon, 474-475; CON; 0,50 g; 9 mm; LRBC, II, 2279; MDDT, inv. 39662.
 E. Oberländer-Târnoveanu, *Peuce*, 8, 1980, p. 263-264.
Colecția David Marian
 1 AE Valentinianus II, 383-392; SIS; 0,66 g; 13 mm; LRBC, II, 1563; MDDT, inv. 39714.
 1 AE Arcadius, 395-408; CON; 1,76 g; 17 mm; LRBC, II, 2205; MDDT, inv. 39715.
 1 AE Arcadius, 395-408; CON; 2,07 g; 16 mm; LRBC, II, 2205.
 1 AE Arcadius, 395-408; NIC; 2,11 g; 16 mm; LRBC, II, 2436.
 1 AE Honorius, 395-408; CON; 2,09 g; 17 mm; LRBC, II, 2206.
 1 AE Honorius, 400-402; CYZ; 0,95 g; 15 mm; LRBC, II, 2587.
 1974. 1 AE Theodosius II, 408-423; tip GLORIA ROMANORVM; 1,58 g; 13 mm; MDDT, inv. 11113.
 3 AE Theodosius II sau Valentinianus III, 425-450 (2 exemplare în așezarea civilă).
 1 AE Leon, 457-474; CON; 0,96 g; 11 mm; LRBC, II, 2272-2275; MDDT, inv. 39720.
 1 AE Leon, 457-474; ANT; 0,45 g; 9 mm; LRBC, II, 2813; MDDT, inv. 39719.
 1 AE Leon, 457-474; 1,06 g; 11 mm; MDDT, inv. 39721.
 2 AE Zenon, 474-491; CON; 1,05 g; 8 mm; LRBC, II, 2279.
 E. Oberländer-Târnoveanu, *Peuce*, 8, 1980, p. 273-274.
Passim.
 1 AE Theodosius I, 383-392; tip SALVS REIPVBLICAE; 0,64 g; 12 mm; MDDT, inv. 11143.
 1 AE Arcadius, 395-400; CON; 1,76 g; 17 mm; LRBC, II, 2205; MDDT, inv. 11127.
 1 AE Arcadius, 395-408; tip VIRTVS EXERCITI; 2,10 g; 16 mm; MDDT, inv. 11133.
 1 AE Arcadius sau Honorius, 395-408; tip VIRTVS EXERCITI; 1,56 g; 15 mm; MDDT, inv. 11144.
 1 AE Theodosius II, 425-450; CYZ; 1,13 g; 14 mm; LRBC, II, 2604; MDDT, inv. 11039.
 E. Oberländer-Târnoveanu, *Peuce*, 8, 1980, p. 266-267.
- TULCEA — „AEGYSSVS” (jud. Tulcea).
 79) *In zona Fabricii „Marmora”*
 1 AE Arcadius sau Honorius, 395-408; tip VIRTVS EXERCITI; 3,90 g; 20 mm.
 E. Oberländer-Târnoveanu, A. Opaț, *Peuce*, 9, 1984, p. 274.
In camera Q₂ a termel; 1979.
 1 AE Arcadius, 383-408.
 1 AE Arcadius, 395-408.
 1 AE Honorius, 395-408.
 1 AE Honorius, 400-423.
 1 AE Theodosius II, 408-423.
 A. Opaț, A. Slon, I. Vasiliu, *Materiale*, 1980, p. 270.
Imprejurimi?
 1 AV Theodosius I; COMOB; 4,45 g; 21 × 22 mm; CNARSR, inv. 1676/17 mai 1961.
 Oct. Iliescu, *CrestColecf*, iul.-dec. 1963, p. 332 (321); idem, *Pontica*, 5, 1972, p. 525.
- II. U.R.S.S. (fosta)
- BELELUJA (r. Sniatin, reg. Ivano-Frankovsk).
 80) Emisiuni de aur Theodosius I, Arcadius și Honorius. M. Yu. Brajčevs'kij, *Rims'ka moneta na teritorii Ukraini*, Kiev, 1959, p. 169 (610-612) (în continuare *Rims'ka moneta*).
- BELGOROD-DNESTROVSK (reg. Odessa).
 81) 1 AV Arcadius.
 G. B. Fedorov, în *Omagiul lui Constantin Daicoviciu cu prilejul împlinirii a 60 de ani*, București, 1960, p. 180.
 COADA IAZULUI (r. Lazo, R. S. S. Moldovenească); 1974.
 82) 1 AV Theodosius I; MD (Milano); 4,38 g.
 A. A. Nudelman, *Topografija*, p. 62 (28).
 IURCENI (r. Nisporeni, R. Moldova).
 83) 1 AV Theodosius I, 383-388; CON; 4,39 g; RIC, IX, 70 (2) 2.
 A. A. Nudelman, *ArchIss*, 1972, Chișinău, 1974, p. 191; idem, *Topografija*, p. 68 (76).
 MAZIGHIRȚI (r. Zovten, reg. Ivano-Frankovsk).
 84) 1 AV Theodosius I.
 V. V. Kropotkin, *VDI*, 1951, 4; M. Yu. Brajčevs'kij, *Rims'ka moneta*, p. 168 (595).
- ORHEIUL VECHI (R. Moldova); 1951.
 85) 1 AE Arcadius, 392-395; CYZ; 4,88 g; 19,8 mm; RIC, IX, 27 (b2).
 A. A. Nudelman, *ArchIss*, 1972, Chișinău, 1974, p. 206 (271); C. Preda, *SCIVA*, 26, 1975, 4, p. 474.
 OSTROG (r. Ostrog, reg. Vorensk).
 86) 1 AV Theodosius I.
 M. Yu. Brajčevs'kij, *Rims'ka moneta*, p. 164 (544).
 PEPENI (r. Lazo, R. Moldova); 1968.
 87) 1 AV Theodosius I, 383-388; CON; 4,32 g; Mattingly, 71 b 5.
 A. A. Nudelman, *Topografija*, p. 61 (27).
- PERVOMAISK (r. Ismail, reg. Odessa); 1982.
 88) 1 AE Arcadius, 395-408; tip VIRTVS EXERCITI; 4,68 g; 23 mm.
 A. V. Gudkova, M. M. Fokeev, *Zemledel'cy i koševniki v nizov'jach Dunaja I - IV vv n.e., Kiev*, 1984, p. 106 (fig. 1/2).
- POLTAVA (r. Poltava, reg. Poltava)
 89) 1 AV Theodosius I.
 M. Yu. Brajčevs'kij, *Rims'ka moneta*, p. 161 (510).
- TEMELEUȚI (r. Călărăși R. Moldova); 1973.
 90) 1 AV Arcadius 394-395; $\frac{M | D}{COMOB}$ (Mediolanum); 4,49 g; RIC, IX, 84 (35 b 2).
 A. A. Nudelman, *Archiss*, 1972, Chișinău, 1974, p. 191; C. Preda, *SCIVA*, 26, 1975, 4, p. 482; A. A. Nudelman, *Topografija*, p. 65.
- TABAKI (r. Bolgrad, reg. Odessa); 1980.
 91) 1 AV Zenon, 474-491; CONOB; 4,40 g; 20 mm; Tolstoi, p. 148 (24), pl. 9, 11-17.
 A. V. Gudkova, M. M. Fokeev, *Zemledel'cy i koševniki v nizov'jach Dunaja I - IV vv.n.e., Kiev*, 1984, p. 106 (fig. 1/3).

B. TEZAURE

TUDOROVO (r. Suvorov, R. Moldova); 1979.

92) 1 AV Zenon, 474-491.

A. A. Nudelman, *Očerki istorii monetnogo obraščenia v Dnestrovsopružskom regione*, Chişinău, 1985, p. 175 (14) (In continuare *Očerki istorii*).

ZAIM (r. Cauşani, R. Moldova); 1979.

93) 1 AV Marcian, 450-457.

A. A. Nudelman, *Očerki istorii*, p. 173 (5).

SOROCA - raion (R. Moldova).

1 AV Theodosius I, 379-395; CON; 4,45 g;

A. A. Nudelman, *Topografija*, p. 59 (9).

III. POLOŃIA

BIECZ (m.; woj. Krośnieńskie); 1939.

94) 1 AE Honorius, 395-408; tip VIRTVS EXERCITI; 2,05 g.

1 AE Valentinianus III; 1,85 g; Coh², 12.

A. Kunisz, *Znaleziska monet rzymskich z Małopolski; Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk-Lódz*, 1985, p. 26 (7/III - IV) (In continuare *Znaleziska monet*).

GRABINY ? (gm. Straszecin, Woj. Tarnowskie); 1972.

95) 1 AE Arcadius, 395-408; AQU; 1,95 g; LRBC, II, 1081-1086.

A. Kunisz, *Znaleziska monet*, p. 65 (63).

MIRZYGLÓD (gm. Sanok, Woj. Krośnieńskie); 1943.

96) 1 AE Theodosius I, 379-395.

A. Kunisz, *Znaleziska monet*, p. 124 (153).

SLAWECIN (gm. Skolyszyn, Woj. Krośnieńskie).

97) 1 AV Marcian, 450-457; 4,52 g; Sabatier, p. 124 (4).

A. Kunisz, *Znaleziska monet*, p. 205 (251).

SZCZURÓWA (gm., Woj. Tarnowskie); 1976-1977.

98) 1 AV Valentinianus III, 425-450; 1,45 g; Coh², 27.

A. Kunisz, *Znaleziska monet*, p. 265 (343).

TARNÓW (m. woj.)

99) 1 AV Theodosius II, 439-443; 4,40 g; tip IMPXXXXII-COSXVIIIP; tip Sabatier, 115/6.

A. Kunisz, *Znaleziska monet*, p. 217 (277).

IV. UNGARIA

MAGYARCSANÁD (Kom. Csongrád); Bökény.

100) 1 AE Zeno, 477-491 sau Leon, 482-488.

L. Huszár, *AH*, 5, 1955, p. 88 (CXXVIII).

SÁROSPATAK; 1966.

101) 1 AV Theodosius II, post 429-430 (pe revers VOT/XXX este greşit redat: XXIX; imitaţie); 4,42 g.

Bfróné Sey Katalin, *FolArch*, 19, 1968, p. 99-103.

V. JUGOSLAVIA

ALIBUNAR; 1898.

102) 1 Honorius.

I. Berkeszi, *Délm. éremt.*, p. 12; D. Protase, *Problema continuităţii*, p. 171 (69).

BANATSKA PALANCA

103) Emisiuni de la Valentinianus II, Arcadius și Theodosius II aflate în vechea colecție Sig. Ormós.

I. Berkeszi, *Délm. éremt.*, p. 32; D. Protase, *Problema continuităţii*, p. 171 (73).

KARAVUKOVO - Rochus Tal; în mormânt, cu obiecte de podoabă; 1907.

104) 1 AV Theodosius II, 439-443; tip IMPXXXXII-COSXVIIIP; achiziționat de Muzeul Național din Budapesta, 119/1907. 1-11.

A. Kiss, *AH*, 25, 1983, 1-2, p. 112, 114 și fig. 9/3.

PALANCA NOUĂ

105) Emisiuni de la Augustus la Honorius.

I. Winkler, *Musica*, 17, 1966, 6, p. 49.

I. ROMÂNIA

BIHARIA (com. Biharia, jud. Bihor)

1) SIS THE HER CON NIC ANT CRTG total

275-324						1	1
324-330							
330-340	2	1	2				5
340-348	1						1
348-354		1					1
355-361					2		2
361-364							
364-367							
367-375			1				1
375-378							
378-383						1	1
383							
total	3	1	1	3	1	2	12

B. Mitrea, *Dacia*, N.S., 24, 1980, p. 374 (74); Al. Săsi-anu, *Moneda antică*, p. 4 (89); B. Mitrea, *Dacia*, N.S., 28, 1984, 1-4, p. 187 (87).

BISTREȚ (com. Bistret, jud. Dolj); la punctul „Călugăreni”; 1968. Au fost descoperite 22 monede de bronz, păstrate la școala generală din localitate.

2) Constantinus I (2); Constans (2); tip VIRVS ROMA (1); epoca constantiniană (1); Valentinianus I (1); Valens (1); Arcadius (1), anii 383-395; nedeterminate (15), sec. IV.

Oct. Toropu, *Romanitatea tirzie*, p. 205; D. Tudor, *OR*, p. 117; B. Mitrea, *BSNR*, 124-128, 1970-1980, p. 581 (137).

DENTA (jud. Timiș). În albia canalului Roiga, sub podul liniei ferate, într-un mormânt, lângă schelet, au fost descoperite 20 (?) monede de aur; 15 piese au ajuns în colecția Sig. Ormós.

3) 15 AV: Valentinianus I, Valens, Gratian; restul: Jovian?, Valentinianus II?, Valentinianus III?

I. Berkeszi, *Délm. éremt.*, p. 15; D. Protase, *Problema continuității*, p. 174 (87); C. Preda, *SCIVA*, 26, 1975, 4, p. 466; Eug. Chirilă, N. Gudea, I. Stratan, *Drei Münzhorter*, p. 72 (7).

DOBRA (jud. Hunedoara). În valul de pământ „Römerschantz”, menționat de un ghid latinesc al Transilvaniei (sec. XIX); înainte de 1811.

4) Emisiuni de aur ale împăraților răsăriteni, și mai cu seamă ale lui Theodosius II.

C. Dalcoviciu, *ACMI*, I, 1926-1928, p. 174; K. Horedt, *Contribuții*, p. 32 (17); D. Protase, *Problema continuității*, p. 164 (23); C. Preda, *SCIVA*, 26, 1975, 4, p. 466.

HIDA (jud. Sălaj); înainte de 1939.

5) 3 AV Theodosius II se aflau în colecția lui Silviu Papi-riu-Pop din Buciumeni; 1 AV Theodosius II, 425-430; COMOB; tip SALVS REIPUBLICAE; 1 AV Theodosius II, 439-443; COMOB; tip IMPXXXXII-COSXVIIIP; 1 AV Theodosius II, 443-450; CONOB; tip GLORIA ORVIS TERRAR.

D. Protase, *Problema continuității*, p. 165 (27); C. Preda, *SCIVA*, 26, 1975, 4, p. 468.

ORȘOVA (jud. Caraș-Severin): cu prilejul lucrărilor de construcție din curtea vechii prefecturi a orașului; 1941.

6)	ARL	ROMA	AQU	SIS	SIRM	THE	HER	CON	NIC	CYZ	ANT	?	T
SEC. I—III											17 ¹		17
275—324											3 ²		3
324—330													
330—340				2				1		2			5
340—348			1	1		4		2	1				9
348—354	4	14	8	128	115	203	75	76	20	38	94		775
355—361		1	3	93	194	49		3	16	11	34		404
361—364													
364—367				1									1
367—375				1		1					1		3
375—378													
378—383											1		1
383				1							1		1
383—392				1							1		2
fals											1		1
total	4	15	12	227	309	257	75	82	37	51	133	20	1222

¹ 1 AE Traian, 106, Strack, I, nr. 485; 1 AR Faustina II, Strack, II, nr. 424; 2 AR sec. II; 1 AR Severus Alexander, subaeral, fals?; 1 AE Severus Alexander; 1 AE

Eug. Chirilă, N. Gudea, I. Stratan, *Drei Münzhorte*, p. 29—47; C. Preda, *SCIVA*, 26, 1975, 4, p. 475.

RUPEA-HOGHIIZ (jud. Brașov): din zona celor două localități, provenind probabil din castrul roman, 22 AE:

7) 1 AE Probus, 1 AE Diocletian, 1 AE Constantius Chlorus, 2 AE Maximianus Daza, 3 AE Constantinus I, 1 AE Constantinus II, 3 AE Constantius II, 1 AE Iulian, 1 AE Jovian, 3 AE Valentinianus I, 1 AE Gratian, 1 AE Valentinianus II, 2 AE Theodosius I, 1 AE Arcadius (395—408). Ateliere: AQU, SIS, SIRM, HER, NIC, LUG.

M. J. Ackner, *Mitteilungen der k.k. Centralkommission zur Erforschung und Erhaltung der Baudenkmale*, 1, 1856, p. 155—156; K. Horedt, *SCIV*, 1, 1950, 1, p. 124; idem, *Contribuții*, p. 32—33 (21); D. Protase, *Problema continuității*, p. 165 (28); I. Pop, G. Bakó, *CSC*, 1, 1967, p. 108 (27); C. Preda, *SCIVA*, 26, 1975, 4, p. 469.

CORABIA-cartier Celei — „SUCIDAVA”: în cetățuia constantiniană, în stratul atins de incendiul hunic; 1937.

8)	AQU	SIS	THE	CON	NIC	CYZ	?	total
324—330			1					1
330—340								
340—348								
348—354								
355—361	9				9			18
361—364								
364—357	5							
367—375	3							9
375—378	1							
379—383								
383				2	2			4
383—392	76	4		80	4			164
393—395				1				1
395—402				7	4			11
402—408						492?		492
nedet								
total	76	3	19	90	5	15	492	700

D. Tudor, *Dacia*, 7—8, 1941, p. 388—393; D. Protase, *Problema continuității*, p. 180 (136); Gh. Poenaru Bordea, V. Barbu, *Dacia*, N.S., 14, 1970, p. 279—280; C. Preda, *SCIVA*, 26, 1975, 4, p. 463; Oct. Toropu, *Romanitatea țirzie*, p. 206.

Gordian III; 1 ant. Phillippus Arabs, subaeral; 6 ant Gal; Ilenus; 1 ant Salonina; 1 ant Aurelian; 1 ant. sec. III.

² 1 ant. Probus, *RIC*, V/2, nr. 31 și 696—697; 1 ant. sec. III; 1 AE Licinius, 307—323.

9) Descoperit în cetate, în stratul atins de incendiul hunic; 1942.

	SIS	THE	HER	CON	NIC	CYZ	ANT	?	total
340—348	4	4		2					10
348—354									
355—361									
361—364									
364—367									
367—375	6	4							10
375—378									
378—383				1					1
383				18		1	6		25
383—392	1	100	88						189
393—395				156		118			274
395—402									
402—408				23		23			46
nedet	1	2		1	8		1	320	333
total	12	110	88	201	8	142	7	320	888

D. Tudor, *RIR*, 15, 1945, p. 343—346; idem, *Dacla*; 11—12, p. 198—201; D. Protase, *Problema continuității*, p. 180 (136); Gh. Poenaru Bordea, V. Barbu, *Dacia*, N.S., 1970, 14, p. 281—283; C. Preda, *SCIVA*, 26, 1975, 4, p. 463; Oct. Toropu, *omanitatea țirzie*, p. 207.

10) Descoperit în cetate, în stratul neatins de incendiul hunic; 1942.

	AQU	THE	HER	CON	NIC	CYZ	?	total
330—340		3						3
340—348								
348—354								
355—361								
361—364								
364—367				1				1
367—375								
375—378								
378—384								
383					2			2
383—392	6	6		13	6	13		44
393—395								
393—395								
395—402								
402—408			7	7		7		21
nedet								61
total	6	9	7	21	8	20	61	129

- D. Tudor, *Dacla*, 11-12, 1948, p. 198-201; D. Pro-
tase, *Problema continuității*, p. 180 (136); Gh. Poenaru
Bordea, V. Barbu, *Dacia*, N.S., 14, 1970, p. 281-283;
C. Preda, *SCIYA*, 26, 1975, 4, p. 463; Oct. Toropu,
Romanitatea țirzie, p. 207.
- 11) „In cetate, spre haită”; 96 AE recuperate de Șaptelei
Dumitru din localitate; 1952.
1 AE Constantius Chlorus, SIS; 20 AE Constantinus
I, AQU, ANT, CYZ, SIS (2), NIC (2), THE (5), HER
(2); 2 AE Helena; 8 AE Constantinus II Caesar, SIS
(2), CON (3), NIC, THE (2); 5 AE Constantius II Caesar,
SIS (2), THE (2), HER; 3 AE CONSTANTINOPOLIS,
CON, THE, ?; 2 AE VRBS ROMA, THE, ?; 1 AE
Constans Caesar; 1 AE Delmatius, SIS; 5 AE Cons-

- tans Aug., SIS (2); THE (2), ?; 29 AE Constantius
II Aug., SIS (2), ANT, NIC (2), CYZ (3), THE (2),
HER (4), 15?; 1 AE Constantinus I sau fiii; 1 AE Iulian,
CON; 1 AE Valentinianus I, THE; 5 AE Valens, SIS,
CON, THE, ALE, ?; 1 AE Theodosius I; 1 AE Arca-
dius, 395-408; 9 AE nedeterminate.

Monedele se află în colecția C. Lupescu, Craiova.

Oct. Toropu, *Romanitatea țirzie*, p. 207; B. Mîtrea,
BSNR, 124-128, 1976-1980, p. 582.

- 12) În cetate, careul 8D, răspîndite pe o suprafață restrînsă
(0,50 x 0,80 m), sub planșeul unei locuințe incendiate
odată cu fortăreața. După fragmentul de inculetoare
din bronz probabil că au fost păstrate într-o lădiță de
lemn care a ars; 1966-1968.

	LN ROMA	AQU	SIS	THE	HER	CON	NIC	CYZ	ANT	ALE	?	total
330-340						1		2			5	8
340-348							1	2			4	7
348-364			1					1			16	18
364-378	1		1	3						3	19	27
378-383			1									1
383-392	1	2	2	3	16	9	4	17	24	4	2	91
393-395			2									218
395-402												
402-408						2	23	5				38
408-423				1				10				78
												1
total	1	3	2	6	20	11	71	23	39	4	5	173
												358

- Gh. Poenaru Bordea, V. Barbu, *Dacla*, N.S., 14, 1970,
p. 254-267; C. Preda, *SCIYA*, 26, 1975, 4, p. 461-
462; Oct. Toropu, *Romanitatea țirzie*, p. 207.
- 13) Tezaur descoperit pe o suprafață restrînsă (0,20 x
x 0,20 m), în careul 6B, tot sub planșeul unei locuințe
incendiate, contemporană celei din careul 8D. Groapa,

săpată ulterior distrugerii nivelului căruia îi aparține
tezaurul, a secționat o parte din planșeul incit este puțin
probabil ca cele 136 de monede descoperite să reprezinte
întregul inventar din locuința în momentul incendiului
acesteia; 1966-1968.

	AQU	SIS	THE	HER	CON	NIC	CYZ	ANT	?	total
330-340						1				1
340-348				1						1
348-364							1		7	8
364-378		1							10	11
378-383	1	1	5					1	4	12
383-392	1	1	5		4	3	5		4	22
393-395	2				6	2	6		5	27
395-402					3	1			4	8
402-408					4		5	1	5	15
nedet									12	12
total	3	2	5	1	19	7	17	2	68	124

- Gh. Poenaru Bordea, V. Barbu, *Dacla*, N.S., 14, 1970,
p. 254-263; Oct. Toropu, *Romanitatea țirzie*, p. 207;
C. Preda, *SCIYA*, 26, 1975, 4, p. 462.
- BIHOR (județ); recuperate 34 AE; 1950.

	AQU	SIS	THE	HER	CON	?	total
275-324						2	2
324-330							
330-340			1	1	1		3
340-348	1		1	1			3
348-354							
355-361					6		6
361-364							
364-367	1						1
367-375	1						1
375-378							
378-383							
383-392					1		1
neted					17		17
total	2	1	2	2	1	26	34

Muzeul de istorie Țara Crișurilor, Oradea, inv. 57.

B. Mîtrea, *Dacia*, N.S., 24, 1980, p. 374 (75); Al. Să-
șianu, *Moneda antică*, p. 95-96 (18.V).

BABADAG - „la podul Topraichiol” (jud. Tulcea).

- 14) Tezaur alcătuit din emisiuni de bronz, ultimele din
intervalul 395-408 (?).

Gh. Poenaru Bordea, R. Ocheșeanu, E. Nicolae, *RIN*,
XC, 1988, p. 320.

CONSTANȚA - „TOMIS” (jud. Constanța); în fața Tribu-
nalului județean (*Intramuros*); 1963.

	TREV	SIS	THE	HER	CON	NIC	CYZ	?	total
321-324	1					1			2
324-330									2
330-340		1	2	3	1	2	2		11
340-348							2		2
348-354				1					1
355-361									
361-364									
364-367	1								1
367-375									
375-378									
378-383									
383-392									
393-395									
395-402									
total	1	1	1	3	4	2	3	5	20

R. Ocheșeanu, *BSNR*, 121-123, 1975, p. 105-112.

CONSTANȚA — TOMIS (jud. Constanța); în fosta așezare suburbană tomitană (*extramuros*).

16)	SIS	THE	HER	CYZ	total
275—324		1	1		2
324—330					
330—340	1	1	2		4
340—348				1	1
348—354					
355—361		1			1
361—364					
364—367					
367—375	1				1
375—378					
378—383					
383—392					
392—395					
395—402				1	1
total	2	3	3	2	10

R. Ocheșeanu, P. Dicu, *BSNR*, 129—130, 1983, p. 451—453.

CONSTANȚA — „TOMIS” — „Edificiul roman cu mozaic” (jud. Constanța)

17) Tezaurul, alcătuit din minimii, se încheie cu monede emise de Leon I.

Al. Popeca, R. Ocheșeanu, *Depozitul monetar de la Leon I descoperit la „Edificiul cu mozaic” din Tomis*, mss., apud R. Ocheșeanu, *BSNR*, 70—74 (1976—1980), 1981, p. 231 și 236 cu nota 5.

MEDGIDIA (jud. Constanța); în cariera de argilă a Fabricii de cărămidă au fost descoperite 31 monede depozitate într-o amforetă cu caneluri, lucrată din pastă roșie bine arsă; 1971.

18)	ROMA	ARL	SIS	THE	HER	CON	NIC	CYZ	ANT	colon.	total
sec I—III	5 ³									7 ⁴	12
275—321					1			5			6
321—324		1									1
324—330											
330—340			1		2		2		2		7
340—348											
348—354						2					2
355—361											
361—364						1					1
364—367											
367—375				1							1
375—378											
378—383											
383—392						1					1
total	5	1	1	1	3	4	2	5	2	7	31

R. Ocheșeanu, A. Dumitrașcu, *Pontica*, 5, 1972, p. 537—541.

³ 1 AR Vespasian, 76; 2 AR Antoninus Pius, 140—144 și 155—156; AR Phillippus Arabs, 244—247; 1 AR Otacilla, 24—248.

MIRCEA VODĂ — fost Cilibichioi (jud. Constanța); înainte de 1911?

19) Depozitul era alcătuit din 249 monede, din care 87 au fost regăsite la Cabinetul Numismatic al Academiei R.S.R. (1979). După curățire, au putut fi determinate 36 exemplare.

aes 4. 364—378; ?; *SECVRITAS REIPVBLICAE*.
aes 4. 383—395; ?; *SALVS REIPVBLICAE* (2 ex.)
aes 4. 383 sau 425—450; ?; *VOT/X/MVLT/XX..*
aes 3. 395—408; ?; *VIRTVS EXERCITI*.
aes 4. 383 sau 402—404 sau 408—423; ?; *SALVS REIPVBLICAE*.
aes 4. 425—450; *ANT*; cruce în cunună.
aes 4. 425—451; *ROMA*; *SALVS REIPVBLICAE*.
aes 4. 425—450; ?; cruce în cunună (5 ex.).
aes 4. 450—457; *CON*; monograma 7 (LRBC, II, 2250).
aes 4. 450—457; ?; fragment; monograma 1.
aes 4. 450—457; ?; fragment; monograma ?.
aes 4. 457—474; *CON*; LRBC, II, 2272—2275 (4 ex.).
aes 4. 457—474; *NIC*; împărat și captiv.
aes 4. 457—474; ?; fragmente; împărat și captiv (3 ex.).
aes 4. 457—474; ?; leu mergind spre stînga.
aes 4. 457—474; ?; monograma 1 (5 ex.).
aes 4. 457—474; ?; fragmente; monograma ? (5 ex.).
aes 4. 457—474; ?

C. Moisil, *BSNR*, 10, 1913, 19, p. 21 (7); R. Ocheșeanu, *BSNR*, 70—74, 124—128, 1981, p. 231—237.

STRUNGA — fost Cișla (com. Oltina, jud. Constanța); aproape de temeliea bisericii din localitate au fost descoperite 94 AE depuse într-un vas de lut din care s-a păstrat doar fundul; 1929.

20) 1 AE Septimius Severus; 1 AE Iulia Domna (Nicopolis ad Istrum); 2 AE Aurelian; 1 AE Severina; 3 AE Tacitus; 6 AE Probus; 5 AE Diocletian; 2 AE Maximian Hercules; 2 AE Galerius Maximian; 8 AE Licinius I; 14 AE Constantinus I; 2 AE Constantinus II; 7 AE Constantinus II; 3 AE Theodosius I; 34 AE nedeterminate.

Oct. Iliescu, *SCN*, 2, 1958, p. 453 (10); R. Ocheșeanu, *BSNR*, 121—123, 1975, p. 111, nota 7.

⁴ Emisuni coloniale: *MESAMBRIA* — Phillippus II; *NICOPOLIS* ? — 1 AE; *MARGIANOPOLI* — Elagabal și Iulia Maesa, Phillippus II; *CALLATIS* — Septimius Severus; *TOMIS* — Lucilla și Iulia Domna.

ULMETUM (com. Pantelimonul de Jos, jud. Constanța); 1912.

21) Tezaurul, alcătuit din 256 AE, se păstrează la Institutul de arheologie București. Pe emitenți și ateliere au

putut fi determinate 72 exemplare.

V. Pârvan, *AARMSI*, XXXVI, 1913, p. 299-300; Gh. Poenaru Bordea, R. Ocheșeanu, E. Nicolae, *RIN*, XC, 1988, p. 295-328.

	ROMA	AQU	SIS	THE	HER	CON	NIC	CYZ	ANT	ALE	total
342-348							1				1
358-362				1		1					2
364-378			1						1		2
378-383			1								1
383-395	3	2		3		3	2	2	1	2	18
395-402					1	2				1	4
402-408	3						1	5		3	12
408-423	1			1	6	5	1				14
423-425						1					1
425-450						2	3	12			17
total	7	2	2	5	7	14	8	19	2	6	72

II. U.R.S.S. (fosta)

BOGODUHOVSKI - Harkov; 1891

22) Peste 201 AV și brățară de aur.

1 AV Valentinianus II, 383-392; $\frac{R|V}{CONOB}$ (Ravenna);

tip VICTORIA AVGGG

9 AV Valentinianus II, 383-392.

3 AV Valentinianus II, 383-392; Roma.

3 AV Honorius; Ravenna; tip CONCORDIA AVG.

5 AV Honorius; tip CONCORDIA AVGG.

1 AV Honorius, 422-423; Coh, 37; tip VOT/XX/MVLT/XXXH.

1 AV Theodosius II, 422-423; tip VOT/XX/MVLT/XXX.

1 AV Theodosius II, 422-423; tip VOT/XX/MVLT/XXXI.

1 AV Pulcheria, 414-423; tip VICTORIA AVGGG.

1 AV Eudochia, 423-425; tip VOT/XX/MVLT/XXX

8 AV Theodosius II, 408-422; tip CONCORDIA AVGG(G)

10 AV Theodosius II, 425-430; tip SALVS REI PVBLICAE.

52 AV Theodosius II, 430-440; tip VOT/XXX/MVLT/XXXX.

98 AV Theodosius II, 439-443; tip

IMPXXXXIICOSXVIIPP.

1 AV Pulcheria, 439-443; tip IMPXXXXIICOSX VIIPP.

1 AV Theodosius II, 440-443; tip VIRT EXERC ROM.

1 AV Theodosius II, 443-450; CONOB; tip GLORIA ORVIS TERRAR.

3 AV Theodosius II, 443-450; TESOB; tip GLORIA ORVIS TERRAR.

I. I. Tolstoi, *Klad' vizantinskih' i rimskih' monet' IV u v vikov'*, in *Zapiski imperatorska go Russago arheologičeskogo otděestva*, V, NV, 3-4, S. Petersburg, 1892.

CHIRILENI (r. Lazo, R. Moldova); 1952.

23) Dintr-un tezaur alcătuit din peste 200 emisiuni de aur, au fost recuperate 13 exemplare.

	TRIER	SIRM	CON	MD	total
367-375	1				1
375-378	1		1		2
378-383				2	2
383-388			6	1	7
388-392					
393-395		1			1
total	2	1	7	2	13

A. A. Nudelman, *Topografija*, p. 51-52 (7); C. Preda, *SCIVA*, 26, 1975, 4, p. 462.

CHIȘINĂU - oraș (R. Moldova); 1972.

24) Din tezaurul cu monede de aur, se păstrează 1 AV Theodosius I, 383-388; CON; RIC, IX, 231 (70 a, 3).

A. A. Nudelman, *Topografi a*, p. 55 (14).

CREMENCIUC (r. Soroca, R. Moldova); 1970.

25) În tezaurul cu emisiuni de aur, și 1 AV Theodosius I, 392-395; CON; RIC, IX, 224 (70).

A. A. Nudelman, *Topografija*, p. 50 (2).

MALCOCI (r. Strășeni, R. Moldova); 1972.

26) Tezaur cu emisiuni de aur, printre care și 1 AV Arcadius, 383; M-D (Mediolanum); tip Tolstoi, 36.

A. A. Nudelman, *Topografija*, p. 55 (12).

RUBLOVKA (r. Kotelevski, reg. Nikolaevskaja).

27) Tezaur alcătuit din 53 emisiuni de aur: Valentinianus II (1), Arcadius (1), Honorius (8), Theodosius II (35), Pulcheria (2), Eudochia (1), Valentinianus III (5).

V. V. Kropotkin, *Arheologija SSSR*, G4-4, Moscova, 1961, nr. 813.

III. POLONIA

METELIN (gm. Hrubieszów, woj. Zamojskie); 1871

28) 7 AV: Severus Alexander, Gordian (III?), Trebonianus Gallus, Gallienus, Constantinus, I, Arcadius (395-408) și Theodosius (I sau II).

A. Kunisz, *Znaleziska monet*, p. 119 (143).

WITÓW (gm. Koszyce, woj. Kielekie); 1928.

29) Tezaur alcătuit din 11 emisiuni de aur, in care se păstrează patru exemplare:

3 AV Theodosius II, 439-443; CON; tip

IMPXXXXIICOSXVIIPP.

1 AV Valentinianus III; ROMA; 4,35 g; tip VICTORIA AVGGG; Coh, 19. A. A. Kunisz, *Znaleziska monet*, p. 245 (307).

LOTUL DOBROGEAN

Nr. crt.	383-395	395-408	408-423	423-455	455-491	TOTAL
0	1	2	3	4	5	6
59	6	11	1	3		21
a	28,57	53,38	4,76	14,28		
b	7,05	12,08	5,88	2,32		4,32
60	12	10	4	1		27
a	44,44	37,23	14,81	3,70		
b	14,11	10,98	23,52	0,77		5,55
61				1		1
a				100		
b				0,77		0,20
62		4	2	97	144	247
a		1,61	0,80	39,27	58,29	
b		4,39	11,76	75,19	87,80	50,82
63	1					1
a	100					
b	1,17					0,20
64		1				1
a		50				
b		1,09				0,20
65	2	3	1			6
a	33,33	50	10,60			
b	2,35	3,29	5,88			1,23
66	1	2				3
a	33,33	66,60				
b	1,17	2,19				0,61
67		1				1
a		100				
b		1,09				0,20
68	1	1				2
a	50	50				
b	1,17	1,09				0,41
69	4	3			1	8
a	50	37,50			12,50	
b	4,70	3,29			0,60	1,64
70	7	12	3		1	23
a	30,43	52,17	18,04		4,34	
b	8,23	13,18	17,64		0,60	4,73
71	1			1		2
a	50			50		
b	1,17			0,77		0,41
72			1			1
a			100			
b			5,88			0,20
73	9	6	1	5	2	23
a	39,13	26,08	4,34	21,73	8,69	
b	10,58	6,59	5,88	3,87	1,21	4,73
74	12	7			2	21
a	57,14	33,33			9,52	
b	14,11	7,69			1,21	4,32
75	4	3		1		8
a	50	37,50		12,50		
b	4,70	3,29		0,77		1,64

0	1	2	3	4	5	6
76			1	1	1	3
a			33,33	33,33	33,33	
b			5,88	0,77	0,60	0,61
77	9	5	1	6	4	25
a	36	20	4	24	16	
b	10,58	5,49	5,88	4,65	2,43	5,14
78	4	13	1	8	9	35
a	11,42	37,14	2,85	22,85	25,71	
b	4,70	14,28	5,88	6,20	5,48	7,20
79		3	1			4
a		75	25			
b		3,29	5,88			0,82
ND	12	6		2	2	22
a	54,54	27,27		9,09	0,09	
b	14,11	6,59		1,55	1,21	4,52
TOTAL	85	91	17	129	164	486

SCYTHIA MINOR I

ANEXA 2

- 60) *aes* 2. 383; ANT; GLORIA ROMANORVM.
aes 2. 383-392; HER; VIRTVS EXERCITI.
aes 2. 383-392; NIC; VIRTVS EXERCITI.
aes 3. 395-408; CON; VIRTVS EXERCITI.
aes 3. 395-408; CYZ; VIRTVS EXERCITI.
- 70) *aes* 3. 383; HER; VOT/X/MVLT/XX.
aes 3. 383-392; THE; GLORIA REIPUBLICAE.
aes 4. 383-392; THE; GLORIA REIPUBLICAE.
aes 2. 383-394; NIC; SALVS REIPUBLICAE.
aes 2. 393-395; CON; GLORIA ROMANORVM.
aes 4. 393-395; CON; SALVS REIPUBLICAE.
aes 3. 393-395; CON; GLORIA ROMANORVM.
aes 3. 395-402; ? VIRTVS EXERCITI.
aes 4. 395-408; ALE; CONCORDIA AVGG.
aes 3. 395-408; CON; VIRTVS EXERCITI (4 ex).
aes 3. 395-408; NIC; VIRTVS EXERCITI (2 ex).
aes 3. 395-408; CYZ; VIRTVS EXERCITI.
aes 3. 400-408; CON; CONCORDIA AVGG.
aes 3. 400-408; ANT; GLORIA ROMANORVM.
aes 3. 402-408; CYZ; CONCORDIA AVGG.
aes 3. 402-408; CON; GLORIA ROMANORVM.
aes 3. 408-423; CON; GLORIA ROMANORVM.
aes 3. 408-423; NIC; GLORIA ROMANORVM.
aes 3. 408-423; HER; GLORIA ROMANORVM.
- 71) *aes* 3. 383-392; HER; VIRTVS EXERCITI.
72) *aes* 3. 408-423; ? GLORIA ROMANORVM.
73) *aes* 2. 383; NIC; GLORIA ROMANORVM.
aes 4. 383-392; ANT; SALVS REIPUBLICAE.
aes 2. 383-392; CON; VIRTVS EXERCITI.
ses 4. 392-395; CON; SALVS REIPUBLICAE.
aes 3. 395-402; HER; VIRTVS EXERCITI.
aes 3. 395-402; CON; VIRTVS EXERCITI.
aes 3. 400; CON; CONCORDIA AVGG.
aes 3. 396-408; CON; CONCORDIA AVGG.
- 74) *aes* 2. 383; NIC; GLORIA ROMANORVM.
aes 2. 383-392; HER; VIRTVS EXERCITI.
aes 2. 383-392; ? GLORIA ROMANORVM,
aes 2. 383-392; SIS; SALVS REIPUBLICAE.
aes 2. 393-395; CON; GLORIA ROMANORVM.
aes 3. 393-395; CON; GLORIA ROMANORVM.
aes 3. 395-408; CON; VIRTVS EXERCITI (3 ex).
aes 3. 395-408; ? ; VIRTVS EXERCITI (2 ex.).
aes 3. 395-408; ANT; VIRTVS EXERCITI.
aes 3. 395-408; CON; GLORIA ROMANORVM.
- 75) *aes* 2. 383; HER; GLORIA ROMANORVM.
aes 4. 383; CON; VOT/XX/MVLT/XXX.
aes 3. 395-408; CON; VIRTVS EXERCITI.
aes 4. 395-408; ? ; CONCORDIA AVGG.
- 76) *aes* 3. 408-423; CON; GLORIA ROMANORVM.
77) *ses* 4. 383; HER; VOT/V.
aes 4. 383; HER; VOT/X/MVLT/XX.
aes 2. 383-392; CON; VIRTVS EXERCITI
aes 2. 383-392; HER; VIRTVS EXERCITI (2 ex).
aes 2. 383-392; CON; GLORIA ROMANORVM.
aes 3. 395-402; ? ; VIRTVS EXERCITI (4 ex).
aes 3. 402-408; ? ; GLORIA ROMANORVM.
aes 3. 408-423; ? ; GLORIA ROMANORVM.
- 78) *aes* 2. 383-392; ? ; SALVS REIPUBLICAE (3 ex)
aes 4. 383-392; SIS; VOT/X/MVLT/XX.
aes 2. 395-408; CYZ; GLORIA ROMANORVM.
aes 3. 395-408; CON; VIRTVS EXERCITI (4 ex).
aes 3. 395-408; ? VIRTVS EXERCITI (4 ex.).
aes 3. 395-408; NIC; VIRTVS EXERCITI.
aes 3. 400-402; ? ; GLORIA ROMANORVM.
aes 3. 400-402; CYZ; CONCORDIA AVGG.
aes 3. 408-423; ? ; GLORIA ROMANORVM.
- 79) *aes* 3. 395-408; ? ; VIRTVS EXERCITI.

I. ETAPA 383-395

Emisiunea	SIS	THE	HER	CON	NIC	CYZ	ANT	ALE	?	TOTAL
0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
<i>aes</i> 2										
GLORIA ROMANORVM			1	3	2		1		1	8
SALVS REIPUBLICAE	1				1				3	5
VIRTVS EXERCITI			4	2	1					7
<i>aes</i> 3										
GLORIA REIPUBLICAE		1								1
GLORIA ROMANORVM				2						2
VIRTVS EXERCITI			1						1	2
<i>aes</i> 4										
GLORIA REIPUBLICAE		1								1
SALVS REIPUBLICAE				2			1			3
VOT/V			1							1
VOT/X/MVLT/XX	1		2							3
VOT/XX/MVLT/XXX				1						1
TOTAL	2	2	9	10	4		2		5	34

II. ETAPA 395-408

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
<i>acs</i> 2 GLORIA ROMANORVM						1				1
<i>acs</i> 3 CONCORDIA AVGG GLORIA ROMANORVM VIRTVS EXERCITI				3 2 1		1		1 1		2 11
<i>acs</i> 4 CONCORDIA AVG (G)								1	1	1
TOTAL			1	10	3	5	2	1	14	45

III. ETAPA 408-423

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
<i>acs</i> 3 GLORIA ROMANORVM				1	2	1			3	7
TOTAL				1	2	1			3	7

SCYTHIA MINOR II

ANEXA 3

- 59) *acs* 4. 383; CON; VOT V.
acs 4. 383; CYZ; VOT V.
acs 4. 383-392; ANT; SALVS REIPVBLICAE.
acs 4. 383-395; ANT; SALVS REIPVBLICAE.
acs 3. 395-402; CON; VIRTVS EXERCITI (3 ex.).
acs 3. 395-408; ?; VIRTVS EXERCITI (2 ex.).
acs 3. 402-408; NIC; CONCORDIA AVGG.
acs 3. 408-423; CON; GLORIA ROMANORVM.
acs 3. 408-423; CON; GLORIA ROMANORVM.
60) *acs* 2. 383; CON; GLORIA ROMANORVM (2 ex.).
acs 4. 383; CON; VOT X MVLTVX.
acs 4. 383-395; CON; SALVS REIPVBLICAE (2 ex.).
acs 4. 383-395; CPZ; SALVS REIPVBLICAE (2 ex.).
acs 4. 383-392; ?; SALVS REIPVBLICAE.
acs 4. 388-395; AQU; SALVS REIPVBLICAE.
acs 2. 393-395; CON; GLORIA ROMANORVM (2 ex.).
acs 3. 393-395; CPZ; SALVS REIPVBLICAE.
acs 3. 395-408; CON; VIRTVS EXERCITI (2 ex.).

- acs* 3. 395-402; HER; VIRTVS EXERCITI.
acs 4. 402-408; ?; CONCORDIA AVGGG.
acs 3. 408-423; CON; GLORIA ROMANORVM.
62) *acs* 3. CON; VIRTVS EXERCITI.
acs 4. 395-408; CON; CONCORDIA AVGGG (cruce).
acs 4. 408-423; CON; SALVS REIPVBLICAE.
acs 3. 395-408; ?; VIRTVS EXERCITI.
acs 4. 402-408; HER; CONCORDIA AVGGG (cruce).
acs 3. 408-423; CYZ; CONCORDIA AVGG.
acs 3. 408-423; CYZ; GLORIA ROMANORVM.
63) *acs* 4. 393-395; CON; SALVS REIPVBLICAE.
64) *acs* 3. 395-408; CON; VIRTVS EXERCITI.
65) *acs* 2. 383-392; CON; VIRTVS EXERCITI.
acs 3. 402-408; NIC; CONCORDIA AVGG.
66) *acs* 3. 395-408; ?; VIRTVS EXERCITI.
acs 2. 402; CON; GLORIA ROMANORVM.
67) *acs* 3. 395-402; NIC; VIRTVS EXERCITI.
68) *acs* 2. 393-395; NIC; GLORIA ROMANORVM.
acs 3. 395-408; CYZ; VIRTVS EXERCITI.

I. ETAPA 383-395

Emisiunea	AQU	HER	CON	NIC	CYZ	ANT	?	TOTAL
0	1	2	3	4	5	6	7	8
<i>acs</i> 2 GLORIA ROMANORVM VIRTVS EXERCITI			4 1	1				5 1
<i>acs</i> 3 SALVS REIPVBLICAE					1			1
<i>acs</i> 4 SALVS REIPVBLICAE VOT/V VOT/XMVLTVX	1		3 1 1		2 1	2	1	9 2 1
TOTAL	1		10	1	4	2	1	19

II. ETAPA 395-408

0	1	2	3	4	5	6	7	8
<i>acs 2</i> GLORIA ROMANORVM			1					1
<i>acs 3</i> CONCORDIA AVGG VIRTVS EXERCITI		1	3	2	1		4	5 12
<i>acs 4</i> CONCORDIA AVGGG (+)		1	1				1	3
TOTAL		2	8	5	1		5	21

III. ETAPA 408-423

0	1	2	3	4	5	6	7	8
<i>acs 3</i> CONCORDIA AVGG GLORIA ROMANORVM			2		1			1 3
<i>acs 4</i> SALVS REIPVBLICAE			1					1
TOTAL			3		2			5

II. ETAPA 395-408

ANEXA 4

SCYTHIA MINOR III

- acs 4.* 383; NIC; VOT/XX/MVLT/XXX.
acs 4. 383; CON; VOT/V.
acs 4. 383-392; CYZ; SALVS REIPVBLICAE.
acs 4. 383-392; CON; SALVS REIPVBLICAE (5 ex).
acs 2. 393-395; CYZ; GLORIA ROMANORVM.
acs 2. 393-395; ANT; VIRTVS EXERCITI.
acs 3. 395-402; NIC; VIRTVS EXERCITI.
acs 3. 395-402; ANT; VIRTVS EXERCITI.
acs 3. 395-402; CYZ; VIRTVS EXERCITI.
acs 3. 402-408; CON; CONCORDIA AVGG.
acs 3. 402-408; CYZ; GLORIA ROMANORVM.

I. ETAPA 383-395

Emisiunea	CON NIC CYZ ANT ?					Total
	1	2	3	4	5	
<i>acs 2</i> GLORIA ROMANORVM VIRTVS EXERCITI			1			1
				1		1
<i>acs 4</i> SALVS REIPVBLICAE VOT/V VOT/XX/MVLT/ XXX	5 1		1			6 1
		1				1
TOTAL	6	1	2	1		10

0	1	2	3	4	5	6
<i>acs 3</i> CONCORDIA AVGG GLORIA ROMANORVM VIRTVS EXERCITI	1		1			1
TOTAL	1	1	2	1		5

ANEXA 5

DIERNA

- acs 4.* 383; CON; VOT/XX/MVLT/XXX (2 ex).
acs 3. 383-392; HER; GLORIA REIPVBLICAE.
acs 4. 383-392; HER; GLORIA REIPVBLICAE (2 ex).
acs 4. 383-392; SIS; VICTORIA AVGGG.
acs 4. 383-392; ?; VOT/.../MVLT/....
acs 2. 383-395; CON; SALVS REIPVBLICAE.
acs 3. 395-402; NIC; VIRTVS EXERCITI.
acs 3. 395-402; ?; VIRTVS EXERCITI (2 ex).

I. ETAPA 383-395

Emisiunea	SIS HER CON NIC ?					Total
	1	2	3	4	5	
<i>acs 2</i> SALVS REIPVBLICAE			1			1
<i>acs 3</i> GLORIA REIPVBLICAE		1				1
<i>acs 4</i> GLORIA REIPVBLICAE VICTORIA AVGGG VOT/XX/MVLT/X XXX VOT/.../MVLT/...	1		1			1 1 2 1
TOTAL	1	2	3		1	7

II. ETAPA 395-402 (408)

	0	1	2	3	4	5	6
acs 3 VIRTVS EXERCITI				1	2		3
TOTAL				1	2		3

HINOVA

acs 3. 383; HER; GLORIA ROMANORVM.
acs 4. 383; HER; VOT/X/MVLT/XX.
acs 2. 383; CON; GLORIA ROMANORVM.
acs 4. 383; CON; VOT/XX/MVLT/XXX.
acs 4. 383; CYZ; VOT/X/MVLT/XX.
acs 4. 383; ANT; VOT/XX/MVLT/XXX.

acs 2. 383; HER; GLORIA ROMANORVM
acs 4. 383; HER; VOT/V.
acs 4. 383; ?; VOT/XX/MVLT/XXX (4 ex).
acs 3. 383-392; THE; GLORIA REIPVBLICAE.
acs 3. 383-392; THE; GLORIA ROMANORVM.
acs 4. 383-392; THE; VICTORIA AVG. (4 ex).
acs 4. 383-392; THE; SALVS REIPVBLICAE.
acs 4. 383-392; THE; VOT/X/MVLT/XX.
acs 4. 383-392; THE; GLORIA REIPVBLICAE.
acs 2. 383-392; CON; VIRTVS EXERCITI.
acs 4. 383-392; CON; SALVS REIPVBLICAE.
acs 4. 383-392; NIC; SALVS REIPVBLICAE.
acs 2. 383-392; ?; GLORIA ROMANORVM.
acs 4. 383-392; ?; SALVS REIPVBLICAE.
acs 4. 383-395; CON; SALVS REIPVBLICAE.
acs 2. 393-395; CON; GLORIA ROMANORVM.
acs 4. 393-395; CON; SALVS REIPVBLICAE.
acs 3. 400-408; CYZ; GLORIA ROMANORVM.
acs 3. 402-408; CYZ; GLORIA ROMANORVM.

I. ETAPA 383-395

Emisiunea	THE	HER	CON	NIC	CYZ	ANT	?	TOTAL
0	1	2	3	4	5	6	7	8
acs 2 GLORIA ROMANORVM VIRTVS EXERCITI		1	2				1	4
			1					1
acs 3 GLORIA REIPVBLICAE GLORIA ROMANORVM	1							1
	1	1						2
acs 4 GLORIA REIPVBLICAE SALVS REIPVBLICAE VICTORIA AVG VOT/V VOT/X/MVLT/XX VOT/XX/MVLT/XXX	1							1
	1		3	1			1	6
	4							4
		1						1
	1	1			1			3
			1			1	4	6
TOTAL	9	4	7	1	1	1	6	29

II. ETAPA 395-408

	0	1	2	3	4	5	6	7	8
acs 3 GLORIA ROMANORVM						2			2
TOTAL						2			2

SUCIDAVA

acs 4. 383; CON; VOT/X/MVLT/XX.
acs 4. 383; CYZ; VOT/X/MVLT/XX.
acs 4. 383; ?; VOT/X/MVLT/XX (2 ex).
acs 4. 383-392; SIS; VICTORIA AVGGG.
acs 4. 383-392; THE; VOT/V.
acs 4. 383-392; THE; GLORIA REIPVBLICAE (2 ex).
acs 4. 383-392; THE; VICTORIA AVG.
acs 4. 383-392; THE; SALVS REIPVBLICAE.
acs 4. 408-423; THE; GLORIA ROMANORVM.
acs 2. 393-395; HER; GLORIA ROMANORVM.
acs 2. 393-395; CON; GLORIA ROMANORVM.
acs 2. 395-408; CON; GLORIA ROMANORVM.
acs 3. 395-408; CON; VIRTVS EXERCITI (5 ex)

acs 4. 395-408; CON; CONCORDIA AVG.
acs 3. 400-402; CON; CONCORDIA AVGG (2 ex).
acs 3. 400-402; CON; GLORIA ROMANORVM.
acs 4. 395-402; CON; CONCORDIA AV(GG) (2 ex).
acs 4. 383-392; NIC; SALVS REIPVBLICAE.
acs 4. 383-395; NIC; SALVS REIPVBLICAE.
acs 3. 395-408; NIC; VIRTVS EXERCITI.
acs 3. 400-402; NIC; SALVS REIPVBLICAE.
acs 4. 383-395; CYZ; SALVS REIPVBLICAE (2 ex)
acs 3. 395-402; CYZ; VIRTVS EXERCITI.
acs 3. 408-423; CYZ; GLORIA ROMANORVM. (2 ex)
acs 3. 395-408; ANT; VIRTVS EXERCITI.
acs 2. 383-392; ?; VIRTVS EXERCITI.
acs 3. 395-402; ?; VIRTVS EXERCITI. (3 ex)
acs 4. 402-408; ?; CONCORDIA AVGGG.
acs 3. 408-423; ?; GLORIA ROMANORVM (3 ex).

I. ETAPA 383-395

Emisiunea	SIS	THE	HER	CON	NIC	CYZ	ANT	?	Total
0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
<i>acs 2</i> GLORIA ROMANORVM VIRTVS EXERCITI			1	1				1	2 1
<i>acs 4</i> GLORIA REIPUBLICAE SALVS REIPUBLICAE VICTORIA AVG VICTORIA AVGGG VOT/V VOT/X/MVLT/XX		2 1 1			2	2			2 5 1 1 1 4
TOTAL	1	5	1	2	2	3		3	17

II. ETAPA 395-408

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
<i>acs 2</i> GLORIA ROMANORVM				1					1
<i>acs 3</i> CONCORDIA AVGG SALVS REIPUBLICAE VIRTVS EXERCITI GLORIA ROMANORVM				2	1	1	1	3	2 1 11 1
<i>acs 4</i> CONCORDIA AVGG(GG)				3				1	4
TOTAL				12	2	1	1	4	20

III. ETAPA 408-423

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
<i>acs 3</i> GLORIA ROMANORVM						2		3	5
<i>acs 4</i> GLORIA ROMANORVM		1							1
TOTAL		1				2		3	6

TERITORIILE CARPATO-DUNĂRENE

ANEXA 6

- 2) *acs 2*. 383-392; SIS; GLORIA ROMANORVM. 34) *acs 4*. 402; NIC; CONCORDIA AVGGG (cruce).
acs 2. 383; ANT; GLORIA ROMANORVM. 39) *acs 2*. 393-395; HER; GLORIA ROMANORVM.
acs 4. 383; CON; VOT/V. 48) *acs 3*. 395-402; CON; VIRTVS EXERCITI.
5) *acs 2*. 393-395; CON; GLORIA ROMANORVM. 49) *acs 3*. 408-423; ?; GLORIA ROMANORVM.
9) *acs 3*. 395-402; HER; VIRTVS EXERCITI. 50) *acs 4*. 393-395; CON; SALVS REIPUBLICAE.
13) *acs 2*. 393-392; CON; GLORIA ROMANORVM. 52) *acs 3*. 395-408; CYZ; VIRTVS EXERCITI.
15) *acs 4*. 383-392; SIS; VOT/X/MVLT/XX. 53) *acs 2*. 395-402; CON; GLORIA ROMANORVM.
acs 4. 383-392; THE; SALVS REIPUBLICAE. 85) *acs 2*. 392-395; CYZ; GLORIA ROMANORVM.
17) *acs 3*. 408-423; SIS; GLORIA ROMANORVM. 88) *acs 3*. 395-408; ?; VIRTVS EXERCITI.
30) *acs 4*. 383; CON; VOT/V. 94) *acs 3*. 395-408; ?; VIRTVS EXERCITI.
acs 3. 400; ANT; GLORIA ROMANORVM. 95) *acs 3*. 395-408; AQU; GLORIA ROMANORVM

I. ETAPA 383-395

Emisiunea	AQU	SIS	THE	HER	CON	NIC	CYZ	ANT	?	TOTAL
0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
<i>acs 2</i> GLORIA ROMANORVM			1	1	2		1	1		6
<i>acs 4</i> SALVS REIPUBLICAE VOT/V VOT/X/MVLT/XX			1		1					2 2 1
TOTAL		2	1	1	5		1	1		11

II. ETAPA 395—408

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
acs 2 GLORIA ROMANORVM					1					1
acs 3 GLORIA ROMANORVM VIRTVS EXERCITI	1			1	1		1	1	2	5
(acs 4 CONCORDIA AVGGG (+)						1				1
TOTAL	1			1	2	1	1	1	2	9

III. ETAPA 408—423

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
acs 3 GLORIA ROMANORVM		1							1	2
TOTAL		1							1	2

LES MONNAIES ROMAINES POST-AURÉLIENNES DANS LES
TERRITOIRES CARPATO-DANUBIANO-PONTIQUES (LES ANNÉES 275—491)

III. LA PÉRIODE 383—491

RÉSUMÉ

L'étude du matériel numismatique provenant des fouilles de l'ancienne province Dacia, l'aire de la culture Sintana de Mureş—Cernjachov et de la province Scythia Minor a mis à jour, par la quantité, la valeur, la fréquence et la dispersion des monnaies, tout un ensemble de facteurs qui ont généré, ou bien ont fermé, les canaux de leur pénétration dans ces régions. Le tableau des découvertes monétaires récentes, répertoriées tant du point de vue quantitatif que valorique, cartées géographiquement et dont l'estimation chronologique a été faite selon des critères antérieurement établis, se caractérise par la disparition de l'argent, des modifications notables dans la fréquence du rapport or-bronze, pour que vers la fin la pénétration des pièces de bronze et des „Imports" en or cesse.

Le travail s'appuie sur des informations vérifiées, offertes surtout par le matériel numismatique bien daté. Le répertoire des découvertes monétaires comprend plus de 5000 émissions provenant de 134 localités, desquelles environ 2000 exemplaires sont situés dans les limites chronologiques de la période qu'on a en vue. La plupart des pièces sont en bronze, plus de 90 %, le reste étant constitué uniquement par des pièces en or.

Après avoir dressé une statistique de fréquence chronologique des découvertes isolées provenant des territoires de l'ancienne province Dacia, l'aire de la culture Sintana de Mureş-Cernjachov et de la province Scythia Minor, nous avons délimité la période 383—491 en cinq étapes dont la chronologie absolue correspond à des moments importants de l'activité des ateliers monétaires et des événements politiques et militaires qui ont eu lieu dans l'Empire, ou dans les régions nord-danubiennes qui s'y avoisinaient.

Quelques observations préliminaires sur le tableau de la dispersion des monnaies romaines, que nous n'estimons pas encore définitives et complètes, mettent en évidence les modifications produites dans la répartition géographique du matériel numismatique dans la période 383—491. On a apprécié que les monnaies en bronze découvertes isolément reflètent, grâce aux ateliers et aux années de leur émission, les directions et, respectivement, le rythme de leur pénétration, tandis que les trésors en bronze mettent en évidence la structure du comptant se trouvant en circulation à l'époque de l'accumulation. Ces informations doivent être corroborées avec d'autres sources de ce temps-là, aussi bien archéologiques que littéraires, pour pouvoir mettre en vedette les principaux facteurs de nature économique, politique et militaire qui se sont entrecroisés dans la réalisation de cette image suggérée du point de vue numismatique.

Un essai d'analyse minutieuse du matériel numismatique provenant des découvertes isolées a eu en vue, pour les émissions en bronze, la fréquence des pièces de module *aes 4*, *aes 3* et *aes 2*, analysées comparativement selon les lots: Scythia Minor I (le milieu urbain), Scythia Minor II (le milieu rural), Scythia Minor III („La Dobroudja du nord" passim), Dierna, Hinova, Sucidava, et les régions nord-danubiennes. Les particularités des émissions trouvées dans ces lots, selon les modules, les types et les ateliers, dans la mesure où le matériel numismatique a offert des données nécessaires, ont été estimées comme appartenant aux étapes antérieurement établies.

1. L'étape 383—395 reflète, pour Scythia Minor, Dierna, Hinova et Sucidava, par l'abondance de la menue monnaie et l'absence des *siliquae*, une dégradation du système monétaire romain. Les monnaies destinées à l'échange de marché ont perdu leur dynamisme au fur et à mesure de la hausse des prix, la valeur d'échange étant exprimée pour le cas des émissions, en bronze par un nombre accru de pièces, tandis que dans l'Empire, à la place des monnaies en argent, qui ont perdu leur valeur d'échange, l'on préférait l'argenterie (la vaisselle), de sorte qu'après l'année 392 on assiste à la démonétisation de l'argent l'État romain mettant les bases de son système monétaire en or. Les émissions en bronze venues des régions nord-danubiennes mettent en évidence une possible venue de la monnaie même dans les premières années qui s'ensuivirent au traité

de 392. La concentration de l'aire des *aurei*, qui appartiennent à l'intervalle 383/388—395, dans une région proche du limes scythique, met en évidence leur caractère stipendiaire, étant destinés aux Ostrogots.

II. L'étape 395—408 offre des données suggestives qui renforcent l'idée que dans cet intervalle au Bas-Danube se sont passés certains événements à la suite desquels les canaux de pénétration des monnaies au nord de ce fleuve ont été bouchés, pendant que dans Scythia Minor nous assistons à un revirement dans la pénétration monétaire. Le matériel numismatique de la province Scythia Minor offre dans l'ensemble un surplus numérique comparativement à l'étape précédente, mais on doit préciser que les années 402—408 sont en moindre mesure représentés, tandis qu'à Dierna, Hinova et Sucidava la baisse du numéraire par rapport aux années précédentes est évidente, tout en maintenant l'observation sus-mentionnée pour les années 402—408. Pour les régions nord-danubiennes nous soulignons le nombre réduit d'exemplaires qui appartiennent à cette étape, tout en notant qu'après 400—402 la situation est identique à celle enregistrée en Scythia Minor ou à Dierna, Hinova et Sucidava, ce qui suggère, comme aspect général du problème, justement la cessation de la pénétration des monnaies de bronze au nord de Bas Danube après ces années.

III. L'étape 408—423 comprend un nombre très réduit de monnaies, ce qui met en évidence une restriction et un déchéance progressive de la vie urbaine à mesure que l'économie naturelle est devenu prépondérante. Le cas de Scythia Minor, élément de comparaison avec les régions situées au nord du limes danubien, n'est pas singulier, des analogies pour la rareté des monnaies dans une province romaine après 400 pouvant être trouvés, par exemple, à Conimbriga. À Dierna et Hinova la pénétration monétaire cesse après 408—409, tandis que Sucidava reste pendant cette étape la seule tête de pont romain au Bas Danube. Après 402—408 la pénétration des monnaies de bronze dans l'espace nord-danubien est douteuse, les seules pièces découvertes provenant de Tirgșor et Cristești.

IV. L'étape 423—455 comprend des pièces de bronze venues de Scythia Minor et des émissions en or, la plupart découvertes dans l'espace intracarpatique. Même si l'on ne peut pas parler d'une intensification de la circulation monétaire au niveau de la province, après l'établissement du centre de domination des Huns en Pannonie, le phénomène a été très réduit à cause du nombre petit de pièces provenant du milieu rural et de la dégradation du système monétaire, les plus nombreuses exemplaires connus étant de module *acs 4*. Les pièces en or découvertes dans les régions nord-danubiennes appartiennent pour la plupart aux empereurs Theodosius II et Valentinianus III et se concentrent en microrégions dans l'espace intracarpatique, à la différence de Pannonie, où de telles découvertes sont rares. Certaines analogies avec des découvertes de *solidi* des îles Öland, Gotland et Bornholm sont possibles si nous les attribuons à des populations directement bénéficiaires à la suite des événements survenus après la mort du roi hun, mais reste toutefois difficile à expliquer la dispersion, dans des aires relativement distinctes, des deux types principaux de *solidi* de Theodosius II, qui offrent seulement des indices chronologiques pour le paiement du tribut et moins sur l'étape où ils ont pénétré dans l'espace intracarpatique.

V. L'étape 455—491 présente comme particularité pour Scythia Minor presque la totale disparition de la circulation des pièces grandes et l'utilisation à large échelle des pièces monétaires de bronze ou de plomb. Les monnaies des empereurs orientaux, découvertes isolément, continuent à être présentes aussi dans l'espace intracarpatique sous forme des pièces en or, dont la rareté et dispersion non-uniforme les particularise par rapport à l'étape précédente. Nous estimons que la pénétration et la théaurisation des monnaies romaines post-aureliennes dans les régions carpato-danubiano-pontique ont été dominées après 383 par les perturbations passées dans le monde germanique après la migration des Huns, qui ont provoqué un état presque permanent de conflit entre l'Empire et les migrants. À la lisière, mais pour la plupart des fois à l'interférence de ces deux mondes, la première se trouvant dans un complexe processus de réorganisation des vieilles structures esclavagistes, la seconde, marquée de la dissolution des relations tribales, c'est situé constamment la population daco-romaine des territoires carpato-danubiano-pontique.

LÉGENDE DES FIGURES

Fig. 1. La diffusion des monnaies romaines postauréliennes de la période 383—491. a: bronze; b: or; a: trésors mixtes. 1 — découvertes isolées; 2 — trésors; 3 — découvertes isolées (sans autres précisions). 4. — cités, villes; 5. — l'aire de la Culture Sintana de Mureș-Černjachov.

Fig. 2. La diffusion des monnaies romaines postauréliennes en bronze de la période 383—491 dans la province Scythia Minor. 1 — découvertes isolées; 2 — trésors; 3. — cités, villes.

Fig. 3. La diffusion des monnaies romaines postauréliennes de l'étape 383—395. a: bronze; b: or; c: trésors mixtes. 1. — découvertes isolées; 2. — trésors; 3. — cités, villes; 4. — l'aire de la culture Sintana de Mureș — Černjachov.

Fig. 4. La diffusion des monnaies romaines postauréliennes en bronze de l'étape 383—395 dans la province Scythia Minor. 1. — découvertes isolées; 2. — trésors; 3. — cités, villes.

Fig. 5. La diffusion des monnaies romaines postauréliennes en bronze de l'étape 395—408. 1. — découvertes isolées; 2. — trésors; 3. — cités, villes; 4. — l'aire de la culture Sintana de Mureș — Černjachov.

Fig. 6. La diffusion des monnaies romaines postauréliennes en bronze de l'étape 395—408 dans la province Scythia Minor. 1. — découvertes isolées; 2. — trésors; 3. — cités, villes.

Fig. 7. La diffusion des monnaies romaines postauréliennes en bronze de l'étape 408—423. 1. — découvertes isolées; 2. — trésors; 3. — cités, villes; 4. — l'aire de la culture Sintana de Mureș — Černjachov.

Fig. 8. La diffusion des monnaies romaines postauréliennes en bronze de l'étape 408—423 dans la province Scythia Minor. 1. — découvertes isolées; 2. — cités, villes.

Fig. 9. La diffusion des monnaies romaines postauréliennes de l'étape 423—455. a: bronze; b: or, 1. — découvertes isolées; 2. — trésors.

Fig. 10. La diffusion des monnaies romaines postauréliennes en bronze de l'étape 423—455 dans la province Scythia Minor. 1. — découvertes isolées; 2. — cités, villes.

Fig. 11. La diffusion des monnaies romaines postauréliennes de l'étape 455—491. a: bronze; b: or, 1. — découvertes isolées.

Fig. 12. La diffusion des monnaies romaines postauréliennes en bronze de l'étape 455—491 dans la province Scythia Minor. 1. — découvertes isolées; 2. — trésors; 3. — cités, villes.